

קובץ גליונות

פרשת כי תבא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה

הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

מרן הגאון

רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל

הגאון הצדיק

רבי ישראל אלי' וינטרויב זצוק"ל

הגאון האדיר

רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל

הגאון הגדול

רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל

הגאון הצדיק

רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

הגאון הגדול

רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה

הגראי"ל שטינמן שליט"א

מרן שר התורה

הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן פוסק הדור

הגר"נ קרליץ שליט"א

מרן רה"י

הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן המשגיח

הגר"ד יפה שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

דברי אמת

פניני דעת

דובב שפתיים

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

זכות הלימוד בקובץ לעילוי נשמת

הרב מרדכי בן יעקב זצ"ל

נלב"ע כ' אלול תשע"ה

תנצב"ה

ניתן לשלם על הקובץ גליונות במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

הודעה חשובה

לקראת הימים הנוראים וימי החגים הבעל"ט,
יצאו אי"ה לאור קבצים מוגדלים ומורחבים במיוחד,
הקבצים יצאו מוקדם מהרגיל.
כידוע הקובץ מופץ מדי שבוע במחיר מוזל במיוחד,
וזאת ע"י נדיבי לב המסבסדים
ע"י תרומות והקדשות את עלויות הקובץ,
היות והקבצים הבאים יהיו גדולים במיוחד,
ישנה הזדמנות מיוחדת להיות שותפים בזיכוי הרבים
הגדול אחד המרבה ואחד הממעיט.
לתרומות ול הקדשות: 053-3145900

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות

למס' 053-3145900
ניתן לתרום במכשירי "קהילות"
ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
וכן בקו הצדקה 073-2757000
יש להקיש עבור קוד 4311
ניתן להעביר גם לבנק מרכנתיל
סניף 745 מס' חשבון: 45458

זמני הפצת הקבצים הבאים:

נצו"י – ראש השנה – יום כפור (בחוברת אחת):

מיום ד' כ"ב אלול

חג הסוכות:

מיום ג' ו' תשרי

יצא לאור קונטרס 'קבלות וחיזוקים', ניתן להשיגו במקומות הבאים:

מודיעין עלית
כולל עטרת שלמה
פתח תקוה
משפ' הופמן 052-7165162
רחובות
משפ' שנהב 050-4101805
רכסים
משפ' פרקש 052-7171992
תפרח
משפ' אוסטרן 053-3151066

בני ברק
חנות גל פז רח' ר"ע
משפ' גולדשטון 053-3145900
חיפה
משפ' חסידים 04-8699455
ירושלים
חנות גל פז רח' מלכי ישראל
ישיבת מיר

אופקים
משפ' סמיד 052-7635246
אלעד
משפ' הופנר 054-8415551
אשדוד
משפ' מונק 052-7668323
בית שמש
משפ' פינקלשטיין 052-7150398
ביתר
משפ' אזולאי 052-7691012

להזמנות מרוכזות של הקונטרס ניתן לפנות ל: 053-3145900

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 221 | שנה ד' | פרשת כי תבא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

שמחה במצוות

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וכו' (כי תבוא כח, מז)
שיחת רבנו בכינוס פעילים - לב לאחים כ"ח תשרי תשס"ב: באנו בזה לומר את השבח של האנשים שעשו כ"כ הרבה כדי לקרב ילדי ישראל לחינוך של תורה ומצוות. הלא הם שלוחים של כל ישראל, שהרי בעצם על כל אחד מוטל לעשות דבר זה, כמו שידוע מה שכתוב בתנא דבי אליהו (רבה פרק י"א) על המעשה של פילגש בגבעה, כי מי היה אשם בזה - הזקנים שהשאיר יהושע אחריו, הסנהדרין הגדולה, הגדולים שהיו צריכים ללכת ולקשור מתניהם בשלשלאות של ברזל, וללכת ממקום למקום כדי לקרב יהודים לתורה, והם לא עשו כן. בשביל זה נגרם שנהי' המעשה עם פילגש בגבעה, כך חז"ל מאשימים אותם!

רואים שכל אחד ואחד לא יכול לומר: זה לא מוטל עלי, אלא "כל אחד" מחויב. וב"ה שזיכתם לזה, שאתם עושים את הדבר, בשליחות של כל כלל ישראל, להציל ילדים. וזהו ממש הצלה! הצלה יותר גדולה מהצלה גשמית, הצלה רוחנית! כי הרי ח"ו גדול המחטאיו יותר מן ההורג! ולכן כאשר מצילים ילד לתורה, אין לשער את גדול הזכות.

ורציתי לומר דבר אחד, שיש לי הרגשה שזה נוגע אליכם. הנה בעצם כל יהודי, כשעושה מצוה אחת מתרי"ג מצוות, אין לשער עד כמה היה צריך הלב שלו להתמלא בשמחה על כך. ובאמת יש אנשים גדולים שכתוב עליהם שעל כל מצוה, היתה להם שמחה עצומה ממש! על האר"י ז"ל כתוב שזכה להיות במדרגה הגדולה שלו מחמת זה שהיתה לו שמחה של מצוה, ויכולים לתאר שזו היתה שמחה אמיתית, שמחה בכל לב!

אמנם אנחנו לא במדרגה כזאת, ובן אדם שלובש ציצית מצוה כזו גדולה, ששקולה כנגד תרי"ג מצוות - האם הוא באמת מלא שמחה? הרי הוא עושה את זה בשיגרה כל יום, הוא רגיל שבא בבוקר ולובש את הטלית - את הציצית, אבל האם הוא מרגיש שמחה? לא! אולי יש מישהו שכן מרגיש, אבל בודאי לא כ"כ כמו שכתוב על הגדולים, על האר"י ז"ל, על הגאון מוילנא ועוד כאלה, שאין לשער את השמחה שלהם במצוה.

אבל יש מצוה אחת ששייך יותר שכן אדם ירגיש בה שמחה, כי מה שכרגיל בן אדם העושה מצוה לא מרגיש שמחה הוא מפני שהוא לא רואה מה שקורה בשמים שע"ז בשמים יש להקב"ה כל כך הנאה מזה! וסתם בן אדם לא מרגיש את זה, אלא, צריך להיות אדם גדול מאוד כדי להרגיש שמחה גדולה, וע"פ רוב, לובשים את הטלית סתם כך, "מהיכי תיתי", ושמחה ממש, שמחה אמיתית! לא מרגישים.

אך יש דברים שבכל זאת בן אדם יכול לשמוח בהם קצת, וזה כשהוא עושה ורואה שהמעשה שלו הועיל. למשל: אחד שעבד כדי להציל ילד לחינוך של תורה, ואחרי זמן הוא הצליח, אז הוא מרגיש שמחה. הוא פעל משהו! הוא רואה תוצאות, הוא רואה תועלת! מה שבשאר דברים הוא לא רואה. אמנם בשמים רואים, אבל בן אדם לא נמצא בשמים והוא לא רואה את השמחה שיש בשמים ממה שהוא לובש ציצית, וממה שהוא מניח תפילין. מי רואה את זה? רק האנשים הגדולים, הם ראו, הם הבינו והרגישו. אבל אנחנו אנשים קטנים מאוד ולא מרגישים. רק בדבר אחד אפשר כן להרגיש, וזהו שמחה של מצוה שכן אדם יכול לזכות בה.

ולכן צריך לעשות את זה בשמחה גדולה, שהרי האדם זוכה באמת לראות את התועלת במעשה שעשה, הוא קירב ילד מבית שרחוק מתורה, והכניס אותו לתורה ולמצוות, אז יכולה להיות לו קצת שמחה, ולכה"פ להרגיש קצת לא כרגיל, לא כפי השיגרה, אלא שיהא שמח בזה. ואת זה צריך לנצל, שתעשו את זה בשמחה רבה, להרגיש שאתם עושים נחת להקב"ה, ולהרגיש כל אחד שהוא "מאוסר" כעת.

והקב"ה יעזור שבאמת תצליחו הרבה הרבה לקרב, ובשמחה רבה תעשו את המצוה הגדולה ותזכו לרוב טוב מיד הקב"ה.

להוסיף שמחה

"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב" (כח, מז)

במספר הזמנויות דיבר רבינו שליט"א על כך שבכל מקום שהיה לאחורונה, כגון בישיבות ובכינוסים שונים - ראה כמה חסרה שמחה לאנשים, ואף היכן שהיו אנשים מבוגרים, ראו שהם כל כך נהנים לרקוד, שהיה קשה להפסיקם משמחתם (ובזה היה ניכר כמה הדבר חסר להם).

אצל קהל החסידים יש מדי פעם דבר שגורם להם התחדשות על ידי ששמחים, אם זה סעודה שלישית או מלוח מלכה וכדומה. רבנו סבור שבציבור שלנו חסר הדבר שיגרום מדי פעם להתחדש ולהתרגענו, שכן קשה לרוב בני אדם לחיות כל הזמן בתוך אורה של רצינות, צריך שתהיה גם שמחה מדי פעם. לכן עורר על כך בזמן האחרון, שיש לראות להוסיף דברים מידי פעם שיגרום שמחה, כגון סעודות "מלוח מלכה" וכדומה.

כשאמרו לפני רבנו שיש נוהג בישיבות שעושים דבר הנקרא "עונג שבת", שבחורים יושבים ושרים ואומרים דברי תורה, וטועמים דברי מתקה - קלס רבינו את הדבר, ואמר שיעשו את זה אחת לכמה זמן ולא קבוע.

אחד מששים בביכורים

ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך ושמנת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם. (כי תבא כו, ב) פרש"י אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה כורך עליה גמי לסמן ואומר הרי זו ביכורים.

והנה בביכורים פ"ג מ"א נחלקו ר"ש ות"ק אם חוזר וקורא שם כשיתלשו מן הקרקע. ולכאורה לת"ק דס"ל שזה חל במחובר צ"ב למה יקרא לה שם במחובר, הרי אם הגמי יפול הוא לא ידע לאיזה פרי קראו שם ביכורים ויצא מכשול, והמצוה להביא ביכורים מתאנה ראשונה שביכרה לא מעכב ועדיף שלא יארע מכשול.

והנה הרמב"ם הל' ביכורים (פ"ב ה"ז) כתב דמדרבנן צריך ליתן ביכורים אחד מוס', ובדרך אמונה ס"ק קכ"ה כתב ונראה לדעת רבינו א"צ לתת אלא א' מוס' ממה שנמצא בשדה בשעה שמבכר הפרי תחילה אבל לא א' מוס' ממה שתוציא השדה אח"כ עכ"ל. והנה זה בודאי ה' קשה לשער כמה פירות יהיו אח"כ, אבל מ"מ גם זה קשה לשער כשהפירות מחוברים כמה זה א' מוס' ובפרט אם א' מוס' היינו מהמשקל ולא ממנין הפירות.

והנה גם למ"ד שחל ביכורים במחובר מ"מ חיוב מיתה על אכילתם זה רק לאחר שהפירות נכנסו לירושלים עי' רמב"ם הל' ביכורים פ"ג ה"א.

גדרי הכלי

שם. ושמנת בטנא. בספרי איתא מלמד שטעונים כלי. יל"ע אם זה חלק ממצות ביכורים או שזה דבר בפני עצמו, ונ"מ אם יברכו על הנחת הפירות בתוך הטנא אקב"ו להניח בטנא, ועוד יל"ע אם זה מעכב ובדרך אמונה (הל' ביכורים פ"ג ס"ק ל"ז) מביא מחלוקת אחרונים אם הנחה זו מעכבת.

המלבי"ם כתב שהנחת כלי זו היא כמו שצריך להניח את הקמיצה בכלי שרת, וכן כאן יתכן דלפני הקדישים לשם ביכורים הם היו מונחים בכלי, ולאחר שקרא להם שם צריך לתת אותם בכלי אחר.

התרגום מפרש טנא סלא - ויל"ע אם אפשר להביא בכלי חרס, ובב"ק יב, א איתא עשירים היו מביאים ביכורים בכלי כסף וזהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה, ומשמע אין חיוב להביא דוקא בסל, ובגמ' שם איתא העניים היו נותנים לכהנים גם את הסל אבל העשירים היו לוקחים מהכהנים את כליהם. ויל"ע אם מה העניים היו נותנים גם את הסל לכהנים זה דין דאורייתא [ועי' תוי"ט ובהגהות מהר"ח בביכורים פ"ג מ"ח, ובדרך אמונה הל' ביכורים פ"ג ה"ח]

והנה בדין זה שביכורים טעונים כלי מסתבר שאפשר להביא גם בכלי גללים וכלי אדמה, ואע"פ שאינם מקבלים טומאה דאין צריך להיות כלי המקבל טומאה.

אמנם יל"ע אם אפשר להביא את הביכורים בכלי המוחזק מ' סאה או בתוך מ' אין לו בית קיבול דבאלו חסר גם במציאות של שם כלי, וכלי מנוקב י"ל דגרע טפי דאין לזה שם כלי כלל.

האבן עזרא כתב: וזאת המצוה על הקרובים אל מקום המקדש, וצ"ב הרי זה חיוב לכל יושבי א"י.

ביעור מעשרות בזה"ז

כי תחלה לעשר וגו'. יל"ע אם יש מצוה לבער את המעשרות בזמן זה והנותן מעשרותיו קודם לזמן זה חסר מצות ביעור, או שהמצוה היא שלא להשאיר ברשותו תרומות ומעשרות ואם נותן את הכל מקודם גם זה הוא קיום המצוה.

והחזו"א דמאי סימן ב' ס"ק ז' כתב שאין חיוב להשתדל אחר פירות בערב יו"ט לקיים מצות ביעור דמצות ביעור כל השנה כולה, ואפשר דמ"מ יש בו מידת חסידות כמו לשרוף חמץ בע"פ.

ואכלו בשעריך ושבעו

בספרי למדו מזה שלא להוציא מעשר לחו"ל, והמנ"ח מצוה תע"ד כתב שהאוכל את המעשר בחו"ל עובר בלאו הבא מכלל עשה, וגם את המעשר עני י"א שאסור להוציא לחו"ל, עי' דרך אמונה הל' מת"ע פ"ו ה"ז ובב"מ פ"א א' ילפינן מכאן דטבל מתחייב במעשר משראה את פני החצר, ובפשוטו כתוב בשעריך ללמוד שאין צריכים לאכול מעשרות אלו כמעשר שני הנאכל רק בירושלים. ומדכתיב ושבעו פרש"י דילפינן שצריך ליתן להם כדי שבעו, ובפאה פ"ח מ"ה יש דברים שנחלקו תנאים בשיעור הנתינה. ויל"ע אם זה דין דאורייתא או שזה אסמכתא?

והנה במתנות כהונה מובן שהבעלים יכול לומר שרצונו לתת את המתנות לכהן אחר, אבל במתנות עניים אם מגיע עני ואומר שצריך לאכול אין אפשר לדחותו ולומר שרוצה לתת לעני אחר, ובגדרים פ"ד ב' איתא דמעשר המתחלק בגורן אין טובת הנאה לבעלים אבל במעשר המתחלק בבית טוה"נ לבעלים ונותן לקרוביו. ויל"ע כבהאי גוונא שבא עני ואומר שאין לו אוכל אם יכול לדחותו ולומר שרוצה לתת את המעשר לאחרים.

הכנה ליום הדין - זיכוי הרבים

לזכות בדין

הגר"ם זצ"ל אמר עצה לזכות בדין "להיות ממזכי הרבים". ופירש בדרך משל, דכשצריכים את הגנב מורידים אותו אפילו מחבל התליה, וכיון שצריכים למזכה הרבים דינו משתנה, ולכל אחד יש אפשרות להתחזק ולזכות את הציבור, דזיכוי הרבים אינו רק כשנגשים לאחרים לחוקם, אלא גם כשמתחזק בעצמו, דע"י זה מושפעים הסובבים אליו ומתחזקים על ידו. וא"כ העצה לזכות בדין היא ע"י שמעשיו מועילים לרבים, ולא נחשוב דזיכוי הרבים יתכן רק אצל אנשים העומדים בראש הצבור, אלא כל אחד בבחינה מסוימת יכול לגרום לזיכוי הרבים.

דהנה הולמד ומתפלל בישיבה כמו שצריך ועושה חסד, ממילא כולם מושפעים ממנו, וע"י זה נמצא שהוא גורם לקיום העולם, ואם ח"ו יחסר, יחסר בקיום העולם, והקב"ה נוהג עמו ביותר מדת החסד.

הזכות לבנים

ורגיל מרן רבינו שליט"א להביא דברי בעל 'חפץ חיים' זיע"א בספר 'שם עולם' (ח"א פכ"א) **"שהמזכה הרבים זוכה עבור זה לבנים גדולי תורה!"**

זיכוי הרבים

מצינו בספר חובת הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו') **שעדיף לאדם לזכות את הרבים ולקרבם לעבודת ה' ולהשיבם בתשובה, מאשר להיות במדרגת נביא, ה"ז שאף על פי שמפסיד ממדריגת הרי יו' עדיף בשביל זיכוי הרבים, וכמו כן נהג אברהם אבינו ונשאר עם לוט, אף שהפסיד בכך גילוי השכינה, ורק לאחר שראה אברהם שבא לידי מחלוקת ומריבה, שוב לא חפץ להיות עמו.**

והנה דברי חובת הלבבות שהבאנו צריכים ביאור, דאם מדרגת זיכוי הרבים עדיפא ממדרגת נביא, אם כן אדם כזה שנמצא במדרגה שהוא יכול להיות נביא, וגם מזכה הוא את הרבים, אזי בודאי שישאר גם נביא שהרי עושה דבר יותר נשגב, ומה זה לא יכול להיות ביחד?

אמנם ביאור הדברים הוא כך, שכשאדם מזכה את הרבים פעמים שמוכרח להיכנס לדברים שפלים, שבשום אופן אינו יכול להיות באותה שעה במדרגה של נבואה וגילוי שכינה, אף שהם דברים חשובים יותר, משל למה הדבר דומה לאדם הזוכה לגילוי שכינה ורואה את חבירו מתעלף בבית הכסא שמוכרח להכנס ולהצילו כיון שזה דבר חשוב יותר, אך בשעת מעשה אי אפשר שיהא לו גילוי שכינה, וכך הדברים אצל המתעסק בזיכוי הרבים שאף שהוא גבוה ממדרגת נביא, אבל בשעת מעשה פעמים אינו יכול לזכות למה שנביא זוכה.

ומכל מקום זיכוי הרבים עדיף, ואף על פי שבשעת מעשה נגרם לו הפסד רוחני גדול, והוא משום שלאחר מותו, יהיה על ידי כך במדרגה הרבה יותר גבוהה מאשר הנביא.

וצריך כל אחד ליתן על לבבו ענין גדול זה, לראות להשתדל כפי מה שאפשר בידו להרבות בדבר זה של זיכוי הרבים, ועל ידי זה יזכה לעלות למדרגה גבוהה. (אילת השחר עה"ת פ'י לך לך)

להרבות בזיכוי הרבים

במכילתא איתא שמשא אמר ליתרו שלא יעזוב אותם, ויתרו אמר כלום הנר מהנה אלא במקום חשך, וכי מהנר נהנינן חמה ולבנה, אתה חמה ואהרן אחיך לבנה מה יעשה הנר ביניכם, אלא הריני הולך לארצי ואגייר לכל בני מדינתי, ואביאם לת"ת ואקרבם תחת כנפי השכינה, יכול שהלך ולא עשה ת"ל ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וכו'. ולמדנו מדברי המכילתא שהנמצא בסביבה שאין לו אפשרות להשפיע על אחרים, ובמקום אחד הוא יוכל יותר להשפיע עדיף שילך לשם, שהרי משום שיתרו הרגיש שיוכל יותר להשפיע על אחרים במדינתו הוא חזר לארצו. (אילת השחר יתרו יח, כז)

זיכוי הרבים יותר גדול

שח מרן הגרי"ג שליט"א: (דרכי החיזוק גליון 225) בענין זיכוי הרבים **יעץ מרן הגרא"ל שטינמן שליט"א** שאם מבקשים מאדם בשני מקומות שישפיע עליהם זיכוי הרבים, מקום אחד הוא מקום גדול עם מאות אנשים המחכים להשפעתו, ואילו במקום השני יש רק ציבור קטן כעשרה אנשים, אבל המקום הגדול יש עליו הרבה קופצים, וגם אם הוא לא ילך יהיו אחרים שילכו לשם, ואילו במקום הקטן אם הוא לא ילך - לא יהיה להם משפיע.

ולכאורה היה עדיף יותר ללכת למקום שבו יש ציבור יותר גדול, שכן זיכוי הרבים יהיה גדול יותר, אבל האמת היא לא כך, אלא עדיף ללכת למקום הקטן שאלמלא הוא יחסר להם זיכוי הרבים, שהרי במקום הגדול בין כך יקבלו את ההשפעה שהם צריכים, ולא יחסר להם זיכוי הרבים, ומאי נפקא מינה אם תבוא להם ההשפעה ממנו או מאחרים, הרי העיקר הוא שיתרבה כבוד שמים, ועדיף שילך הוא להשפיע במקום הקטן, כדי שבשני המקומות יתרבה כבוד שמים.

מכך אני מתפרנס

רבנו רואה חשיבות עליונה בנושא זיכוי הרבים. הוא אינו חס על זמנו ועל כוחותיו ואינו חוסך כל מאמץ כדי להגיע למקומות שונים ולהשמיע לציבור דברי חיזוק והתעוררות.

"זאת הפרנסה שלי", הוא אומר במליצה, בהתכוונו כמובן למובן הרוחני של הדברים. "כאשר יש אנשים שמתחזקים מדברי, זה מוסיף לי זכויות, ומכך אני מתפרנס".

לעתים בבוקרו של יום, כשרבנו רוצה לדעת אם נקבעה לו להיות שיית חיזוק כלשהי, הוא שואל את בני ביתו: "האם יש פרנסה היום?" כי כן, רבנו אינו אומר די לפעילותו הבלתי פוסקת. עוזה שאיפתו לזכות לזכות את הרבים עוד ועוד כל ימי חייו. מספר פעמים ביקשו ממנו קופות הצדקה השונות לכתוב "קוויטל" לתפילה במקומות הקדושים. הנוסח שכתב רבנו בכל אותן פעמים היה כמעט זהה: **"לזכות את הרבים כל ימי חיי"** - לתפילה בקבר רחל; "לזכות לזכות את הרבים" - לתפילה על ציונו של הגר"ח מוולוז'ין; "ולזכות להיות ממזכי הרבים" - בהזדמנות אחרת.

מדוע ראש הישיבה מבקש להתפלל דווקא על נושא זה? תמנה מקוראיו, "וכי חסרים נושאים לתפילה?" רבנו הסביר במתק לשונו, כי מדרגה של מזכה הרבים היא גבוהה מאוד. הוא הזכיר את דברי ה"חובות הלבבות", שאדם יכול להגיע לדרגה של מלאך - ועדיין לא לזכות להיות ממזכי הרבים. "כמו כן מצאנו אצל אברהם אבינו ושרה אמנו", הוסיף. "מה היו מעשיהם בעולם? הם יזכו את הרבים".

"כל עוד יתן לי הקדוש ברוך הוא כוח", הצהיר רבנו פעם, "אלך לחזק את עם ישראל!"

ורבנו אומר ועושה. במסירות שאין כדוגמתה הוא מכתת רגליו לכל מקום שאפשר להוסיף שם חיזוק בשמירת התורה והמצוות, בין בארץ הקודש ובין מחוצה לה. לשם כך הוא מוכן אף לסבול את אחד הדברים השנואים עליו ביותר - הלא הוא הכבדה.

יותר ממלאך

כנס שנתי "לב לאחים" כ"ח ניסן תשנ"ז בני ברק ידוע מה שכתב החובת הלבבות כי אפי' אם הגיע אדם לדרגה של מלאך, מ"מ לא הגיע לדרגה כמו מי שמזכה את הרבים.

והנה בדורות הקודמים לא כל אחד היה יכול להיות מזכה את הרבים. רק גדולי הדור התנאים הקדושים, האמוראים, וכן בכל הדורות רק גדולי הדור ה"י בידם, אבל אנשים שהיו בדרגה יותר קטנה מגדולי הדור, לא היה להם כ"כ אפשרות להיות מזכי הרבים. רק אולי יחידים! אבל בימינו, מצד אחד באמת הדור הוא ירוד מאד. דור שפל, הדורות יורדים מאד עד שאי אפשר לדמות כלל דור לדור, וירידה מדור אחד לשאחרים היא גדולה מאד, אך מצד שני ממש מתגלגלים ברחובות מצוות מה שלא היה כן בדורות הקודמים.

בדור שלפני המלחמה לא היה מצוי כ"כ בעלי תשובה, רק יחידים, יחידים, ולעשות בעלי תשובה היה דבר בלתי אפשרי, אך היום הקב"ה ברוב רחמיו, היות שראה שחלילה וחס... והרי יש הבטחה שלא תשכח מפי זרעו, לכן הראה הקב"ה ברוב רחמיו שיש היום אפשרות לקרב אנשים לאביהם שבשמים, מה שלא היה כ"כ קל בדורות הקודמים. וממילא היום יכול ממש כל אחד להיות מזכה את הרבים, הוא הולך לכמה בתים, וכבר זוכה, וביה ראים שיש הצלחה, נכנסים לאנשים שהם רחוקים לגמרי ולא יודעים שום דבר, ומדברים אליהם, והלב נפתח, ונותן הקב"ה סייעתא דשמיא מיוחדת, היות שהקב"ה רוצה לזכות את כל אחד. וענין ירידת הדורות מבואר בחז"ל כי בדורות הקודמים כבר התחיל ירידה, שמתחילה היו יכולים לקיים את

כל המצוות בכל הפרטים וכל הדקדוקים, עם כל ההידורים, אך אח"כ כבר היתה ירידה, ובא חבקוק והעמידן על אחת, כשראה שאי אפשר לקיים את כל המצוות עם כל הפרטים וכל הדקדוקים, וקודם לכן העמידן על נביא על פחות מצוות עד שבא חבקוק והעמידן על אחת, ומהדורות האלו עד הורו שלנו אף שהיתה ירידה מ"מ קיימו את המצוות עם כל פרטיהן ודקדוקיהן, והיום יש ירידה גם בזה, וא"כ אם לא נזכה בזיכוי הרבים, במה נזכה? במה נזכה? וברוך השם שהמציא לנו הקב"ה אפשרות לזכות בזיכוי הרבים. ואפי' אדם שאיננו גדול כ"כ יכול לזכות בזה. זה שאפשר לומר שזה בחינה שמתגלגלים מצוות ברחובות, וצריך רק להרים אותם! ויעזור הקב"ה שכל אחד ואחד מישראל ובפרט כולכם הנמצאים פה, שנתאספתם לשם שמים, כדי לקרב לבבות ישראל לאביהם שבשמים, שזהו הזיכוי הרבים הגדול ביותר. שיעזור הקב"ה שכל אחד יצליח בזה, ויעזרהו הקב"ה שגם הוא יעלה ועמו כל ישראל, ונזכה כולנו בקרוב לזבח לציון גואל ולשבי פשע ביעקב וגו', וישלח לנו במהרה את הגואל צדק במהרה בימינו אמן.

זיכוי הרבים של הכה"ג

הנה הכהן גדול עושה את העבודה ביום הכיפורים, ובזה הוא מכפר על כל כלל ישראל, על כל החטאים, זיכוי הרבים כזה כמו הכהן גדול, זה לא מצוי, ואף אחד לא יכול להיות שיהיה כל כך מזכה את הרבים, שכל כלל ישראל יתכפר על ידו, ואחרי שגמר את העבודה כשיש בידו זכות גדול כזה של זיכוי הרבים, אז יש כח בתפילתו - נורא ואיום! וכזו תפילה בוקעת רקיעים, ומה שהוא מתפלל באותה שעה משמע שמוכרח להתקיים, חוץ מלגבי ר"ח בן דוסא שהיה מיוחד, אבל לגבי אחרים היה מוכרח להועיל למרות שלא כל הכהנים גדולים היו גדולים מאד, דאמנם היו שמעון הצדיק ועוד כהנים גדולים שהיו צדיקים, אבל היו גם פשוטים מאד, ומ"מ כל כהן גדול תפילתו היא נורא מאד. וכ"כ למה? משום שעושה כזה זיכוי הרבים כח גדול יש בתפילתו שיכול להועיל. א"כ רואים שכל מה שאדם עושה יותר בזיכוי הרבים הזכות שלו גדול מאד!

ומה שאומר ר' ישראל סלנטר ז"ל דבכדי לזכות צריך להיות מזכה את הרבים, מלבד הענין הפשוט שבזה כמו שאמר ר' ישראל דכיון שצריכים אותו מרחמים עליו יש בזה ג"כ עוד ענין, כי אדם שיכול לגרום לזיכוי הרבים, זכות זו היא כ"כ גדולה שיכול לזכות הרבה יותר ממה שמדרגתו בסתם ואפי' אם המדרגה שלו בסתם אינה גדולה כ"כ וכמו שאנו רואים שהכהן גדול אף שבשאר הזמנים אין לו מדרגה גדולה זו שמזכה את הרבים בסליחה וכפרה, אם מתפלל אז בודאי אין תפילתו מועלת כ"כ, ובודאי לא כריב"ל, ורק בשעה שמזכה את הרבים כ"כ, אז זכותו גדולה מאד שאין לשער, ויכולה כבר תפילתו להועיל מאד אפי' למרחק רב מאד, ואם לא התפלל מספיק קוירה רציחה שבוגג יש כבר תביעה עליו כי אם היה מתפלל יותר חזק - יותר עם לב! היה נמנע הרבה רציחות והרבה אסונות, וכיון שהיה לו לבקש על דורו ולא ביקש, אז חלילה וחס אם יתפללו שימות - ח"ו יכול למות, וצריך לעשות מאמצים בשביל זה שלא יתפללו הרוצחים שימותו, ולפיכך אימותיהן של כהנים גדולים היו מספיקות להם מחיה וכסות כדי שלא יתפללו שימותו.

ומזה נלמד כמה גדול הדבר כשאדם עושה דבר שהוא לתועלת לזיכוי הרבים, וכמדומה שזוהי העצה לזכות בימים נוראים, אע"פ שצריך בודאי תשובה, אך אנו יודעים לבד האין נראית התשובה שלנו, ובודאי צריך להשתדל, אבל למעשה לזכות לתשובה שלימה מי יודע אם זוכים עד כדי כך, לכן בתשובה לבד אי אפשר להסתפק ולכל הפחות מה שצריך לעשות הוא להשתדל להיות מזכה הרבים, ומה שיותר מזכה את הרבים כחו גדול יותר.

ואנו מזכירים בכל פעם, כי אדם שנמצא במקום ציבורי כמו ישיבה וכו', יכול כל אחד להיות מזכה את הרבים או להיפך, כי מי שיושב ולומד, בא לסדר, בא לתפילה ומתפלל, ממילא נגדרים אחרים, ומזכה אותם וגורם קידוש ה' חיכוי הרבים, וכשחלילה להיפך - מזנזת, ממילא גם השני מחנח ונעשה ח"ו להיפך מזיכוי הרבים, חיכוי הרבים זה זכות גדול, וכל אחד ואחד יכול לזכות לה.

[מתוך שיחה, נאון יעקב תשרי תשנ"ט]

תוכ"ד לרעם | ראה ברק ושמע רעם בתוכ"ד, ובגמר הרעם התחיל לברך, ואז כבר היה אחר כדי דיבור מהברק בפשטות צריך שוב לברך על הברק כיון שהברכה אינה יכולה ללכת על הברק.

והגרא"ל שטיינמן שליט"א דן בזה, כיון דאיתא בברכות (נ"ט ע"א) דסיבה אחת גורמת לברק ולרעם שיבאו וא"כ מישך שייכי להדדי, וכמו שעדים יכולים לחזור מעדותם בתוכ"ד ואם יש מאה עדים וכ"א אומר עדות בתוכ"ד של חבירו, הראשון יכול לחזור כל זמן שאחרון לא גמר עדותו, משום דמישך שייכי להדדי וזה נקרא תוכ"ד לראשון וחשיב הכל המשך אחד כדאיתא בשבועות ל"ב ע"א בתוד"ה בתוך וכן תוס' בכתובות ל"ג ע"א ד"ה וניתרי בהו, ה"ה הכא דהוי המשך אחד תשיב תכ"ד של הברק וצ"ע.

ואם נאמר שנפטר בברכתו גם על הברק, יש לדון היכא שהרעם היה לאחר כ"ד מהברק ובירך על הרעם אם צריך לברך עוד פעם על הברק, דאפשר שנפטר אף בזה כיון שסיבה אחת גורמת לברק ולרעם שיבאו וא"כ מישך שייכי להדדי אפילו אחר כדי דיבור כשוראה ברק ושומע רעם חייב לברך מיד, ולא יסמוך שיברך על ברקים ורעמים אחרים שיבאו. (שלמי תודה עניני גשמים עמ' פ"ב). [א"ה ועי' הליכות שלמה תפילה עמוד רפ"ז שכ"כ הגרש"ז והוא כדעת הט"ז עיי"ש].

היסח הדעת | אם היו ברקים ורעמים ובירך, ובינתיים טיהרו השמים ושוב קדור והיה ברקים ורעמים, והוא לא ידע מכל זה ולא היה אצלו הסח הדעת. שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א שצריך לחזור ולברך כיון שלמעשה היה פה מציאות אחרת. (שלמי תודה עניני גשמים עמ' פ"ג)

ברכת רעמים | שמעתי בשם מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שאמר שברכת רעמים מברך אחת לעשרים וארבע שעות ואינו תלוי ביום ולילה וצ"ע. [וכנתו דתלוי בהיסח הדעת של שניה קבועה וע"כ כשמתחיל הלילה או נעשה יום חדש] (הגאון רבי נפתלי קופשיץ שליט"א בקו' מעדני כהן ח"ב עמ' קצ"ו, וע"ע הליכות שלמה תפילה עמ' רפז) **ראה קשת ולא בירך** | יש לעיין בראה קשת ולא בירך, ונכנס לבית ואח"כ יצא וראה שנית אותו קשת, האם יברך או לא?

וצדדי הספק דהנה בברק ורעם שלא בירך עליהם, מברך על ברק ורעם אחרים. עי' מ"ב סימן רכ"ז (ס"ק י"ב) וכברכת הראיה שמברך על מקום שנעשה נס לישראל, וכן בשאר ברכות הראיה כגון על הרים וגבעות כתב הביאור הלכה סי' ר"ח (בד"ה במקום) דאם לא בירך בפעם הראשונה לא יברך למחרתו כשוראהו אלא ימתין עד שיעברו ל' יום, ולכאורה החילוק דברק הוי יצירה חדשה ודבר חדש, ולכן מברך משא"כ בהרים וגבעות ובמקום שנעשה נס לישראל זה אותו הדבר ולהכי צריך ל' יום כדי שיחשב כראיה חדשה. ולפ"ז בראה קשת ולא בירך ונכנס לבית ואח"כ יצא וראה אותו קשת לא יברך כיון שזה אותו קשת ואין כאן ראיה חדשה. אמנם י"ל דהנה בברק ורעם מברך שנית אפילו בו ביום אם טהרו וזכו השמים כמש"כ השו"ע בס"י רכ"ז, והטעם משום דהוי היסח הדעת כמו שמוכח מהירושלמי, ובשאר ברכות הראיה מברך רק אחר ל' יום.

וקשה דהא אף בשאר ברכות הראיה נמי איכא היסח הדעת מהברכה אף בפחות מל' יום, ואמאי מברכים רק אחר ל' יום ומ"ש מברקים ורעמים עי' ב"ח שעמד בזה? וי"ל דבשאר ברכות הראיה כגון הרים וגבעות ומקום שנעשה נס לישראל, הברכה היא על התפעלות הנפש מגבורות הבורא יתברך בדבר הקיים, ואת זה יש רק אחר ל' יום, כיון שבתוך ל' יום אינו מתפעל שוב, משא"כ בברקים ורעמים הברכה היא על מה שרואה דבר שהיה בבריאת העולם, וכן בקשת הברכה היא על מה שרואה אות ברית, ולכן כל שהיה היסח הדעת צריך לברך שנית.

וא"כ י"ל דגם זה החילוק בראה ולא בירך פעם ראשונה דבברקים ורעמים מברך שנית משא"כ בברכת הראיה משום דבברכות הראיה כל שרואה פ"א שוב אין התפעלות הנפש בפעם השנייה ולא שייך שיברך, אבל בברקים ורעמים אין הברכה על התפעלות הנפש וא"כ לפ"ז בברכת הקשת מברך אף בראה שניה כשלא

בירך בראשונה כיון שאינו מברך על התפעלות הנפש רק על דברים שהיו אז, והגרא"ל שטיינמן שליט"א נשאר בזה בצ"ע (שלמי תודה עניני גשמים עמ' ז') **קליפות תפוז** | כפי מציאות ומנינו, תפסו הפוסקים שעל קליפת תפוזים מסוכרת, מברכין שהכל, שאין גוטעים כלל על דעת קליפה זו. וכן הקליפה הלבנה של התפוז, אם אוכלה בפני עצמה מברך שהכל, וכשמחוברת לתפוז נפטרת בברכת התפוז. שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, וראה בחו"א מעשרות סי' א' סק"ל. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א)

ענבים שריסק בבלנדר | שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, ענבים שריסקם בבלנדר, אין עליהם דין יין. ואולם גם העץ אין מברכין עליה, לפי שאין ניכר תואר הפרי, ומברך עליהן שהכל. ולמדוהו מההיא דסי' ר"ב סי"א דכל זמן שלא משכוהו מהתמצנים לא נעשה יין. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א)

נשאר צורת פרי | הורה רבנו: פרי שאיבד צורתו שלא ע"י טחינה וכתישה, אלא ע"י צורה אחרת, כגון ע"י חום או טיגון, בדרך כלל עדיין נשאר עליו תואר הפרי, ואינו מאבד ברכותו הראשונה. ולכן: פופקורן (עשוי מתירס תפוח) מברכין עליו אדמה, לפי שעדיין ניכר בו ממה בא. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א)

ברכה על סוכר | אמר רבנו אף שמה שמברכים שהכל על סוכר הוא רק מחמת "ספק", עיין משנ"ב סי' ר"ב ס"ק ע"ג, וס"ק ע"ו. מאחר ונפסק כן לדינא, יכול הוא לפטור בסוכר גם דבר שיש לו ספק אם צריך לברך עליו שהכל. וכן הורה מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א)

ברכה על לימון | לגבי לימון אמר הגר"ח שפעמים נאכל כמות שהוא, ולכן מברך עליו העץ. אולם אמר רבנו שלעולם אינו נאכל כי אם כמטעים לתה, ולכן יברך עליו שהכל. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א)

יתור מכדי שתית רביעית | ישנם סוגי שתיה שבהם דרך השתיה הוא ביותר זמן מכדי שתית רביעית. כגון: תה וקפה שמפני חומם הדרך לשהות בשתייתם, וכן יי"ש ומשקה מוגז שמפני חריפותן שוהין בהן, וכן משקה קר מאד שמפני קרתו שוהין בשתייתו, ובאלו נחלקו האחרונים אם ג"כ צריך שישתה בכדי שתית רביעית, או דכיון שדרך שתית משקין אלו הוא בשהייה בינתיים, א"כ השתיה מצטרפת אפי' ביותר מכדי אכילת פרס, כפי דרך שתיתם. ולדינא: הכרעת המשנ"ב (ס"י סק"א) שאין לברך אא"כ שתה בכדי שתית רביעית. וטוב להשאיר שיעור רביעית עד שיצטנו, ואותו ישתה תוך כדי שתית רביעית. ואמר רבנו שמרנן הגר"ח מבריסק והגר"י והגר"ז מלצר וצ"ל. סוברים שבמשקאות אלו מצטרפים השתיה כפי רגילות שתיתן. ועיין ארחות רבינו ח"א עמ' ז'. (קו' הלכות ברכת הפירות להר"ג ר"כ שליט"א) **אמירת כי שם** | מה שמוסיפין בתפילת מוסף ומנחה הפסוק כי שם ה' אקרא, אין חובה להוסיפו אלא דבשחרית וערבית לא מוסיפין מפני שהוי הפסק גאולה לתפילה, אבל במנחה ומוסף אפשר כן להוסיף. ובספר יוסף אומץ [אות מ"ג] מבא משעדיף לא להגיד את זה, שיכול לטעות ולומר גם בשאר תפילות שיש שם הפסק. וכן נוהג רבנו שלא לאומרו.

להחמיר בזמן מנחה | שאלתי האם צריך להחמיר במנחה גדולה לקחת את החצי שעה לפי המ"א. היינו לפי יום מעה"ש עד צה"כ, או שאפשר לחשב כמו הגר"א?

ואמר רבנו אתה יכול להתפלל לפי החישוב של הגר"א, והוסיף שאפילו לענין ק"ש אומרים בשם החו"י"א שלכתחילה צריך לקרות כוותיקין, וממילא כל השאר מיקרי בלא"ה דיעבד ואם כבר קורין בדיעבד יכולים לסמוך על הגר"א. והקשיתי שדווקא על החו"א שמעתי שהחמיר במנחה גדולה כמ"א, ואמר רבנו זה נכון שהוא התפלל ב - 12:30, אם זה היה בגלל הטעם הזה - לא יודע. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

להתפלל בצמצום | אמרתי שאומרים שהחו"א היה

מקפיד שלא להתפלל מנחה לפני 12:30 [השווה ל-1:30 לפי שעון קיץ]. וכהיום [שנהוג שעון קיץ] יש לא מעט מניינים שמתפללים די בצמצום בזמן המוקדם ביותר לפי הלוח [שהוא כהיום קצת לפני 1:15], ושאלתי האם נכון לנהוג כך אפילו שלא בשעת הדחק, ואמר רבנו זה בסדר. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

זמן קרבנות | שאלתי מי שמתפלל מנחה גדולה בזמנה בצמצום דהיינו חצי שעה אחר חצות האם אומר קרבנות כרגיל לפני מנחה שהרי עדיין לא הגיע זמן הקרבנות הקרוב. ואמר רבנו שאומר. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

מנחה קטנה | שאל אחד את רבנו כשיש שני "חיובים" שאחד מהם יש לו מקום קבוע ומשלם מס שנתי בביכ"ג פלוני, אבל לא היה נוהג להתפלל שם מנחה גדולה, והשני [הוא השואל את השאלה] אינו "חבר" ביה"כ"נ כנ"ל אבל מתפלל שנים בקביעות מנחה גדולה שם, למי יש קדימה לענין להתפלל שם מנחה גדולה לפני העמוד.

ואמר רבנו שאינו רוצה להכריע בזה והוסיף אתה יכול להתפלל מנחה קטנה. מעיקר הדין צריך להתפלל מנחה קטנה, רק בגלל כמה טעמים, כמו פגיעה בסדרי הלימוד, וחשש שכחה, ושיתת הרמב"ם שמחמיר לענין אכילה קודם מנחה, נהגו הרבה להתפלל מנחה גדולה. אבל מעיקר הדין יותר טוב להתפלל מנחה קטנה וכדבר השו"ע והמשנה ברורה. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

אמירת הקרבנות | רבנו מקפיד לומר כל סדר הקרבנות לפני מנחה כמ"ש הרמ"א ש"מנהג יפה הוא", וגם כשישמש כר"מ בישיבה קטנה היה תיכף אחרי השיעור מגיע למקומו ועד שהקהל מתחיל אשרי הוא כבר אומר את הקרבנות, וכן נהג גם כשהתפלל יחידי עם תפילין בביתו היה מתחיל מקרבנות.

מתי יאמר אשרי | שאלתי אחד אומר אשרי לפני מנחה ובטרם הספיק לסיים אומר הש"כ כבר את החצי קדיש, מה עדיף: שיעמוד לשמונה עשרה מיד אחר הקדיש וישלים "אשרי" אח"כ, או שישלים "אשרי" ואח"כ יעמוד לשמו"ע [מספר שניות אחרי הציבור].

ואמר רבנו אם מוערך שיספיק לעמוד לשמו"ע כשהציבור עדיין אוחזים באבות, יסיים אשרי תחילה. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

תפילת מנחה | בבריסק היו מתחילים מנחה גם 5 דקות אחרי השקיעה, ואמנם מרן החזון איש הקפיד שלא לאחר אפי' רגע מהשקיעה.

ואמר רבנו שעד לפני מאתיים שנה נהגו בבריסק כדעת ר"ת אף לקולא, אבל אח"כ כבר לא הקילו כ"כ.

זמני תפילה | הגר"י"ז היה מתפלל מנחה סמוך לשקיעה, ובשחרית היה קורא ק"ש כדעת הגר"א, ומנחה סמוך לשקיעה"ח, ומעריב סמוך לחצות, והחו"א" היה להיפך, ששחרית היה מתפלל בותיקין [גם בהיותו בוילנא התפלל ותיקין], בין אם היה מניין בין אם לא היה מנין, והתחיל להתפלל, אם הגיע מנין התפלל כמנין, ואם לא התפלל ביחידות. ומנחה התפלל מנחה גדולה, ומעריב התפלל מיד בזמן, וזה היה לש"ש, וכל אחד כפי עבודתו. (שיעורי רבנו עמ"ס ברכות)

קדיש תתקבל | הורה רבנו שליט"א שגם קדיש תתקבל שאחרי תפלת מנחה צריך שיהיה לפני שקיעת החמה כי הוא שייך לתפלת שמונה עשרה. (אוצר הזמנים מדי יום ביזמו עמ' קי בשם הר"ג ר' א"צ טובי שליט"א)

ויראו עניניו | בעת שביקר רבנו שליט"א בארצות הברית הגיע עם כ"ק מרן האדמו"ר מגור לביקור בבית הגאון הגדול רבי מנשה קליין זצ"ל, ודברו בענין אמירת ברכת ויראו עינינו, שהמנהג בחו"ל לאמרו, ומאיידך דעת הגר"א והגר"י שלא לאמרו וכן נהג רבנו כשהיה שם שלא אמר כד' הגר"א, ודנו עם רבי מנשה על כך, והיוצא היה שמי שלא נוהג כהגר"א, צריך לומר ויראו עינינו כמנהג המקום, ונשאו ונתנו בכמה ענינים.

למנות שומר | דנו לפני רבנו במי שצריך למנות שומר כגון כשרוצה לאכול לפני ערבית או לישון לפני מנחה וכל כיו"ב וחושש שומר השומר ישכח להזכירו האם שפיר דמי למנות שומר נוסף או דלמא יש לחוש דמגרע גרע דה"ל כקדירא דבי שותפי? והניף רבנו ידו בביטול ואמר לא גרע.

עולם הישיבות

ישיבת קרית משה (שע"י מוסדות תפארת ישראל)

הישיבה הוקמה ע"י הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א ובנשיאות מרן הגרח"ק שליט"א בקיץ תשס"ד בשכונת רוממה בירושלים לאחר מכאן עברה לשכונת רמות ולאחר מכאן הגיעה למקומה בשכונת קרית משה.

פתיחת הישיבה

לפני פתיחת הישיבה נכנס רה"י הגאון רי ישראל מאיר דרוק שליט"א עם חמיו הגאון רבי ניכל זילבר שליט"א לרבנו שליט"א. ורבנו שוחח עםם הרבה זמן בדברי תורה, ואמר בתוך הדברים להגאון ר' מיכל שליט"א שהוא שמע מרבים שמאוד התעלו מהשיעורים בקול הדף שהוא מסר, שהם מיוחדים במינם בבחירות ובהבנה. ואח"כ דיברו על יסוד הישיבה ועל צורתה וברכס.

שיחת רבנו לפתיחה הישיבה

כחוד שוחצי לאחר הקמת הישיבה, באיסור חג השבועות תשס"ד הגיע רבנו לישיבה שהיתה אז בשכונת רוממה בירושלים ונשא בה דברים.

ואלו דבריו:
אנו עומדים יום לאחר חג השבועות שזה יום מתן תורתנו, כתוב דבזמן מ"ת ה' כ"כ שמחה לפני הקב"ה, ואע"פ שלא שייך אצלו יתב' שום דבר דאינו נצרך לכלום, אבל הוא עשה הכל כפי מושגינו ללמוד מזה, ובתענית (כ"ו ב') תנן וביום חתונתו זה מ"ת, דלא ה' לפניו יתב' שמחה כמו זה, גם בבריאת העולם היתה לפניו שמחה, ובמד"ר (קהלת ז' י"ג) כתוב שאמר לאדה"ר כמה נאים וכו' תן דעתך שלא תחריב עולמי, אבל בכל זאת לא ה' כמ"ת שכבר ה' ציבור גדול של כלל ישראל.

והנה בודאי א"א לומר תמיד הביטוי שזה כזמן מ"ת, אבל אפשר לומר דכשמוסיפים מקום תורה בודאי הקב"ה מרוצה מזה מאוד, א"א לומר שיהא כמ"ת אבל בבחינה מסוימת הרי הקב"ה רוצה שיוסיפו תורה, וכאן שמוסיפים מקום תורה חדש בודאי הקב"ה שמח ומרוצה מזה, ואדם שזוכה לעשות שמחה להקב"ה, דהיינו לפי הנהגתו שנוהג כאילו שיש לו שמחה, וכי יש דבר יותר מזה, מקום שהדבר ימשיך ויוסיף שמחה, מה שיתרבו יותר לומדי תורה בודאי שיהא יותר שמחה.

ומקום שבמקום תורה זה יגדלו כאלה שאח"כ יהיו ת"ח ויוסיף תורה בישראל, ויוסיף ת"ח מה שזה בעצם כל האושר שיש בעוה"ז, אפשר לומר דמברכים על זה שהקב"ה יעזור שהמקום תורה הזה יצמח ויגדל ויהי לתפארת בישראל, ויוסיף עד שנזכה לזמן שכתוב עליו ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, שאז כל הבריאה יכירו במלכות שמים ויעשו נח"ר להקב"ה, ונזכה בעז"ה אח"כ לגאולת עולמים בבא"ס. (מלא פי תהלתך עניני תורה עם' שמה)

וכן הגיע רבנו שוב לישיבה בעת שהיתה בשכונת רמות ובעת שעברה לקרית משה, טרח רבנו עלה לקומה גבוהה שהיתה שם הישיבה, לתפילת מעריב ולשיחה בישיבה.

בענין בקשות פרטיות ברי"ה

שח הגר"מ דרוק שליט"א:
מפורסמים דברי הוזה"ק המתרעם על אלו המבקשים את צרכיהם הגשמיים בימי הדין ואינם מבקשים על צער השכינה ומכנה אותם ככלבים דצוחין הב הב, לכן כתבו בכל הספרים שעיקר נוסח התפילה שתיקנו לנו חז"ל ועיקר עבודת היום הוא לעמוד ולבקש ולהתחנן מלפניו על ותמלוך אתה ד' לבדך על ובכן תן פחדך, ואין לו לאדם לבקש על צרכיו האישיים אלא על תיקון העולם, אבל אמר מרן הגר"מ זצוק"ל כי בעצם לא היו צריכים לבקש כלל בקשות גשמיות ביום הזה אבל בדרות הללו שנעשינו ליבנו לב אבן מי שאינו מבקש על צרכיו הגשמיים, סימן שאינו חי את האמת שביום הזה זכר כל המעשים לפניך בא ואם לא יבקש על צרכיו הגשמיים עלול הוא להפסיד את ההכרה כי היום הוא יום הדין ובו נגזר מי יחיה ומי ימות.

ופעם דיברתי עם מרן רבנו שליט"א בענין זה והבאתי ראיה לכך מדברי הגמרא בבבא מציעא קו ע"א שדנה באחד שחכר את השדה מחברו ואמר לו בעל הבית שיזרע בה חטים והוא שינה וזרעה שעורים קרה מקרה ורוב השדות באזור השתדפו, וגם זו שהוחררה נשתדפה דנה הגמרא להלכה האם יכול החוזר לטעון גם אילו לא הייתי משנה מדעתך והייתי זורעת חטים יכולת הקרקע משתדפת כפי שאירע לכולם, או שמא יכול לטעון לו אילו היית מקיים את רצוני וזרע חטים לא היתה הקרקע מתקלקלת מפני שנאמר ותגזר אומר ויקם לך ופרש"י תגזר אומר מה שתבקש מן היוצר יעשה ואני לא בקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחטין כלומר לו היית מקיים את בקשתי היתה הקרקע מצליחה מפני שבתחילת השנה ביקשתי על חטים היה הקב"ה מקיים את בקשתי, ומפני שהחלפת וזרעת שעורים נשתדפה השדה מבואר בדברי רש"י שבתחילת השנה היו מבקשים על צרכים גשמיים, רבונו של עולם הצליחני בחטים ובקשה זו יש בה כח להיענות ולהתקבל.

לכאורה זה סתירה לאמור בשם הוזהר שאין לבקש ככלבים הב לן מזוני, זאת ועוד לכאורה משמע כאן שהבקשה על גשמיות לא צריכה להיות בהבלעה אלא בפירוש מה הוא בדיוק רוצה כי הרי על אף שהתפלל על פרנסה אך כיון שהתפלל להתפרנס מן החטים לא נענתה תפילתו להצליח בשעורים, ובאמת כשאמרתי זאת לפני מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הסכים עם הראיה הזו והוסיף שודאי כן הוא הדרך וההנהגה הנכונה שהרי זה פיקוח נפש וצריכים וחיבים לבקש ביום זה על צרכינו.
אמנם מרן רבנו טען שאי"ו ראיה שהוא היה איכר פשוט ואין ראיה שנהג ע"פ הדין. עוד ראיה הבאתי לרבנו דהנה בגמ' ביומא כא, א איתא 'אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שישראל עולין לרגל עומדין צופינן, ומשתחוים רווחים. ונמשכין

אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת. מאי קאמר? - הכי קאמר: אף על פי שנמשכין אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת, ועומדים צופינן, כשהן משתחוין - משתחוין רווחים'. ופרש"י 'משתחוים רווחים - וכשמשתחוים ונופלים נעשה להם נס, והמקום מרחיב עד שיש ביניהן ארבע אמות שלא ישמע איש וידוי של חבירו, שלא יכלם'.
מבואר ברש"י הדכונה בנס זה גם ליוה"כ שאמרו וידוי [א"ה וכן מבואר בתשב"ץ ח"ג סל"ז וז"ל 'עוד כתבת כי הנס שעומדים צופים כו' שהיה מפני עולי רגלים בגזר' ג' רגלים יראה כל זכורך. וכל זה טעות שהנס היה גדול ביי"ח שהיו משתחוים כששומעין השם מפי כ"ג והיו מתודים ע"כ היה מתרחק כל א' מחבירו ד' אמות כדי שלא ישמע ודויו של חבירו' . ועי'ע ברשב"ץ במגן אבות פ"ה מ"ה וז"ל ואעפ"י כן כשהיה כהן גדול מזכיר את השם ביום הכפורים והיו הכהנים והעם נופלים על פניהם ומשתחוים, נעשה להם נס והיו רווח, כלומר משתחוים בריוח וכל אחד רחוק מחברו ארבע אמות כדי שלא ישמע וידוי חברו ותפלתו, וראה עוד ובס' שיח יצחק על יומא שם] והנה ריטב"א שם כ' מ"מ בשעת תפלה והשתחואה היה נעשה להם נס וכולם באים לעזרה למזרח להשתחוות למערב ומשתחוים רווחים, שיש לכל אחד ד' אמות כשיעור מקום תפלה, **שלא ישמע אחד וידויו ושאלת צרכיו של חבירו** עכ"ד.
מבואר א"כ ששאלו צרכים ביוה"כ.

ואמר רבנו ע"ז דאה"נ זה ראיה שאפשר ביוה"כ לשאול צרכים, אבל אכתי לא יהיה בזה ראיה לראש השנה, ששגם אז אפשר לישאול צרכים. דאולי ברי"ה זה דין אחר. והבאתי עוד ראיה מדברי הגמ' ביבמות סד, ב דמבואר לגבי מי ששה עם אשה ולא נולדו לו בנים ואמרין שם רבה אמר רב נחמן: שלש שנים, כנגד שלש פקידות, דאמר מר: ברי"ה נפקדו שרה, רחל וחנה. ופרש"י שלש פקידות - שהקב"ה פוקד העקרות לשמוע תפלתן ברי"ה וגזרז עליהן הריון. ומבואר שברי"ה מתפללים על דבר זה. ואמר רבנו שאכן זה ראיה גדולה. [והארין בזה רה"י הגר"מ דרוק לבאר אמאי אי"ז סתירה לענין המלכויות ברי"ה ונדפס במוסף שב"ק פר' נצבים וילך תשי"ע]

סיעתא דשמיא מיוחדת

פ"א בעת שהיה המשבר הגדול בארצות הברית לעולם התורה, והגר"מ ביקר אצל רבנו ושאלו רבנו על מצב התרומות לישיבה, וכשמעם שזה בסדר התפעל ואמר 'שהוא גברא עם סיעתא דשמיא מיוחדת'.

ובעת שהשיא הגר"מ דרוק שליט"א את בתו תחי'. שלח רבנו את ספרו עם הקדשה מיוחדת לאות הערכה רבה.

צורת הישיבות

הנה כחלק מהמוסדות תפארת ישראל נפתחו במשך השנים, הישיבה הגדולה ראשל"צ [ונכתוב עליה להלן]. והישיבה קטנה הותיקה 'משכן ישראל' בירושלים. וישיבת תורת מרדכי במודיעין עילית והישיבה החדשה לצערים בנוה יעקב. ועוד רשת כוללים, ות"ת תורת מרדכי בגבעת שאול.

והיה פעם נידון להוסיף למוסדות איזה ישיבה מסוימת שרצו להצטרף למוסדות ונכנס הגר"מ שליט"א להתיעצות ממושכת אצל רבנו שליט"א. ולמעש הורה לו שלא יקחם אלא יקים ישיבות מתחילתם לבנות אותם במתכונם המיוחד. ושוחח עמו רבנו על צביון הישיבות שמתאימות בערים מסוימות, שיש סוג ישיבות שמצליחות דוקא בערים מסוימות וכו'.

ישיבת ראשון לציון

הישיבה הוקמה ע"י הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א ראש הישיבה. והגאון רבי יאיר ישראלי שליט"א המנהל הרוחני בחודש טבת תשי"ע בעיר ראשון לציון, והיה לראש פינה בעיר זו בהעמדת תלמידים הגונים.

ביקור בישיבה

בקיץ תשע"א הגיע רבנו לישיבה ומסר שיעור במס' הנלמדת קידושין בסוגית שליחות ואח"כ מסר שיחה במעלת המידות. וסיים בברכה: כעת נוסד מקום, חדש אנו מקוים שהמקום הזה יציל ויגדל עמלי תורה ויר"ש ותלמידי חכמים כמו שהקב"ה רוצה ונזכה לכל טוב.

כוחם של עשרה בטלנים

בעת שהזמין הגר"מ שליט"א בידור עם נכד רבנו הרה"ג ר' שרגא ברלין שליט"א ר"מ בישיבה את רבנו לביקור בישיבה, שח לו שהיה עם חמיו הגר"מ זילבר שליט"א בברזיל לסיום הש"ס ונסעו משדה תעופה וראו אלפי גוים בדרך עד שהגיעו לכולל שם, ואמר הגר"מ בשיחה שם שעד עכשיו הוא רק רק כפר קטן, אבל כעת שהוא כרך שיש כאן 'עשרה בטלנים', וכך ניתן לומר על ראשון לציון שלמרות גודלה אבל בני תורה מועטים בה וע"י הישיבה נהפכת לכרך. וקלסיה רבנו ובעת שבא רבנו לישיבה הזכיר דבר זה. שבשיבה מחזקת את כל העיר ראשון לציון.

טנא מלא ברכה

לנכד רבנו העומד לימינו בכל עת הרה"ג ר' גדליה הוניגסברג שליט"א

לרגל הוצאת ספרו 'הספרים' של מרן שר התורה הגרח"ק שליט"א

ולרגל הוצאת הקונטרס 'קבלות וחיוקים' ממרן רבנו שליט"א

יזכר ה' בהגדלת תורה ולהאדירה

לפרטים להשגת הקונטרס בטל' 0533145900

בשורה משמחת - לידיעת קוראי הגליון הנכבדים

החל מהשבוע ניתן להזמין את הגליון מודפס באיכות

באמצעות המיזם החדש "פרינט מייל" - ניתן להתקשר בטלפון

גבוהה בדואר מדי שבוע עד לביתכם במחיר סמלי.

מספר 03-6888823 ולפעול ע"פ הוראות הרשומה שלנו היא 616

מרבין מרן בעל "אילת השחר" שליט"א

לעילוי נשמת הבחור היקר חיים בן ציון ז"ל בן יבלחטיא הר"ג ר' אברהם צבי טויב שליט"א

א - ל - ו - ל

כאשר זכינו בחסדו ית"ש להיכנס לחודש הרחמים והסליחות עם מלכינו עטרת תפארתנו בראשינו. אין אנו יכולים להתחיל להודות לבורא ית"ש על חסדו הגדול עמנו. הרי זה אלול אחר לגמרי כשהאבא אתנו ומרוממנו ומדריכנו האיך להתכונן לימים הנוראים הבעל"ט. על הכל אנחנו מודים לך ומברכים אותך, יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד.

וכפי שזכינו בשבוע שעבר בראש חודש אלול לשמוע מפי קדשו של רבינו.

וכך היו דבריו כשנשאל במה ראוי להתחזק בימי האלול. השיב מתחילה בשאלה – **במה לא?** ובאמת כאן כבר מונח הכל. אך בכל זאת כשבקשו שרוצים לשמוע דבר מסויים להתמקד בו, כפי שבכל שנה אומר רבינו. אמר בהאי לישראל – **לערנען, לערנען, לערנען**. פי' ללמוד, ללמוד, ללמוד.

כמה דמעות הוזיל כלל ישראל בחורף האחרון בתפילה וזעקה ליושב מרומים כדי שנזכה לשמוע דבר ה' מפי אבינו רוענו, אשר בלבו לב הארי מחזיק אותנו בהתרוממות ובשאיפות עליונות, בבחינת מלאך מכה על קדקדו ואומר לו גדל... כה יתן ה' וכה יוסיף עד ביאת משיח צדקנו בב"א.

והנינו מצאנו דבר מוצא כלי מרבין ואי האלו

כפי הנראה אתם כבר מוכנים לראש השנה, כי מזה חסר לכם, הרי אתם יושבים ולומדים, וזוהי הזכות הכי גדולה שאדם לומד תורה. אין דבר גדול כמו תורה, למרות שיש תרי"ג מצוות, אבל תורה כוללת את הכל.

וכן חז"ל אומרים מזה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, משמע שזה הכי גדול, שהרי יש עוד מצוות, ובכל זאת נקטו רק תורה וגמילות חסדים! כי זה הכי גדול, שבזה נכלל גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו. כי תורה כוללת הכל גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבירו, וכן גמילות חסדים זה בין אדם לחבירו. נמצא שכל הדברים האלה הם הזכויות הכי גדולות, וא"כ מזה צריך יותר?

אך אעפ"כ צריך רחמים גדולים, כמו שבזמן האחרון אנחנו מדברים. תראו מזה שקרה השנה נורא ואיום, בכמה רגעים מתו שלש מאות אלה אנשים – בצונאמי – ברגע אחד כמעט, מתו כ"ב הרבה אנשים! ואף אחד לא למד מזה מוסר. האם זה פשוט? שלוש מאות אלה אנשים ברגע אחד מתים?! ואף אחד לא שם לב לזה, רק חושבים כי שם מתים, במקומות ההם... אך למה חושבים כך, האם רק שם מתים? הרי זה לא פשוט, וצריך להתבונן בזה.

וחיו שם ביניהם גם קצת יהודים, אמנם לא כ"כ הרבה, אבל מתוך שלש מאות אלה אנשים מסתמא יש כמה מאות יהודים, ובכל זאת שותקים, ואף אחד לא מתפעל, ובאילו זכוכים נהרגו, והרי זה אנשים! אנשים! משפחות, משפחות שלמות נמחו מן הארץ לגמרי!

ודומה לזה קרה בזמן האחרון, ועכשיו אומרים שיש שוב חשש לסכנה גדולה, באותו המקום שחיה לא מזמן [בפלורידה]. ואנשים לא מתפעלים מזה, וחושבים כי שם מתים, שם יש צרה... אבל זה לא פשוט, צריך ללמוד מזה, ואנשים לא לומדים.

הכל נכתב בראש השנה ויום הכפורים, בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמו, אז נכתב כל האסונות, כל התאונות, הכל הכל נגזר מן השמים, בראש השנה ויום כפור.

וזה לא בחנם, יש חשבון, אדם זה צריך לחיות כאן, ואדם זה צריך לחיות כאן, זה נסע בדיוק היום משם כדי שינצל, וזה בדיוק בא לשם, כדי שיטבע! הכל יבוא במשפט.

ממילא יום הדין זה נורא ואיום! ובכל זאת כל אחד לא שם לב על מזה שקורה בעולם. ובכל השנים היו צרות, אבל השנה היה מיוחד, ברגע אחד כ"ב הרבה אנשים מתו, הרי זה נורא ואיום! רואים יד ה'. בהרבה דברים אפשר לומר היה ככה היה ככה, אבל בזה רואים יד ה', שלש

מאות אלף איש ברגע אחד, פתאום! ועכשיו ג"כ מפחדים שלא יהיה כ"כ הרבה. ואומרים שהמדינות האלה באמת לא היו כ"כ צדיקים, האנשים שהיו במקומות אלו הם לא כ"כ... ובכל זאת אנשים לא מתפעלים כלום, וכל זמן שאדם חי הוא לא יודע... יש פסוק בקהלת כי בחנם מזורר הרשת בעיני כל בעל כנף, כל בעל כנף חכונה לציפור, כשרואה רשת הוא לא חושב שמתכוונים אליו, הוא חושב שזה בחנם, למה צריך את הרשת הזה הוא לא יודע, אבל אליבא דאמת זה בשבילו. וככה כל הדברים האלה הכל בשביל האדם, נסיונות בשבילו. אבל אין שכל, הוא חושב שזה בחנם, למה יש את זה, בחנם! כמו הציפור, הוא לא מבין. רק שלציפור הקב"ה לא ברא שכל, אבל בן אדם הרי יש לו "שכל", והוא צריך להבין שכל דבר זה סכנה בשבילו, אם עושה עבירות. וכמו האנשים האלה שמתו אומרים שהם לא היו צדיקים כ"כ, וזה מה שצריך לדעת.

אבל אתם כ"ה כבר מוכנים כנראה לראש השנה ויום כפור... אבל זה לא כך, אלא אנחנו כולנו תועים, תועים! כל אחד חושב מה חסר לי, אני צדיק, כל אחד חושב אני צדיק. אבל בגמ' כתוב על רבה, אחד מהאמוראים הכי גדולים, שאמר על עצמו שהוא בינוני, לא צדיק ולא רשע, והאיך אנחנו חושבים, הוא לא צדיק אבל אנחנו צדיקים?! כל אחד מאתנו צדיק... ממילא צריך מאד מאד לחיזר.

והרי יש שתי חלקים מה שאנחנו תמיד מדברים, יש בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, והדבר הכי קשה זה בין אדם לחבירו, כי אמנם בין אדם למקום ג"כ לא כ"כ קל, אבל בין אדם לחבירו הרבה יותר קשה, אחד פוגע בשני, מבזה אותו, מדבר אליו קשה, הוא כועס עליו, מתרגז עליו, מי נזהר מזה? וכשפוגעים בו הוא רותח כמו אש, ממש אש! אבל אם הוא פוגע באחרים, לא כ"כ איכפת לו... וזה צריך מאד לחיזר לדעת שמאד מאד נענשים על זה, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

ואתם מסתמא מתרחקים מכל הדברים האלה ב"ה, אין לכם נסיונות כ"כ, אבל צריך לדעת שצריך מאד לחיזר לא לפגוע בשני, לא להרגיז אותו, לא לצער אותו, לא לאיש ולא לאשה. ויש אנשים שחושבים שאת אשתו מותר לצער, אבל אדרבה, אסור לצער את אשתו, ובכל זאת יש כאלה שכשמתרגז הוא מצער אותה. אני לא אומר חלילה וחס עליכם, אבל ככה יש הרבה אנשים שמצערים את נשותיהן, ולמה, הרי אסור לצער? האם בגלל שהיא אשתו מותר לצער אותה? אדרבה צריך לרחם עליה! וכן יש שמצערים אנשים, נשים, ילדים, תינוקות, הכל הכל, על הכל יביא אלוקים במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע, כך כתוב בפסוק האחרון בקהלת. ומה רוצים ממני, קשה לי לדבר, מה אני ידבר אליכם... הקב"ה יעזור שיחיה לכולכם כתיבה וחתומה טובה.

ואמר לאברהם מכלל "קדושת השלחן" בדפנה, י"ט אלול תש"ה [כ"א]

~ ~ ~ כה תאמר ל"בית יעקב"

אחרי שקראנו בשבוע האחרון את הפסוק הנורא, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. וזועק רבינו שלא מצינו ביטוי נורא כזה על שום עבירה בתורה חוץ מזה – הסתר פנים רח"ל. וידוע כמה שטורח רבינו בענין זה, אם במסעות חיזוק בארץ לארצה ולרחבה לחזק גדרי הצניעות, ובדרכים שונים. ובפרט בהתקרב ימי הדין, מעורר רבינו על זה מאד. ולפני כמה שנים עשה כנס חיזוק מיוחד לאלפי האברכים על זה, ימים ספורים לפני יום הדין, ואמר שזהו הזמן לכך. ואח"כ יצא קונטרס עם הדברים שנאמרו שם, וכתב רבינו מכתב מיוחד לזה. ועלינו לראות לחזק את עצמנו ואת הכלל, וכפי שקבעו גדולי ישראל צוק"ל ויבלחט"א כי ב"ד "משמר התורה" הוא השו"ע בענין זה, ורבינו מזכיר וחוזר ומזכיר את זה. הבה נחזק את בני ביתנו שלא להיכנס לחנויות שאינם עומדים בדרישות של גדולי ישראל שלא למכור בגדים אסורים, ואף בגדים כשרים לא לקנות בהם, כפי שכתב רבינו במכתב לפני כמה שנים, ובזה תשמרנה גדרי הצניעות, ותהי' הזכות לכולנו לכתובה וחתומה טובה.

ואסיים בהערה שהעיר רבינו כשחזר מבינוס על צניעות, והזכיר שם מרן פוסק הדור הגר"ש ואזנר צוק"ל את המדרש בבראשית, דכשברא הקב"ה את חוה, הזהירה על כל אבר ואבר "היי צנועה". והק' רבינו הרי קודם חטא אדם הראשון לא היה עדיין ענין צניעות כלל, ועל מה הזהירה. ודוחק לומר שהזהירה על "לאחר זמן" שכשיחטאו תיזהר בצניעות וצ"ע.

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

הופיע ויצא לאור

הספרים

של רבינו

הגר"ח קניבסקי שליט"א

כשמו כן הוא

בו לוקט סדר כתיבת ועריכת ספריו
של רבינו שליט"א

בהם טרח ויגע בעשר אצבעותיו
להגדיל תורה ולהאדירה
ונתקבלו בס"ד בכלל ישראל

ניתן להשיג בחנויות הספרים
ואצל משפחת גולדשטון
רח' יהודה הנשיא 52 בני ברק

פשוט על הפרשה

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך" (כח, ב)

המפרשים דקדקו מהו לשון והשיגך דמשמע שהוא בורח מהם והברכות ישיגוהו. ויש לומר דהתורה מבטיחה לנו שבלא השתדלות יבואו הברכות עליהם, והנה ידוע שיש פלוגתא בענין הבטחון אם הוא בהשתדלות או שא"צ כלל השתדלות דדעת החו"ה שצריכים להשתדל וכמשאחז"ל יכול ישב בטל כו' ת"ל בכל אשר תעשה, ודעת הרמב"ן ז"ל שמי שיש לו בטחון אמיתי א"צ כלל להשתדלות, ולדעת הרמב"ן ז"ל מתפרש בפשיטות לשון והשיגך לפי שא"צ השתדלות כשיהי' לו בטחון ולדעת החו"ה יתפרש שגם זהו בכלל הברכה שהבטיחה התורה שיבואו בלי השתדלות. שמעת. ושו"ד שהספורנו פ' כן לשון והשיגך שיבואו מאיליו בלא רדיפתו אליהם.

(טעמא דקרא)

"ואמרת אליו הגדתי לך אלקיך וגו'" (כו, ג)

מפרש רש"י: "ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה".

המטרה המרכזית במצות הביכורים היא 'הכרת הטוב', להודות שכל הטוב הוא מה' יתברך. הגר"ח קניבסקי שליט"א בבואו לנחם את משפחת רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, סיפר, כי פעם אחת בא אליו רבי מיכל יהודה, וביקש לשאול ממנו ספר אחד, וכך סיפר: "אבי ז"ל היה יהודי ירא שמים, אך לא 'כלי קדש', כלומר - הוא לא שמש כרב או כראש ישיבה וכדומה. "פעמים רבות כשהלכתי עמו ברחוב וביקש לאלפני מוסר, היה מצביע על אדם מסוים ואומר לי: 'אתה רואה, הנה הוא כמוני, אינו תלמיד חכם ולפרנסתו עובד בתור סנדלר, ואף על פי כן יש לו בן תלמיד חכם, וגם אתה, אף שאין לך אבא תלמיד חכם, אבל אל תרתע, תלמד היטב, תתמיד ותשקיע, עד שתצמח ותהיה תלמיד חכם".

"והנה" - המשיך רבי מיכל יהודה זצ"ל את סיפורו באזני רבי חיים - "לאחרונה שמעתי שאותו בן, שעל 'חשבונו' קיבלתי מוסר, ושהיה לי לדוגמא, חיבר ספר בשם "ברית איתן" ושמעתי שהוא נמצא ברשותך. ובכן, כהכרת הטוב למחבר ברצוני ללמוד בספר הזה ועל כן מבקש אני שתשאלוהו ל".

וסיפר רבי חיים שליט"א, שבשובו לביתו אחר ההלויה, התישב ולמד בספר זה, כי עלה בדעתו שגם הוא חייב הכרת הטוב לאדם שבזכותו, היה רבו, רבי מיכל יהודה זצ"ל, מתחזק בלימוד.

(בדידי הוי עובדא)

עלי שי"ח

"הספרים"

בימים האחרונים הופיע בחנויות הספרים ספרו רב הכמות והאיכות של ידידנו הגאון רבי גדליהו הוניגסברג שליט"א. שזוכה לשמש את רבינו בכל יום כבר שנים רבות. הספר שנקרא 'הספרים' - של רבינו הגר"ח שליט"א, הולך ומקיף באופן פרטני כל ספר מספריו שחיבר רבינו. החל מספרו הראשון שיח השדה ועד לספרו האחרון שיצא, כל ספר וספר מתי ואיך נכתב, ואיך היה הכתיבה בדיוק, כולל פירוט של ספרים נוספים כגון סדרת ספרי הירושלמי עם ביאור רבינו איך בדיוק נערך הביאור.

כמו כן בספר מובא מאות הוראות בנוגע לעריכת הספרים, ודקדוקו של רבינו בכל שלב ושלב משלבי הספר. כידוע את מיטב שנותיו השקיע רבינו בעמל ויגיעה נוראה ואת תמצית דמו הכניס בכתבים עשרות ספרים שהתקבלו בכל תפוצות ישראל, כך למשל, כמעט שאין בית שאין בו את הדרך אמונה או אורחות יושר, ואין בית הכנסת שלא מצוי בו שונה הלכות או טעמא דקרא ודרך אמונה, ואין כאן המקום לשבח את ספרי רבינו.

נביא דוגמא מאלפת עד כמה הקפיד רבינו לחיות מעורב בכל שלב. היה זה לפני כחמש עשרה שנה, אחרי הוצאת הספר שקל הקדוש, פלוגי ביקש רשות מרבינו להכניס מודעה לעיתון 'יתד נאמן' שהופיע הספר החדש וניתן להשיגו וכו', רבינו אמר שמסכים אבל מבקש לראות את נוסח המודעה. הנוסח הובא לפניו, והיה כתוב "הופיע ספרו של רבינו מרן הגר"ח...", רבינו נטל עד ומחק את התיבות "רבינו מרן", כשהוא מפטיר גם התואר שלא מחקתי הוא הרבה מידי... אחרי תקופה פגש רבינו את זה שסידר את המודעה ושאל אותו אם אכן פירסם את המודעה והלה ענה שכן וכמו הנוסח שתיקן בכתב יד, ורבינו היה מרוצה.

עוד מובא שם על דרכו של רבינו כפי שהתבטא פעם בעצמו: במכתבים שאני מקבל אני משיב מאוד בקיצור, ופעמים במילה או שתיים, אבל בספרים שחיברתי בס"ד אני מאריך יותר ומסביר הענין כל צרכו, ההסבר לזה הוא פשוט. כשיהודי כותב לי מכתב שאלות, הרי השואל מונה בהענין ואם כן די אם אשיב לו בקצרה כי הוא בודאי יבין את הכוונה, וחבל על הזמן להרחיב לו, אבל הספרים הרי מיזעדים לכלל הציבור, וצריך לדאוג שגם אלו שלא מונחים כ"כ בנושא יבינו היטיב.

נברך את המחבר שיזכה להוציא עוד הרבה חיבורים לטובת הכלל ויזכה תמיד להגדיל תורה ולהאדיר ולהיות דבוק ולשמש את צדיקי הדור בשמחה וטוב לבב כל הימים.

בברכת שבת שלום
יחזקאל שטיינברג

"ארחות יושר"

בימים אלו ימי ההכנה לימים הנוראים רבים קובעים את סדר לימוד המוסר בספרו הנודע של רבינו "ארחות יושר", נביא כאן כמה ענינים מתוך הספר החדש "הספרים".

"ארחות יושר" לפי הצורך

אמר רבינו כי את ספרו "ארחות יושר" כתב לפי הענינים והצורך שהגיעו אליו. ולא פעם בקשו מרבינו שיכתוב עוד פרקים בספר "ארחות יושר", והשיב רבינו: "אני כותב מה שה' שם בלבי, אי אפשר סתם לכתוב". ובהזדמנות אחרת שח רבינו: "באמת העירו לי שיש נושאים שלא כתבתי עליהם, אבל הבעיה שהזמן קצר והמלאכה מרובה, כי אני רוצה להתקדם בספר [דרך חכמה] ויש גם בערך שמונים מכתבים ליום שצריך לענות עליהם, ולדעתי גם זה חשוב ומצוה לעודד ולחזק. ולכתוב "ארחות יושר", זה כמו לכתוב 'שטיקל תורה'".

חשיבות הוצאת ספר מוסר

שמעתי מהגאון ר' אליהו מן שליט"א שבזמנו סיפר לו רבינו שהוציא את הספר "ארחות יושר", כי מסופר על חבירו של השל"ה שרצו להושיבו בגן עדן ליד השל"ה, והשל"ה לא הסכים לקיטוען שאמנם חבירו ג"כ הוציא ספרים, אבל אני הוצאתי גם על מוסר.

חיבור ה"ארחות יושר" - בכמה ימים

שמעתי מאחד שרבינו אמר לו, שאת הספר "ארחות יושר" כתב בכמה ימים מפני שאינו נוגע להלכה, וכל יום כתב פרק אחד.

"בספרי "ארחות יושר" אין משלי כלום..."

אחד סיפר לרבינו שיש ישיבה שלומדים בה לפני השיעור כל יום עשר דקות בספר "ארחות יושר", והבחורים מאד נהנים, ואמר לו רבינו בענותנותו: "דע לך כי בספרי "ארחות יושר" אין משלי כלום, אלא הכל מלוקט ממדרשי חז"ל". ופעם סיפר אחד לרבינו שכשיצא ה"ארחות יושר", אמר ת"ח אחד שלספר יש חן מיוחד, והרבה מאד לשבח את הספר, וסיפר זאת הלה לרבינו. אמר לו רבינו בענותנותו: "אתה יודע מדוע הוא אמר זאת, משום שבספר זה אין שום דבר משלי אלא הכל מחז"ל" (רמ"ש"ג).

מאמר "יין הטוב" שנדפס ב"ארחות יושר"

חתן רבינו הוציא לפני שנים רבות קונטרס "הבו לה' כבוד" על עניני תפילה, ושם יש מאמר ארוך שנקרא "יין הטוב", בו נקבצו כל עניני התפילה ממדרשי חז"ל מחכם א' שליט"א, עי"ש באריכות גדולה, וידוע שהוא מרבינו שליט"א שכתב לו כדי שידפיסו בספרו, ולאחר שנים רבות כשיצא ה"ארחות יושר" הדפיסו רבינו שם בשינויים מסוימים. ובשעתו כשנדפס הקונטרס שאלו לרבינו האם המאמר שם אכן יצא מתחת ידו, והשיב רבינו "במדרש איכה מסופר על חכמתם של ילדי ירושלים, ומובא שם מעשה בילד שהלך עם סיר מכוסה ושאלו אחד מה בפינים, והשיב לו הילד אם אמי היתה רוצה שתדע לא היתה מכסה את הסיר..." (רמ"ש"ג).

ההכנסות מ"ארחות יושר" - לצדקה

כשיצא לאור ספרו "ארחות יושר" קבע רבינו שכל ההכנסות ממנו ילכו לצדקה, כי כן נהג אביו זללה"ה בספרו "חיי עולם". ושמעתי מהרבנית ע"ה שרצו שיהיה להם לזכות. וסיפר רמ"ש"ג שכשהתחיל להביא לרבינו מכספי המכירות שמוכר בביתו בירושלים, אמר לו רבינו שאת הכסף של ה"ארחות יושר" ישים בנפרד משום שזה כספי צדקה.

עין הרע בעקבות הביקוש העצום

כשיצא הספר "ארחות יושר" נחטפו מיד כל הספרים, ובתוך חודש אחד נמכרו יותר מרבעה ספרים, ואח"כ הדפיסו עוד ועוד מהדורות. זמן קצר אחרי שיצא לאור נחלה רבינו, ואושפז בבית החולים תל השומר, ומרן הגרא"ל שטינמן שליט"א אמר שזה משום עין הרע על התפוצה העצומה של ספרו. וכשסיפרו זאת לרבינו תמה מאד, שהרי החזו"א אמר שבבני ברק לא שולטת עין הרע, ואמרה לו הרבנית ע"ה שעכ"פ כעת הוא נמצא בבית החולים שאינו בבני ברק וצריך רפואה למכתו, והסכים רבינו לשלוח את שמו לדודו הגה"צ ר' רפאל לוינ' צ"ל שיאמר עליו לחש נגד עין הרע.

שו"ת בעניני חודש אלול ותשובה

ש. איך יש לנהוג למעשה בימי חודש אלול כהכנה לקראת הימים הנוראים.

ת. להקפיד ולהשתדל הרבה להתפלל בכוונה.

ש. האם יש ענין לעסוק בעניני תשובה בחודש אלול, כגון ללמוד "שערי תשובה" ורמב"ם הלכות תשובה וכדו'.

ת. ברור שחייב לעסוק בעניני תשובה, ודבר בעיתו מה טוב.

ש. האם יש ספר מסוים שרבינו ממליץ כי ראוי ללמוד בו בחודש אלול כדי להתעורר בו.

ת. כדאי ללמוד בספר "ראשית חכמה" לרבינו אליהו די וידאש ז"ל מתלמידי הרמ"ק ז"ל.

ש. שואלים ודורשים קודם הרגל שלושים יום, האם אפשר לומר שמדין זה יש חיוב לעסוק בתשובה קודם ר"ה ויו"כ.

ת. אולי, דבגמ' (סוף מסכת מגילה) איתא שמשה תיקן לישראל ללמוד קודם הרגל, על פסח, עצרת, וסוכות, אבל יתכן שיש ענין בכל הרגלים גם בר"ה ויו"כ.

(ידידי יושר)

ש. המנהג לתקוע בשופר בכל חודש אלול, האם זהו תקנה לתקוע בבית כנסת, או לשמוע, דהיינו מי שלא שמע בבית הכנסת, האם יש ענין לתקוע בביתו או לילך לשמוע במקום אחר.

ת. לא שמענו מנהג כזה, והעיקר הוא לשמוע קול שופר בבית הכנסת.

ש. האם קטן יכול לתקוע בשופר בחודש אלול לאחר תפילת שחרית.

ת. אין איסור בזה, אבל אינו ראוי ואינו כבוד הציבור.

ש. בנוסח ספרד אומרים לדוד ה' בתפילת מנחה ולא במעריב, מי שנוהג להתפלל בנוסח אשכנז ומתפלל מנחה בביכ"ס של נוסח ספרד, האם יאמר לדוד ה' במנחה.

ת. יכול לומר ולא יפרוש עצמו מן הצבור.

ש. יש הטוענים שבחודש אלול יש להתנהג כמו בכל השנה, מפני שאם 'מתחזק' רק לקראת ימי הדין הרי זה כ'רמאות', האם יש בזה ממש.

ת. אין בדברים אלו ממש, ולואי שלכל הפחות יתנהג כראוי וישפר דרכו בחודש אלול.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיח בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסימ קרליץ** שליט"א
גליון מס' 176 • כי תבא תשע"ז

ארור מסיג גבול רעהו (כו, יז)

האם אפשר לפתוח מוסד חדש בעיר שיש בה כבר מוסד כעיו זה

... הדין מבואר בשו"ע הנ"ל שמותר ואין יכולים למחות במי שיסד המוסד החדש. ועיין בחזון איש אמונה ובטחון פ"ג שהחמיר מאוד על המוחים בזה מאחר שזה שפתח עשה כהלכה והמוחה הוא נגד ההלכה. ואין לחשוש למוחים כלל, וה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. (אגרות שני)

ארור מכה רעהו בסתר (כו, כד)

התייחסות לכותבי כתבי פלסתר

כאשר הביאו לפני כתב פלסתר והשמצות חמורות שהופץ ב ... אתמול. מצאתי חובה לעצמי להודיע כי יש בדבר איסורים חמורים מאוד כמה וכמה איסורים וע"ז נאמר בפסוק נכוננו לליצים שפטים. ומי שעשה זה חייב ע"פ דין להשתדל שימחלו לו אחר החרטה והתשובה. ועל הציבור להתרחק מההולכים בדרכים כאלו ומחטיאי הרבים. (שם, מתוך מכתב רבנו)

לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום (כח,א)

קיום המצוות מתוך רגש התבוננות ומחשבה

סח הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א, בהתרגשות רבה מאוד בהספדו על הרבנית ע"ה: רבינו היה רגיל לסדר קידושין לזוגות שהתגירו אצלי, בשעות הצהריים התקיימה הגירות, ובשעות אחר הצהריים באו לבית רבינו ושם סידרו את הקידושין. פעם אחת נוצרה בעיה בכתובה ואחד מבני הבית הלך להשיג כתובה חדשה, מכיון שהדבר היה אמור לקחת זמן מה, הצעתי לרבינו שלבנתיים נתפלל מנחה, אך רבינו סירב באומרו "הרי אנחנו כעת עוסקים במצוה, איך אפשר להתעסק עכשיו במצוה אחרת?! מושגים חדשים של עוסק במצוה. (א.ה. יעו"ט ט"ז או"ח סי' קצ"א א')

צריך לעשות מצוות רק מפני שכך רצון הבורא!

יש דרגה מיוחדת שעליה נאמר (אבות פ"ד מ"ג) "כתר שם טוב" – על מי שמקיים את התורה והמצוות לא מפני שמצפה לגמול, אלא רק מפני שכך הוא רצון הבורא, וזה לבד מה שמושך אותו לקיים המצוות. אדם כזה הוא בדרגה אחרת לגמרי, וכל המצוות שלו הן בדרגה הרבה יותר גבוהה. על ידי זה מגיעים לדרגה של "שם טוב".

עשית המצוה – מתוך שמחה

בגמרא ברכות (דף ס"א:) אמרינן "בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו על מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה: 'בכל נפשך' – אפלו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקימנו – ועכשיו שבא לידי לא אקימנו? היה מאריך ב'אחד' עד שיצתה נשמתו ב'אחד' וכו'".

לכאורה קשה, מה היתה השאלה של התלמידים – "עד כאן?" וכי הם לא ידעו שצריך למסור את הנפש?!

ומבארים בעלי המוסר, שהיה מקום להבין, שאמנם צריך למסור את הנפש כאשר מגיע מצב כזה, אך עדיין לא נדרש מהאדם לעשות "בשמחה", ואפשר לעשות גם מתוך צער – כי סוף סוף צרה היא צרה.

אבל תלמידי רבי עקיבא ראו עליו שעובד עם עצמו – שעם כל זאת שהוא במצב של צרה, קבלת העול מלכות שמים שלו היתה בשמחה מתוך הרגשה של אהבת ה'.

לכן הם שאלוהו: "עד כאן?!" כי דבר זה נראה להם משונה.

ענה להם ר' עקיבא, שחוץ מעצם מסירות הנפש, צריכים לעשותה "בכל נפשך" – מתוך שמחה ואהבת ה', ולא מתוך צער (א.ה. ע"י מכתב מאלהו ח"ג עמ' 243).

מכאן עלינו להתעורר וללמוד כיצד צריכה להיות ההנהגה בכל פעם שאדם עושה מצוה, לעשותה "בכל נפשך" – בהרגשה של שמחה – "מתי יבוא לידי ואקימונו", וששום קשי לא יעצר את האדם מעשיית המצוות!

*

הרגש במצות סוכה

רבנו: במצות סוכה יש הרגש מיוחד: מרגישים שיושבים 'בתוך המצוה' כל גופו מעורב במצוה ובקדושה – מעין ההרגשה שיש לאדם בעת שיושב בבית המדרש. (הליכות שני)

*

והלכת בדרכיו (כה, ט)

במצוה זו נצטוינו ללכת בדרכי ה' כמו ששנינו מה הוא רחום אף אתה וכו'.

מה נאה להביא מה שסיפר אחד ממקורבי רבינו שנת"ע עם רבינו בעבר עבור גמ"ח כספים המנוהל על ידו, כמה לעמוד על התנאים ובנוקשות עם הלווים והיכן המקום להתגמש ולרחם, סיפר הנ"ל שעבר עם רבינו על כל תנאי הגמ"ח וברובם כולם אמר לו רבינו שלא יתפשר על דבר, כדי שהגמ"ח יהיה מנוהל בצורה טובה. אך לבסוף כששאל לרבינו שפעמים אנשים מטרידים אותו בשעות לא שעות כגון בשעות הלילה הקטנות, או כשהוא בדרכו ביציאה מהעיר וכדומה, האם גם בזה צריך לעמוד על שלו שבזה תפקידו לרחם ולבוא לקראת הציבור.

פנה אליו רבינו ואמר לו בזה השאלה היא כמה מוכן אתה לתת את עצמך לציבור, אני למשל נותן את כל כולי לציבור, אבל אתה הבחירה בידיך כמה לתת את עצמך לציבור.

כמה נאים הדברים למי שאמרם, וכמה יש להשכיל מהדברים בפרט בעומדינו לקראת ימי הדין והמשפט להיות איש ש"רבים צריכים לו" כמו שכותב הגרי"ס זי"ע באגרותיו ובזכות זה נזכה לב"חסד ואמת יכופר עוון" אכ"ר.

להמתין לאחרים – קשה מאוד...

תלמיד חכם פלוני ליוה פעם את הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א מניחום אבלים בחיפה לעיר בני ברק. הם המתינו לאוטובוס. היו שם שני קוים של אוטובוסים, האחד ישיר שלא עוצר בתחנות במהלך הדרך, והשני מאסף.

האוטובוס המאסף הגיע לתחנה ואז הודיעו כי האוטובוס הישיר יגיע רק בעוד כרבע שעה ואף יותר. רוב האנשים שהמתינו בתחנה העדיפו להשאר בתחנה להמתין לקו הישיר ולא לעלות לאוטובוס המאסף.

אך רבי נסים קרליץ עלה מיד למאסף ואמר למלווהו בחיוב: הרי בסופו של דבר שני האוטובוסים יגיעו לבני ברק באותה שעה, שכן האוטובוס הישיר המהיר יותר, עדיין אינו מגיע, וא"כ הלא פלא הוא מדוע האנשים ברובם מעדיפים להמשיך להמתין בתחנה לאוטובוס?

התשובה היא, כי לאוטובוס הישיר האדם ממתין רק עבור עצמו... אבל אם יסע במאסף נמצא שהוא ממתין עבור אחרים... (איש לרעהו)

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

320

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

ולמקללי "נפשי" תידום

וכן בהמשך הבקשות, "ולמקללי נפשי תידום" כבר ביארנו שאין הכוונה קללה ממש, אלא ביזיון, כמו "והוא קיללני קללה נמרצת" (מלכים א' ב, ח) שפירושו מלשון קלות וביזיון (מצודות שם), ועל זה מתפללים שאם בני אדם מבזים אותי, נפשי תידום, ולא יהיה אכפת לי מזה.

ודבר זה הוא נגד הטבע, שאם אדם מבזה אותי, כגון שאומר עלי דברים שאינם נכונים, ומספר עלי דברים רעים שמעולם לא עשיתי אותם, אף על פי כן "נפשי תידום", לא רק שהפה ישתוק כמו שאמרו (חולין פט, א) "בולם פי", אלא יותר מזה, **שגם הנפש תידום** ולא יהיה אכפת לי כלל מזה, ומדוע? כי אני יודע את האמת שזה לא נכון, ואמנם הוא מסכן שנכשל בחטא, אבל לי זה לא מזיק, כי בשמים יודעים את האמת.

ואם מצד מה שאנשים אחרים יחשדו בי, הרי כבר אמרו חז"ל (שבת קיח, ב) אמר רבי יוסי יהי חלקי ממי שחושדים אותו ואין בו, ואמנם צריך ביאור שהרי החושדים בו נכשלים בחטא, שהם חושדים בכשרים, ומדוע אמר על זה רבי יוסי יהי חלקי, אך על כל פנים רואים **שזכות ומעלה היא לאדם שיהא נחשד במה שאין בו**, וגם זה נכלל בבקשה "ולמקללי נפשי תידום", שאם יבזו אותי באופן כזה שיחשדו בי ויספרו עלי דברים שאינם נכונים, נפשי תידום ולא יהיה אכפת לי מזה.

אמנם זו מדרגה, אבל כך צריך להיות.

ואם אדם מבקש "ולמקללי נפשי תידום" ובלבו אינו מוכן לזה, הרי זה גם כן מרמה, שהוא מבקש על דבר שאינו רוצה בו.

בקשה על פתיחת הלב בתורה

וכן כשבמבקש "פתח לבי בתורתך", הן על פי רוב אדם חושב שהוא למדן ובעל כישורין, ובטוח שלבו פתוח כפתחו של אולם, ומהו שמבקש "פתח לבי בתורתך"? הרי הוא לא מרגיש כלל שזה חסר לו!

והנה בשאר חלקי התפילה זה יותר קל, כיון שמבקשים בלשון רבים והכוונה על כלל ישראל, וגם אם אינו מרגיש בעצמו שחסר לו, מכל מקום הוא מבקש עבור הכלל, שיש אחרים שחסר להם, כגון בברכת השיבונו, גם אם חושב שהוא מושלם, וסבור שאין לו על מה לחזור בתשובה, מכל מקום זה לא שקר מה שמבקש השיבונו, כיון שמבקש בלשון רבים, וכוונתו על כלל ישראל, שמי שצריך לחזור בתשובה יחזור בתשובה.

אבל פתח לבי בתורתך, הרי הוא מבקש בלשון יחיד על עצמו, וכיצד הוא יכול לבקש אם אינו מתכוון לזה באמת, ואינו מרגיש שזה חסר לו.

וענין זה תלוי בדרגת האמונה, עד כמה האדם מאמין שהכל בידי שמים, וגם ההבנה והכישרונות שיש לו כבר, לא מוכרח שימשיכו להיות, כי אין זה טבע קיים, אלא בהשגחה פרטית כל רגע ורגע.

וכפי שאנו מודים בתפילה על נסיד 'שבכל יום' עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך 'שבכל עת', ובברכת המזון מזכירים גם 'בכל שעה' – שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, והיינו בכל רגע ורגע, יש השגחה תמידית הנמשכת, שהקב"ה זן ומפרנס, כלומר שמספק ונותן את כל הנצרך לקיום הגוף וכל כוחות האדם, כגון אוויר לנשימה, מהיכן בא האוויר? הרי זה בהשגחה פרטית בכל רגע.

וכן כל מה שיש בעולם, אינו טבע, אלא בהשגחה פרטית, ובכל רגע ורגע זה מתחדש ברצון השם, כפי שאנו אומרים בברכת יוצר אור "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", היינו שרצון השם מחיה ומחדש את כל המציאות 'תמיד' בכל רגע ורגע.

ואם אדם מאמין בזה באמונה שלמה, שהכל בידי שמים, וצריך חסדי שמים בכל רגע, ממילא הוא מבין שכל ההבנה והכישרונות שיש לו – לא מוכרח שימשיכו להיות, וכשבמבקש "פתח לבי בתורתך" הוא מבקש באמת

ימי רצון וחרדת הדין

אנו עומדים כבר בחודש אלול. רבי ישראל סלנטר כותב באגרת שבדורות הקודמים "כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קודש אלול", כשהגיע ראש חודש אלול הרגישו חרדה ופחד, חרדת האלול!

ומה הפחד? שקרבים ובאים ימי הדין, ראש השנה ויום כיפור, בינוניים תלויים ועומדים בעשרת ימי תשובה עד יום כיפור, ומי יודע מה יעלה בדניו, וכי אדם יכול לדעת מה יהיה איתו? זהו הפחד מצד אחד.

ומצד שני, זה לעומת זה, אלו הם ימי רצון, מראש חודש אלול עד יום כיפור, שבהם עלה משה רבינו להר סיני לקבל לוחות שניות, ואז נתרצה הקב"ה לכלל ישראל, ואמר למשה רבינו "יסלחתי כדברך".

ובכל שנה ושנה בימים אלו חוזרת ההשפעה של ימי רצון, כמו שכתב הטור בסיומן תקפ"א, וכדאיתא בספרים שכל השפעה שהייתה בזמן מסוים, חוזרת ומתחדשת בכל שנה בהגיע אותו הזמן.

וענין ימי הרצון הוא, שהימים מסוגלים להתרצות בהם להקב"ה, וכפי שאנו מבקשים על זה כל השנה בתפילה "רצה השם אלוקינו בעמך ישראל ובתפילתם" שנהיה רצויים לפניו, כמו שכתוב "חיים ברצונו", **וימים אלו הם עת רצון, שבהם קל מאד להיות רצויים להקב"ה**.

אמנם כדי לזכות להיות רצויים, צריכים גם לעשות משהו, ולא נהיים רצויים בלי שום פעולה, אלא צריכים זכויות לזה, ובאמת **ימים אלו הם זמן המסוגל להוסיף זכויות**, וראוי להתבונן מה הן הזכויות העיקריות, הדברים הכלליים שיש להתחזק בהם. תחילה צריכים "סור מרע" לא להיכשל באיסורים, ונתבונן מהו הסור מרע הראשון.

תפילה על שמירת הלשון

הנה בסוף תפילת שמונה עשרה יש תפילה בלשון יחיד, אף על פי שכל התפילה היא בלשון רבים: השיבונו, סלח לנו, רפאנו, חננו, הכל מבקשים בלשון רבים, אבל בסוף שמונה עשרה, לאחר השמונה עשרה ברכות, יש תפילה בלשון יחיד "אלוקי נצור לשוני מרע", והיא תפילה שחיברה מר בריה דרבינא כדאיתא בברכות דף י"ז.

רואים שאפילו אמוראים היו צריכים להתפלל ולבקש סייעתא דשמיא להינצל מלשון הרע. ולכאורה יכולים לחשוב, וכי קשה כל כך שלא לדבר לשון הרע, ומדוע צריך תפילה על זה? אבל רואים שאמוראים התפללו, מפני שבלי תפילה הם ייכשלו בלשון הרע, **כך המציאות וזהו טבע האדם, שבלי תפילה וסייעתא דשמיא נכשלים בלשון הרע**.

החפץ חיים חיבר ספר 'חפץ חיים' הלכות לשון הרע, וכן 'שמירת הלשון' שבו דברי חיזוק להיזהר מלשון הרע, ובגמרא ערכין דף ט"ו יש אריכות גדולה על לשון הרע, וכן הרמב"ם ורבינו יונה כתבו הרבה הלכות בזה, ובאמת יש בעלי מדרגה מיוחדים שנוהרים בזה כראוי, אבל צריכים תפילה וסייעתא דשמיא לזה, ובלי תפילה מוכרחים להיכשל ח"ו.

והתפילה צריכה להיות באופן זה, שיידע שבלי תפילה הוא ייכשל, ויהא אכפת לו מזה, אבל אם לא אכפת לו, איזו תפילה היא זאת, ומדוע הוא מבקש? רק מי שאכפת לו, והוא באמת מפחד שמא ייכשל, אז הוא מתפלל באמת, ומקווה שהתפילה תעזור לו, ואז התפילה עוזרת.

ומבקשים אחר כך "ושפתי מדבר מרמה" היינו לא רק שלא לדבר לשון הרע, אלא גם מרמה לא לדבר, ומרמה הוא ענין רמאות, שמדבר אחד בפה ואחד בלב, על זה גם כן צריכים תפילה שלא להיכשל.

והנה אם אדם מבקש "נצור לשוני מרע" ואינו מתכוון באמת למה שהוא מבקש, **הרי זה עצמו מרמה**, שהוא אומר דבר אחד בפה ואחד בלב, שמבקש בפיו נצור לשוני מרע, ובלבו אינו מרגיש שצריך לבקש על זה, ולמי הוא מדבר את המרמה! תפילה במרמה, איזו תפילה היא זאת.

מכל הלב, כי גם ההבנה שיש לו כבר, היא מן השמים, וצריך לבקש שימשיכו לתת לו. ואמנם זוהי מדרגה לזכור ולהאמין כך.

תפילה על יראת שמים

והנה אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר ועתה ישראל מה השם אלוֹקֶיךָ שואל "מעמד" כי אם ליראה, היינו שהיראה תלויה בבחירת האדם, ואינה בידי שמים.

ויש להבין אם כן מהו שמבקשים הרבה תפילות על יראה, כגון באהבה רבה "ויחד לבבנו לאהבה ויראה את שמך", וכן בקדושה דסדרה "וישם בלבנו אהבתו ויראתו", ובתהלים יש הרבה פסוקים על יראה, כגון "יחד לבבי ליראה שמך" (פו, יא), וכן פרק קי"ט יש בו הרבה בקשות על יראה, ומדוע מבקשים על זה, הרי היראה אינה בידי שמים.

ויתכן לפרש שהכוונה בזה לדרגה של יראת הרוממות, שהרי יש יראת העונש ויראת הרוממות, והרמב"ם כתב בהלכות תשובה (י, א) שיראת העונש היא מדרגה נמוכה מאד השייכת לנשים ועמי הארץ, אבל מי שהוא בעל מדרגה צריך שתהיה לו גם יראת הרוממות, כך כתב הרמב"ם בזמנו, ואמנם כבר אמר רבי ישראל סלנטר שבזמנינו גם יראת העונש היא דרגה גבוהה מאד, והלוואי שתהיה לנו יראת העונש.

ומה היא יראת העונש? לזכור שיש דין ויש דיין, יש עולם הזה ויש עולם הבא, יש גיהנום וגן עדן, וגם בעולם הזה יש שכר ועונש, אמנם עונשי הגיהנום קשים הרבה יותר, כמו שאמרו חז"ל (ברכות נז, ב) שהאש של גיהנום היא פי ששים מהאש שלנו! והם ייסורים כאלה שהגוף אינו מחזיק מעמד בהם, אבל גיהנום זה ייסורי הנפש, והנפש קיימת וסובלת את הייסורים הקשים ביותר, כאבים איומים שאין לשער.

זוהי הדרגה הפשוטה של יראת העונש, אבל יראת הרוממות היא מדרגה יותר גדולה, ועל זה צריכים תפילה וסייעתא דשמיא.

ועוד יש לפרש בפשטות, וכמדומה שכבר יש מפרשים כך, שהתפילה היא לסלק המפריעים ליראת שמים, כי יש יצר הרע חזק מאד שמבטל את היראה לגמרי, וכמו שאמרו בגמרא (נדרים לב, ב) דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר הטוב, היצר הרע בא על האדם בפיתויים חזקים כל כך, ששוכח מכל האמונה, ואינו זוכר כלל את היראה, כיון שיש לו נגיעה, ונמשך אחר פיתויי היצר, לכן צריכים תפילה על יראת שמים, לא על עצם היראה, אלא שלא יהיו לנו פיתויים כאלה המשכיחים את היראה.

בין אדם לחברו

והנה יש עוד דבר שאנשים מאד נכשלים בזה, כשיש איזו נגיעה בין אדם לחברו, לא מתחשבים עם השני, ואף על פי שהשני יסובל, חושבים, מה אני יכול לעשות, הרי אני צריך כך וכך, ולא מתחשבים בזה שהשני מצטער, ולפעמים גם אומרים מילה פוגעת ונכשלים באונאת דברים, שזה איסור חמור מאד מאד, כמו שאמרו (ב"מ נח, ב) גדול אונאת דברים יותר מאונאת ממון, ואיסור חמור הוא לגרום צער למישהו! אך המציאות היא שרבים נכשלים בזה, וקשה לוותר, כי זה נגד הטבע החומרי.

העצה – חיזוק האמונה

העצה היחידה היא להוסיף יראת שמים ולחזק את האמונה, ובעיקר יש לחזק את האמונה בשני דברים, הנוגעים מאד לחיי היום יום, ומשנים מאד את כל הנהגת האדם: ראשית לדעת ולזכור שהכל בידי שמים, וגם להאמין שכל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב).

ומאחר שהכל בידי שמים, אם כן כשימשהו מצער אותי, זה לא "הוא" אלא מן השמים מגיע לי צער, ואמנם הוא עושה שלא כהוגן, אבל אני צריך לחשוב למה מגיע לי הצער הזה, ומדוע פסקו עלי בשמים שאצטער, נכון שהוא חוטא בזה שהוא מצער אותי, אבל זהו חטא שלו, ואני אינני צריך לחשוב על זה, רק צריך לחשוב למה הצער מגיע לי, האם זה ייסורים של אהבה? וכי אני צדיק כזה שמגיע לי ייסורים של אהבה?

ואם אכן הוא צדיק כזה שנותנים לו ייסורים של אהבה להגדיל שכרו בעולם הבא, הרי הוא צריך לשמוח בייסורים הללו, שהקב"ה באהבתו נותן לו ייסורים, כמו שכתוב (דברים ח, ה) כי כאשר ייסר איש את בנו השם אלוֹקֶיךָ מייסרדך, והוא אהוב מאד לפני הקב"ה!

ואם אינו צדיק כזה, והייסורים הם לכפרה, וממרקים עוונותיו, זה גם כן דבר טוב מאד, שהרי הייסורים יעברו אחר כך, ובינתיים הוא נעשה נקי וצדיק, שהייסורים מנקים אותו, וחוסך בזה ייסורי גיהנום שהם ייסורים קשים הרבה יותר, ומה מקום יש להצטער על זה!?

חיזוק האמונה הוא הדבר הכי חשוב והכי טוב שבוזה האדם נעשה מאושר, שחי עם האמונה שהכל בידי שמים וכל דעביד רחמנא לטב עביד, וממילא גם כשיש לו צער וייסורים, הוא מבין שזה לטובתו, מאחת משתי הסיבות: או שזה ייסורים של אהבה להגדיל שכרו, או שזה לכפרת עוונות, ובכל מקרה זה לטובתו, ואף על פי שיש בזה צער, הרי זה כמו תרופה שהרופא נותן, שלפעמים התרופה מרה, אבל זוהי התרופה, וכי זה לא כדאי? כך גם הצער הוא תרופה לנפש האדם.

מוסר והרהורי תשובה

והעצה לחיזוק האמונה היא על ידי קביעות יומית לעסוק בחיזוק האמונה, וכפי התקנה שתקנו בישיבות מזה כמה דורות ללמוד בכל יום 'סדר מוסר', וכבר כתב החפץ חיים במכתבו לראשי הישיבות (נדפס בספרו בית ישראל פ"ט) "ראוי ונחוץ לקבוע בכל הישיבות עת קבוע ללימוד המוסר בכל יום, וכן דיברתי עם גדולים שהתנגדו מלפנים ללימוד המוסר בישיבות, ועתה הודו הכל כי כהיום נחוץ מאד לימוד המוסר, ובלא לימוד המוסר אין אנו בטוחים שתתקיים תורת השם ויראתו בדיננו".

אין עצה אחרת! רק קביעות יום יומית בספרי מוסר לחיזוק האמונה, שעל ידי זה זוכים לחיים טובים ומאושרים, ומחצית השעה הקבועה לזה בישיבות, אינה מידת חסידות, אלא דבר הכרחי.

במעשה רב (אות ס') מובא בשם הגר"א שצריכים ללמוד ספרי מוסר "כמה פעמים ביום", ובנפש החיים (ד, ז) כתב שאפילו באמצע הלימוד "הרשות נתונה לאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו יראתו יתברך שמו, שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביראת השם", היינו שלפעמים יש צורך גם באמצע הלימוד להפסיק מעט, לחשוב על יראת שמים ולהתבונן בהרהורי תשובה.

ועל מה צריך להרהר בתשובה? כל אחד יודע מרת נפשו, ואם אינו מכיר בעצמו שום חטא, זה סימן לא טוב, שאינו יודע שיש לו על מה לחזור בתשובה, וכל אחד אם יתבונן יראה שיש לו על מה לחזור בתשובה, גם אם נניח שהיום הוא בשלמות, וכי כך היה תמיד, הרי כבר מגיל בר מצוה הוא חייב בכל המצוות, וכי מבר מצוה לא היה שום ביטול תורה?

וביטול תורה זה חטא חמור מאד, כדאינתא בחז"ל כשם ששכר תלמוד תורה כנגד כולם כך ביטול תורה כנגד כולם.

ובשערי תשובה שער א' כתב, שיכול להיות "מומר לדבר אחד" אפילו בשב ואל תעשה, כגון מי שבקביעות אינו נוהר מביטול תורה, ומזלזל בזה, נקרא מומר לביטול תורה, אף על פי שהוא רק בשב ואל תעשה.

כמו שמבואר ברש"י יבמות דף ע' שערל שלא מל מחמת שאינו רוצה למול, הרי הוא מומר לערלות, ויש לו דין "בן נכר" שנתנכרו מעשיו, אמנם ערל שמתו אחיו מחמת מילה אינו מומר, כיון שהוא אנוס ואינו יכול למול, אבל מי שיכול למול ואינו רוצה, נקרא מומר לערלות, למרות שהוא רק בשב ואל תעשה. וכך גם שייך מומר לביטול תורה.

מלבד עצם החטא של ביטול תורה שהוא חמור מאד, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, והמשך הפסוק שם הוא נורא ואיום, רח"ל.

והעצה היחידה והטובה ביותר היא לימוד המוסר, בפרט בחודש אלול, מוסיפים בישיבה עוד רבע שעה ללימוד המוסר לפני תפילת מנחה, כי באלול צריכים יותר חיזוק, ועוד דבר שמעתי מראש הישיבה הגר"ד פוברסקי זצ"ל שבאלול צריכים "לזכור שהיום אלול", אם אדם זוכר שהיום אלול זה משפיע על כל הנהגתו, כי באלול ההנהגה היא אחרת.

אלו הן עצות חשובות מאד הנוגעות למעשה, וכל אחד יכול להתחיל בזה, ואזי יזכה לסייעתא דשמיא, כמו שאמרו חז"ל (יומא לח, ב) הבא ליטרה מסייעין אותו, לזכות להצלחה, ולזכות ליום הדין.

ניתן לתרום להוצאת הגיליון
בעמדות 'קהילות' ו'נדרים פלוס'
לפי החיפוש "דרכי החיזוק" (קוד 710)
היו שותפים בזיכוי הרבים!

לעילוי נשמת
ה"ה שמעון רייטר ז"ל
ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע י"ב אלול תשס"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי יצחק ראובן זלזניק זצ"ל
ב"ר שלמה זלמן זצ"ל
נלב"ע י"ב אלול תשס"ב - תנצב"ה

דברי אמת

מאמרי חזק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 50 ■ כי תבא

חשיבות השמחה במצוות

דרגות שונות בשמחה במצוות

בעבודת ה' בשמחה יש דרגות שונות. החסידים שמחים בעצם עשיית נחת רוח לה', וכפי שכותב במסילת ישרים (בחלקי החסידות), שחלקי החסידות הראשיים הם אהבה ויראה, ואחד מענפי האהבה היא השמחה במצוות, ששמח לעשות נחת רוח לפני ה', וכמו כן שעושה נחת רוח לאביו ושמח לעשות זאת. והאנשים הפשוטים יותר, שמחים בכך שעל ידי המצוות הם זוכים לשכר מאת הקב"ה.

וכך מפרש רש"י את הפסוק בתהילים: "עבדו את ה' בשמחה... דעו כי ה' הוא האלוקים" - דעו שהקב"ה הוא אלוקים ונאמן לשלם שכר, ומשום כך עבדו את ה' בשמחה, שיפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. רבינו יונה בספר משלי (פרק ג') כותב, שאחד הדברים הכלולים בבטחון בה', שהוא בטוח שה' לא יקפח את שכרו בעוה"ב, אפילו שכאן בעוה"ז הוא מוקף בקשיים ונסיונות וצרות.

עובדה מרבי נתן אדלר

מסופר על רבי נתן אדלר, רבו המובהק של ה'חתם סופר', שביום מושלג נסע עם החתם סופר בעגלה רתומה לשני סוסים, ובמהלך נסיעתם מת אחד הסוסים. הלך העגלון לחפש תחליף לסוס המת, ולאחר זמן מה שב העגלון עם בעל חי אחר ורתם אותו לעגלה. לפתע ראה החתם סופר שר' נתן אדלר קופץ מהעגלה ופוצח בריקוד בשלג. התברר, שלפתע הבחין הגר"נ אדלר שהעגלון רתם לעגלה חמור, במקומו של הסוס המת, ויש בנהיגתם המשותפת של הסוס והחמור איסור של "לא תחרוש בשור וחמור יחדיו". והיות והזדמנה לידו מצווה (של המנעות מלעבור על הלאו של "לא תחרוש...") שהיא כה נדירה בעבורו, נתמלא שמחה ויצא בריקוד מרוב שמחה על המצווה שנזדמנה לו.

כללו של דבר, תרי"ג המצוות אינן תרי"ג בעיות שצריך למצוא דרך 'להסתדר' עמם, אלא הן תרי"ג אורות, שניתנו לנו בגלל אהבת ה' אותנו, כדי להביא אותנו לפסגת ההצלחה והאושר.

אנו מברכים את ה': "אשר ברא ששון ושמחה". אומר ה'כל בו' (סימן ע"ה), "שה' ברא שמחה לכבודו, והיינו שכבוד ה' בשמחת הנפש כדי שתהא מוכנה לקבל את השראת שכינתו, כי היגון סותם את מקום הנפש והוא מחיצה מפסקת בינה בין הנפש לבין אלוהיה..."

והנה, מצד הטבע רוצים להיות שמחים, אלא שבעיני דעלמא אין מסור ביד האדם שיתמלאו משאלות ליבו ויביאו אותו לידי שמחה. אבל בשמחה בעבודת ה' אדם יכול להיות בטוח שאם יתמיד להשתדל בזה, יעלה בידו להשיג שמחה בעבודת ה'.

כמה שמחה צריך להיות למי שזוכה לקיים הרבה מצוות, וכ"ש לבן ישיבה שניתנה לו האפשרות לשבת בבית ה' בכל עת ולעסוק בתורה ובמצוות, מתוך שלווה וסיפוק צרכיו על ידי הנהלת הישיבה. ואפילו מי שסובל חלילה צרות ויסורים, עליו להיות בשמחה עצומה על האפשרות שניתנה לו בעוה"ז, לאסוף מצוות שלעתידי לבא יקבל עליהם שכר שאין לשער ולתאר, וכל שכן אם יעשה המצוות בשמחה על אף הצרות שיש לו.

(לעבדך באמת)

תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל... ועבדת את אויבך ברעב ובצמא ובעירום (כ"ח, מז).

פסוק זה הוא המקור לדברי הרמב"ם בסוף הלכות לולב (פרק ח' הלכה ט"ו) וז"ל: "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת ה' שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר: 'תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב'."

[בדברי הרמב"ם הללו יש תוספת, שמלבד השמחה במצווה עצמה צריך גם לשמח "באהבת ה' שצוה בהם", וכוונתו, שאהבת הקב"ה לישראל היא שהביאה אותו לתת לנו את המצוות, לפי שהם הטובה הגדולה ביותר עבורנו, וכלשון המטבע של ברכת קריאת שמע: "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת"].

רבינו בחיי כותב על פסוק זה: "יאשימו הכתוב בעבודת ה' יתברך שלא בשמחה, לפי שחייב האדם בשמחה בהתעסקו במצוה. ומוסיף: "השמחה במצוה היא מצוה בפני עצמה, ועל כן יעניש על מי שעובד שלא בשמחה".

ובספרו 'כד הקמח' אומר רבנו בחיי, שהשמחה במצוה חשובה יותר מהמצוה עצמה.

האר"י הקדוש אומר שבפסוק זה מתבאר לא רק עצם חיוב השמחה במצוה, אלא גם שיעור השמחה המחויב. האר"י ז"ל (מובא ב'חרדים' בהקדמה למצוות) מפרש את הפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" - שהטענה על ישראל הייתה, שהם צריכים לעבוד את ה' בשמחה יותר גדולה מהשמחה שיש להם כשמישיגים "רוב כל", כלומר, את כל מיני התענוגים שבעולם, ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות.

שמחה בקיום מצוות - כיצד

מהי המשמעות המעשית של שמחה בקיום מצוות: כותב המגיד משנה (סוף הלכות לולב בפרק ח' הלכה ט"ו): "ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצוות מצד שהן חובה עליו כאלו הוא מוכרח ואנוס בעשייתן, אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן... ויקל בעיניו טרחתו, ויבין כי לכך הוא נוצר לשמש את קונו... ששמחת שאר הדברים תלויה בדברים בטלים שאינם קיימים, אבל השמחה בעשיית המצוות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית".

כלומר, שלא נחוש קושי בעשיית המצוה ונתייחס אליה כמס שעלינו לשלם מחוסר ברירה, אלא אדרבה עלינו להבין שהאפשרות לקיים מצוה היא זכות שאין למעלה הימנה, והיא השמחה האמיתית היחידה!

רבי חיים ויטאל כותב בריש שער המצוות וז"ל: "ודע כי העושה מצוה אין מספיק במה שעושה אותה, אך השורש שעליו נשען הכל הוא שלא ירגיש שהמצוה עליו כמעמסה וממרה להסירה מעליו, אלא יחשוב בשכלו כאילו בעשותו אותה המצוה ירויח אלף אלפים דינרי זהב".

מסיים רבי חיים ויטאל: וכפי גודל שמחתו באמת ובטוב לבב הפנימי כך יזכה לקבל אור עליון. ואם יתמיד בזה אין ספק שישירה עליו רוח הקדש".

ה'חרדים' מביא בשם האר"י הקדוש, שגילה לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי חכמה ורוח הקדש, בשכר שהיה שמח בעשיית כל מצווה שמחה גדולה לאין תכלית.

עוד מובאר בזוהר (שמות דף רס"ד), שיש הרבה קליפות שמתלבשות על האדם ומונעות ממנו לעשות את המצוות בשמחה.

יהודי לא מבטל זמן!

כל אחד צריך לדעת ולהשריש בתודעתו שביטול תורה הוא עוון חמור מאד, ואין שום היתר לבטל סתם זמן מתורה ללא הצדקה!
יהודי לא צריך סיבה ללמוד - המצב התמידי של יהודי שהוא כל הזמן לומד, יהודי צריך סיבה מדוע לא ללמוד! החזון איש אמר שלבטל רגע מתורה ללא סיבה זה מגדולי העוונות.
החפץ חיים אמר על מאמר חז"ל ש"בכל יום יוצאת בת קול ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה" - שאם חלילה אוי להם לבריות, הרי הסיבה לכך היא, עלבונה של תורה.

מנוחה ושמירת הבריאות - עבודת ה' היא

אך יחד עם זאת יש להדגיש - כל אחד צריך לעבוד את ה' אך ורק כפי כוחותיו, הקב"ה אינו מעוניין שאדם יתאמץ יותר מכוחותיו.
אלא שלא תמיד אדם יודע מה הם כוחותיו, וצריך זהירות מיוחדת מן היצר הרע שלא יצליח לרמות אותנו שכאילו כוחותינו פחותים יותר ממה שהם באמת. כמו כן נדרשת גם זהירות הפוכה, שלא נפריז בערך כוחותינו ונאמצם יתר על המידה אדם צריך להתנהג נורמאלי, לאכול טוב, ולישון טוב, ולשמור כראוי על הבריאות - לנוח ולהתאזר כפי השיעור הנצרך, ומלבד זאת שאר זמנו יהיה מנוצל כולו לעסק התורה.
וכאשר אדם נח במטרה שיהיה לו כח ללמוד, אין זה חס ושלום בטלה. אדרבה, זהו קיומה של תורה - ועבודת ה' היא!
ישנם גדולים שמסורים בשם מרן החזו"א זצ"ל, שהעסק בחיזוק הכוחות למען לימוד התורה בכלל מצוות תלמוד תורה הוא, ואף בכוחו לקיים העולם, ולשמור שלא יפוך לתוהו ובהו!
אמנם צריך להתחנך שמטרת המנוחה תהיה לשם שמים, ותיעשה מתוך כונה שיתן כוח לעבודת ה'.

המזיק לבריאותו - מועל בתפקידו

ויתירה מכך, מי שאינו שומר על בריאותו הרי הוא מועל במילוי תפקידו.
שהרי באנו לעולם הזה כדי למלאות תפקיד, ובכדי שנוכל למלאות התפקיד בשלמות, אנו מוכרחים שיהיה בידינו הכוחות הנצרכים לכך, יוצא אם כן שאדם שמזיק לכוחותיו הרי הוא מחבל ביכולת למלא את תפקידו בעולם, נמצא שמי שאינו שומר על בריאותו מזלזל בתפקידו...

אוטם אוזנו משמוע תורה - תפילתו תועבה

והנה בימים אלו אנו מקדישים כוחות עצומים בתפילות ועושים כל טעדי כדי שתפילותינו יתקבלו לרצון לפני אדון כל, צריך זהירות יתירה שלא נהיה חלילה בכלל אלו שנאמר עליהם (משלי כ"ח, ט'): "מסיר אזנו משמוע תורה - גם תפלתו תועבה!"

(עבודת הימים הנוראים)

ראשית ההכנה ליום הדין - חיזוק בלימוד התורה

בימים אלו בראש ובראשונה תפקידנו להתחזק בלימוד התורה הקדושה, וזאת מכמה סיבות:
מצוות תלמוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, ובוודאי שראשית לכל חובה עלינו להתחזק בדבר העיקרי ביותר בעבודת ה' - לימוד התורה הקדושה.
ולאידך גיסא, ביטול תורה הוא עוון חמור מאד, וכמובא בחז"ל (ירושלמי חגיגה פ"א) שאע"פ שוויתר הקב"ה על ג' עבירות, על ביטול תורה לא ויתר.
בדרשת התשובה שנשא רבנו חיים וואלווין זצ"ל, אמר בתוך דבריו: "על כן יש לו לכל אדם לחפש דרכיו ולחקור מעשיו, אולי הוא מאותם שאין להם חלק לעוה"ב ח"ו, כי אף העוסקים בתורה תמיד, אולי עברו עליהם כמה שעות ביום שהיו יכולים לעסוק בתורה ולא עסקו, והוא בכלל "דבר ה' בזה הכרת תכרת..."
כל תיבה בתורה - מצווה

בנוסף, ידועים דברי הגר"א (שנות אליהו על פאה פ"א) שכל תיבה ותיבה שלומד בתורה הק' היא מצווה בפני עצמה, ומה שנאמר במשנה במסכת פאה שתלמוד תורה כנגד כולם, היינו אפילו על תיבה אחת של לימוד תורה, שגם היא שקולה כנגד כל המצוות.

וכבר כתב החפץ חיים זצ"ל (תורת הבית פרק ב') שבדק ומצא שבדקה אחת אפשר ללמוד מאתיים תיבות! כך שבדקה אחת של לימוד תורה יכול לקיים מאתיים מצוות!

נמצא איפה שעל ידי תוספת שקידה בלימוד התורה, אפשר לצבור רבבות רבבות מצוות שכל אחת מהן שקולה כנגד כל המצוות, אשר בכוחן להכריע את הדין לכף זכות.

הנפש החיים מפרש, ש"תלמוד תורה כנגד כולם" (משנה פאה פ"א) - נאמר ביחס להשפעת קדושת התורה על האדם, כי כל המצוות המצווה מקדשת את אותו אבר שבו הוא מקיים המצווה, בעוד שלימוד התורה הקדושה מקדש את כל אברי האדם.

ומה שנאמר בירושלמי (פאה א' - א') "כל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה" - היינו ביחס לעוצם קדושת התורה, שדבר אחד של תורה משפיע קדושה על האדם יותר מכל המצוות יחדיו.

נמצא, שמעלת לימוד התורה יתירה על שאר המצוות, הן מצד שמקדשת כל חלקי האדם, והן מצד שהשפעת קדושתה יותר מכל המצוות יחדיו!

לפעמים בחור חושב: נכון, אני לא מתמיד גדול, ואינני מנצל כל כך את הזמן, אבל בסך הכל אני די בסדר, הרי אני נזהר מלהיכשל בדברים חמורים, אז איזו עבירה אני כבר עושה?

אך האמת היא, שביטול תורה הוא עוון חמור מאד, וכשאינו לאדם סיבה מוצדקת שלא ללמוד, ובכל זאת הוא איננו לומד, זהו חטא גדול ונורא!

כאשר אדם מבטל את זמנו בלא הצדקה הוא פוגם את עצמו רח"ל, ומזיק לעצמו ולכל העולם! וכשם שלימוד התורה הק' מקדש את כל האדם - כך ביטול התורה פוגם את כל האדם! וכשם שלימוד התורה מקיים את כל העולם - כך ביטול תורה מזיק לכל העולם!

... עלום רע וכל בלע. עלמנו פצ"ה 106

חודש אלול הוא מסולף מאד לתשובה, והחפץ להתנצר מהרפלי - הנדמנות יקרה היא פידו. והמאמר הנדמנות יקרה לו - מאמר פאזר שאין למצא ממנו! ולצורך פלא, כאשר יוכח מה יקר פאזר אשר איך פידיו, כמה יצטרך האדם ויאר לפאזר צד כק, ואק אז כפר יהיה מאוחר!

חז"ל אומרים: שכל האומר הקב"ה ותרן, יותרו חייו (בבא קמא ד"נ) ומספיקים: כי הצונס הלא אינו נקמה ח"ו, אלא ריפוי המחלה שערס החטא, שהרי כל חטא מטא את האדם ופלא, והאיסורית פאק להסיר את טומאת האדם ממנו, ולתקן את הפסע. ולפיכך לא שייק שהקב"ה יוותר פאלף רחמנותו, כמו שמרמה ה"ר את האדם. אלא אדרבה, הרחמנות מצוררת להצניס כדי לנקות את האדם מטומאתו - שנהיה הצרה היותר גדולה!

משל כמה דגמר דומה? לאה שחלה בנו, ואין צרה לרכואתו אלא צ"י רכואה מרה, כלום יאנץ האק את רכואתו פאלף מריכותה? רק אק שוטף יצא כן! וכיון שהקב"ה אופאנו כפני, צ"כ אהפאנו לא תרעה לאנוץ את רכואתנו - פאלף מריכותה.

לפיכך: אל יותן האדם להתפתות לפתו" ה"ר, כי הקב"ה יוותר מאלף רחמנותו. כי שקר הוא דובר! ואין צרה אחרת - מאשר לשון פתשונה!

חנקו ואמנו! ואל יק פאפכט פפני כל הקשיים, כי האדם לא צמח יולד, ואין צרה להימאס. וראוי שיכיר האדם לצצמ דמריס המאמר והמסאס להתאגר על המכאפס.

ניתן להשיג במחיר מסובסד בבתי הכנסת (הפצת בלוי) ובחנויות הספרים

ובמייל בחינם: 8853115@gmail.com

מתיקות ההלכה

הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים (תהלים י"ט - י"א)

ממורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רצ ציהכ"נ "דצרי קיר" ואזור מרכז צ"צ

ניתן לקבל במייל d036194741@gmail.com

הערות וביאורים בענייני תפילה

הקדמה

היות שאנו מתקרבים לימי הדין, ועיקר כוחנו הוא ע"י התפילות שהם הסליחות והתפילות של ראש השנה ויוה"כ וכו', כל חיזוק וכל טיפה של מחשבה בהם הרי זה שווה בלי גבול. לכן חשבתי לאסוף כמה הארות והערות וביאורים בענייני תפילה שיכולים להוסיף עוד קצת מחשבה, ועי"ז נזכה שיקבל כל תפילתנו ברחמים וברצון.

בח התפילה לענין דיני ממונות

רואים שתפילה יש לו כח, שעפ"ז אפשר לתבוע ממון מהשני, שהרי מובא בגמ' **בבא מציעא** (דף ק"ו ע"א) שאם נתן קרקע לפועל לזרוע חטיין, והוא שינה זרע שעורים ובא שדפון וקלקל את כל התבואה, יכול בעה"ב לתבוע ממון של הפועל ששינה ולמה? מבואר בגמ' שם שיש לו תביעה "ותגזר אומר ויקם לך" ומפ' רש"י שם שבראש השנה בעה"ב התפלל לה' שיצליחו החיטים שלו אבל על שעורים לא התפלל, ואם היה הפועל זורע חטיין היה מצליח, אע"פ שכל שאר השכנים שזרעו חטיין לכולם נתקלקל בכל זאת כיון שהוא התפלל, התפילות שלו היו מתקבלות.

תפילת הדרך

וכעין זה, מי שנתן חפץ לחבירו להעביר למקום אחר, ונסע ובדרך נעשה תאונה והתקלקל חפץ חבירו, אע"פ שהוא שומר חנם ופטור באונסים, אם השומר לא אמר תפילת הדרך [במקום שיש חיוב לומר], יש לדון בזה האם הוא נחשב כמו פושע ויהיה חייב לשלם על חפץ חבירו [הגר"ח קניבסקי שליט"א].

נשמה שנתת טהורה היא

החיד"א שואל איך אפשר לומר כן הרי אנחנו מקלקלים אותה, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב בלא חטא, ולכן גרס ואמר **נשמה שנתת בי טהורה היתה!!!** ושמעתי לתרץ ע"פ רבי חיים מוואליץ זצ"ל שהנשמה עצמה תמיד נשארת שלמה ונקיה, ורק דברים חיצוניים נפגמים, נמצא שהנשמה עדיין היא טהורה [הגה"צ רבי יוסף קנטור שליט"א ממונסי].

וחכמים כבלי מדע

אחרי ברכת השחר אומרים "הלוא כל הגיבורים כאין לפניך, ואנשי השם כלא היו, וחכמים כבלי מדע, ונבונים כבלי השכל...". בפשטות הכוונה היא שאפילו החכמים ואנשי השם הם לא כלום כלפי הקב"ה, וכ"ש אנשים קטנים. אולם **מרוץ החפץ חיים** זצ"ל מפרש, כי כל מה שהאדם חשוב יותר, הוא מכיר את ערכו הדל יותר, וכמו שאנחנו אומרים בכל יום "הלוא כל הגיבורים כאין לפניך..." ועל כן הוא שפל בעיניו ביותר, וכמו שאמר דוד המלך **בתהילים** (כ"ב - ז') "ואנוכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם" [ספר שמירת הלשון, חלק שני, פרק י"ט].

קדיש

שאלה: למה אומרים קדיש בלשון ארמית?

תשובה:

- אומרים העולם לפי שזה תפילה נאה ושבח גדול, ולא רוצים שהמלאכים יתקנאו בנו, לכן אנו אומרים בלשון תרגום כדי שהמלאכים לא יבינו.
- והקשו על זה תוס' בברכות (דף ג' ע"א ד"ה ומניין) שיש הרבה

תפילות יפות שהם בלשון עברי. ותיצרו תוס' כיון שהעולם מתקיים על קדושת דסידרא ועל **יהא שמיה רבה**, שלאחר לימוד אגדתא, והיו שם עמי הארצות שלא היו מבינים כלום בלשון הקודש, לכן תקנוהו בלשון תרגום, שהיו הכל מבינים שזה היה לשונם. [אבל בזמננו להיפך, מבינים לשון הקודש ולא מבינים תרגום!]

סדר התפילה

כתוב בספר **לב אליהו** (חכמה ומוסר) שיש ארבע עולמות, עולם עשייה, עולם הבריאה, עולם היצירה, ועולם האצילות [ואנו נמצאים בעולם העשייה]. וסדר התפילה כנגד כל העולמות, ברכת השחר כנגד עולם העשייה, פסוקי דזמירה כנגד עולם הבריאה, ברכות ק"ש כנגד עולם היצירה, והשמור"ע זה כנגד עולם האצילות - למעלה למעלה. ועי' בט"ז (או"ח) שבאמירת קדיש אנו אומרים **יהא שמיה...לעולם ולעלמי עולמא**. וכתב בט"ז **לעולם** זהו אחד, **עלמי** לשון רבים הוא שנים, **עלמא** עוד אחד, כך הכל ארבע עולמות כנגד הבריאה. שזהו עשייה, בריאה, יצירה, אצילות, ע"כ הט"ז.

והוסיף בספר **לב אליהו**, פסוקי דזמירה, כתוב בפוסקים שבתורה מצאנו לשון לא תזמור, זמירה זהו לחתוך - ע"י אמירת הפסוקים לשבח הקב"ה אנו חותכים את המקטרגים, ולכן יש סדר, עי' שם. ושם זה הכוונה שאם משנים את הסדר, מהפכים את היוצרות, הינו הסדר לביטול המקטרגים!

תפילת אשרי - כוונה מעכבת

איתא בגמ' **ברכות** (דף ד' ע"ב) כל האומר תהילה לדוד כל יום ג' פעמים מובטח לו שהוא בן עוה"ב. ועי' **גליון הש"ס שבטור וברוקח** איתא כל האומר תהילה לדוד כל יום, משמע אפילו פעם א' ביום. ומפ' בגמ' משום שיש בו אל"ף ב"ת, וגם אמונה שה' נתן מזונות לכל א' וא', **פותח את ידו**... נמצא שהיסוד הוא משום חיזוק באמונה, ולכן חייבים לכוון בפסוק זה, ובדיעבד לא יוצאים, וזה המקום היחיד שכוונה בפסוקי דזמרא מעכב. ואגב רואים איך כל אות משפיע, דמבואר בגמ' שאות נו"ן לא נאמר באשרי, מכיון שיש פסוק **בעמנוס** (פרק ה') "נפלה לא תוסף קום בתולת ישראל". ולא רוצים אפילו רמז קטן על נפילת עם ישראל.

ברכת יוצר אור

בנוסח אשכנז מסיימים את הברכה **אור חדש על ציון תאיר**... ברוך אתה ה' **יוצר המאורות**. וקשה הרי יש כלל שסמוך לחתימה צריך להיות מענין החתימה, וא"כ ברוך...**יוצר המאורות** קאי על כל יום תמיד שה' עושה מחדש, ולמה יש תפילה על העתיד [ולכן כתב הטור (ס' נ"ט) בשם הרא"ש שלא לסיים באור חדש (כמנהג עדות המזרח)]. וכתב הטור בשם הרא"ש [כדי ליישב את מנהג אשכנז] שכוונת **יוצר המאורות** קאי על האור שנברא בששת ימי בראשית, והקב"ה גזר אותם לעתיד לבא, ולכן מתפללים **אור חדש**... כלומר שהקב"ה יחדש לנו את האור שנברא בששת ימי בראשית בגאולה העתידה, ועל זה אנו חותמים **יוצר המאורות** הכוונה המאורות העתיד להיות בזמן הגאולה לעתיד לבא.

קוממיות לארצנו

בברכת אהבה רבה אומרים **ותוליכנו קוממיות לארצנו**, וכן בברכת המזון אומרים **והוא יוליכנו קוממיות לארצנו**. וקשה הרי אסור לאדם לילך בקומה זקופה, וכמבואר בשו"ע (או"ח ס' ב' סעיף ו').

ושמעתי לתרין דרך משל לאדם חולה ר"ל שנוסע לארצות הברית למשך חצי שנה כדי לקבל טיפולים, הוא חוזר שבור ורצוץ על כסא גלגלים והוא לא יכול לזוז, וג"כ צריך לברך ברכת הגומל, כי סוף סוף חזר חי, אנו מתפללים שאנחנו כבר אלפיים שנה בגלות שבורים ורדופים עד שיבא משיח, ומבקשים שנזכה לראות, אבל שלא יהיה בגוף שבור ורצוץ, אלא "קוממיות" בגדר בריא ותקין, שנוכל ללכת ולרקוד בשלימות הגוף והנפש לקראת משיח צדקנו, בב"א.

סגולה בתפילה

הגרי"א אייבשיץ זצ"ל אמר שמי שמתפלל ק"ש ושמו"ע בכוונה, זהו סגולה שבאותו יום יצליח בעסקיו, [ע"פ גמ' ברכות (דף י"ב ע"א) כל המתפלל ואח"כ יוצא לדרך הקב"ה עושה לו צרכיו וכו.], וק"ו בתורה ויר"ש – ואנשים עושים הפוך, הם ממחרים ומקצרים בתפילה כדי לרוץ לעבודה – ויצא שכרו בהפסדו – אם נאריך ונכוון בתפילה, מזה יבוא הברכה.

נ"ו ברכות בתפילה אחת-סגולת פרנסה וז"ן

כתב **אבודרהם** (תיקון תפילות בשם ר' אברהם בן ששון) שבתפילה אחת יש לו שכר כשלוש תפילות, כיצד?

- א. בלחש יש לו תפילה א'
- ב. אם שומע לחזרת הש"ץ – שומע כעונה – עוד תפילה
- ג. אם מקפיד לומר "אמן" בכוונה יש לו עוד י"ט ברכות, שאיתא בגמ' ברכות (דף נ"ג ע"ב) גדול העונה אמן יותר מן המברך, נמצא שבתפילה אחת יש לו נ"ז ברכות [19x3], ובזכות ז"ן ברכות אלו הקב"ה זן אותו ואנשי ביתו בפרנסה טובה ובשפע.

ברכת מחיה המתים

בברכת מנלנל חיים כתוב ג' פעמים מחיה מתים:

- א. מחיה מתים אתה רב להושיע
 - ב. מחיה מתים ברחמים רבים
 - ג. מלך ממות ומחיה ומצמיח ישועה
- ומפרש הריטב"א (ריש מסכת תענית) שהראשון מדבר שמחיה בן אדם ע"י הגשמים שמכין לו מזונותיו, השני שהוא סמוך לסומך נופלים מדבר על בני אדם שהוא קרוב למיתה והקב"ה מאריך ימיו ושולח דרכו רפואתם, והשלישי מלך ממות ומחיה מדבר על המתים שמתו ממש שהוא מחיה ע"י הנביאים, כמתים שהחיו אליהו ואלישע ועל אוחם שמחיה בעולם הנשמות.
- ובסוף מסיימים ונאמן אתה להחיות מתים שזה לעתיד לבא. וזהו מה שמבואר בגמ' תענית מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, שזהו הראשון שגם הגשמים עצמם בגדר תחיית המתים.
- וכל זה אדם צריך לכוון בשעה שמתפלל וזה נותן צורה אחרת לברכה כשזה עם הכוונה.

אמירת "מהרה" בשמו"ע

כתוב כמה פעמים "מהרה" בשמו"ע. לענין הגאולה וגאלנו מהרה למען שמך וגו', וכן בברכת ירושלים ונסא דוד מהרה לתונה תנין, וכן בברכת את צמח דוד ענבן מהרה תצמיח, אבל בברכת תשובה שלימה לא כתוב, וכן בברכת סלח לנו, ובברכת רפאנו, ועל פרנסה בברך עלינו גם לא כתוב. ובברכת למלשנים כתוב שלש פעמים וכל אויבי עמך מהרה יכרתו... והזדים מהרה תעקר ותשבר... ותכניע במהרה בימינו. למה?

רואים מכאן כמה צריך להיזהר מההשפעה של רשעים, לא להיות ולא להסתובב ביניהם!

ותקבל ברחמים וברצון

בברכת שמע קולנו אומרים ותקבל ברחמים וברצון את תפילתנו, והיינו שיקבל תפילתנו ברחמים, ובברכת רצה אומרים ותפילתם באהבה תקבל ברצון... למה משנים כאן לאהבה?

ושמעתי לתרין בשם הגרי"א זצ"ל שברכת שמע קולנו מדבר בזה"ז, בלי ביהמ"ק, ולזה צריך שהתפילה תתקבל ברחמים אבל בברכת רצה אומרים והשג את העבודה לדביר ביתך... שאנו מתפללים שיבא ביהמ"ק, ואז תפילתם באהבה תקבל. והמקור בגמ' ברכות (דף ל"ב ע"ב) אמר רבי אלעזר מיום שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה שנאמר (איכה ג' - ח') גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי, ע' שם. וא"כ צריכים מאוד להתחזק בכוונת התפילות שיתקבלו.

אלוקי נצור – שמירת הלשון

מה הקשר בין זה לזה – אלא שהקדמה לתורה צריך פה נקי – דאל"כ כל התורה מלוכלך – ע' מהרש"א בברכות (דף ה' ע"ב) שצריך מלאכי רחמים להביא את התפילות, ואם לא זוכה, מלאכים באים וטורפים התפילות שלו.

אלוקי נצור – ענווה

נפשי נעפר – כתוב ראשית חכמה יראת השם – האיך זוכים לחכמה? חכמה זהו ב' מילים: נח מה, ר"ל מה אני? אני כלום – האיש משה עניו מאוד – זהו הקדמה, התורה הולכת למקום נמוך. ולכן מקדים ונפשי נעפר ורק אח"כ פתח לבי בתורתך.

ימים שלא אומרים תחנון

שמעתי שבאנגליה היה יהודי שכל ערב ר"ח ניסן, שהיא פעם אחרונה שאומרים תחנון למשך ארבע שבועות, היה אומר תחינה מיוחדת להיפרד מתפילת תחנון! היה קשה לו להפסיד תפילה זו.

אממוד' זצ"ל אמר פעם, ביום שלא אומרים תחנון הרי מרויחים כמה דקות, לאן זה הולך? לכאורה היה צריך להיות שלאחר התפילה כולם ישארו עוד כמה דקות, או עכ"פ התפילה באותו יום תהיה יותר לאט – למה שהרחוב ירוויח את זה!

ובא לציון גואל...

אומרים וחי עולם ונע בתוכנו, וכך גם בברכת התורה לאחר עליה לתורה, מה הכוונה חי עולם?

- (א) בספר נפש החיים כתוב שרגע אחד בלי תורה כל העולם חוזר לתוהו ובוהו. נמצא שהתורה זה קיום העולם. וזהו הכוונה וחי עולם ונע בתוכנו, ע"י התורה יש לו חיות לעולם, ע"י שם. הרי מפרש חי עולם על קיום העוה"ז כפשוטו.
- (ב) מרן החפץ חיים זצ"ל פירש שהכוונה על עולם הבא, שהקב"ה נתן לנו אפשרות בעוה"ז לקנות עוה"ב ע"י תורה ומצוות, וזהו וחי עולם (הבא) ונע בתוכינו, שאפשר לזכות בה.

ברכת המעריב ערבים

בנוסח אשכנז מסיימים קל חי וקיים תמיד ימלך עלינו לעולם ועד. וקשה הרי אין זה מעין החתימה כלל שאומרים המעריב ערבים, ולכן במנהג ספרד ועדות המזרח לא אומרים כן אלא מסיימים מיד לאחר ומבדיל בין יום... ברוך...

והטור מיישב מנהג אשכנז שהכוונה שמתפללים שימלוך השם ויתקיים והיה לעת ערב יהיה אור לנו וחושך לשונאי השם (משנ"ב ס' רל"ו ס"ק ב').

זמן מסוגל לתפילה בלילה

שאלה: הגמ' בברכות (דף ג' ע"א) מביאה סימנים מתי מחליפים אשמורות של כיתות מלאכים, חמור נוער או כלבים צועקים. ויש להעיר מאי נ"מ לנו כ"ז.

תשובה: ע"י שו"ע (או"ח ס' א' סעיף ב') שכתב שזמן החלפת אשמורות הוא סימן מסוגל להתפלל על חורבן ביהמ"ק, ע"י שם. ולפ"ז מיושב גם מה שהגמ' בתירוץ ראשון מפרשת שיש סימן מתי האמצע, דהיינו חצות, משום זמן תיקון חצות.

לעילוי נשמת גאב"ד רמת השרון וקהילת נאות יוסף ב"ב
מרן הגאון רבי יעקב בן רבי צבי יהודה אדלשטיין זציק"ל
נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז

לעילוי נשמת
רבי שמואל יצחק בן ר' דוד לוי זצ"ל
נלב"ע ג' סיון תשע"ז

לעילוי נשמת רבן של ישראל ה"חפץ חיים"
רבי ישראל מאיר הכהן בן ר' אריה זאב זציק"ל
נלב"ע כ"ד אלול תרצ"ג

לע"נ מרן הרב מפוניבז'
הגאון רבי יוסף שלמה בן רבי יהודה ליב כהנמן זציק"ל
נלב"ע כ' אלול תשכ"ט

גליון קמ"ג, פ' כי תבא
יח אלול ה'תשע"ז
רמת - השרון

לעלו נשמת

עובדיה בן יהואל, ברסין בת יצחק, אבנר
ביר רפאל, הילדה בת אברהם, סימה
שמחה בת משה שמעון בן אברהם, שרה
בת מנחם, בן ציון בן בנימין

רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

"הפנקס פתוח"

[שיחה שנאמרה בערה"ש תשנ"ז]

עוד שלישי. נשאלת השאלה אם כן מה כל כך תוקף גבורתו של יום הכיפורים. אלא, שהשלישי האחרון הוא הכי מסוכן. אם אדם נשאר בגדר שהוא חייב, אם כן היצה"ר נשאר בו. מה זה שנמחק שלישי, דהיינו שהיצה"ר נחלש באיכות של עד שלישי. היצה"ר נחלש והדרגה שלו היא כזאת שהנטיה שלו היא לעשות פחות רע וזאת היא הסליחה. זה הולך בד בבד.

אבל כל זמן שלא עושה ביום הכיפורים את הוידוי והתענית של כל היום ומתפשט מהגשמיות וחי את היום הזה כמו שאומרת הגמרא בנדרים³, שהוא יום בלי שטן, הוא השטן הוא יצה"ר הוא מלאך המוות אין זה מועיל. יה"כ - יום בלי יצר הרע, אבל מנגד, הגמרא מביאה שהיו הרבה פושעים שעשו עבירות חמורות (באו על נערה המאורסה) ביום הכיפורים. אלא ההסבר הוא שאדם שאין לו שייכות ליום הכיפורים אצלו השטן עובד גם ביום הכפורים. אבל אם הוא אדם שמכין את עצמו לקראת יום הכיפורים אז לא. מה שכתוב בחז"ל שהגהינם נח בשבת זה נכון רק אם יש לאדם שייכות לשבת. ידוע הסיפור המפורסם על הגילגול בראדן.

שהביאו את הבת לחפץ חיים ונכנס בה דיבוק, ור' אלחנן דיבר עם הדיבוק, עם רוחו של האדם המת. בתוך כדי הדברים הוא דיבר עם ר' אליה דושניצר, (כשניגש ר' אליה לדבר איתו אמר הדיבוק 'זה פה קדוש, הוא היה תלמיד של החפץ חיים, ולמד גם אצל ר' שמעון שקופ. כך אמר עליו, 'זה פה קדוש) ר' אליה שאל את הדיבוק, מה עם שבת? אמר הדיבוק 'אין מנוחה בשבת' סובלים יסורים של גיהנם גם בשבת. ר' אליה שאל הרי בשבת הגהינם נח, הרשעים יש להם מנוחה בשבת. נתן הדיבוק אנהה גדולה - א'קרעכץ - ואמר לו, מה אומר לך יקירי... מי שהיה לו שבת בעולם הזה, הגיהנם נח בשבילו בשבת. מי שבעולם הזה לא החזיק מזה והיה לו כחול, הגיהנם שלו לא נח בשבת. ולעניינינו מי שאין לו יום כיפור... היינו הך.

בכל יום, ונפרעין מן האדם מדעתו ושללא מדעתו". אם אדם יודע שהגבאים דהיינו גובי המס הולכים וגובים ויש אדם שעושה את חשבון הנפש, אזי זה מדעתו הוא יודע שזה מידה כנגד מידה, יסורים שהקב"ה עושה עמו חשבון ומשלם לו חובות ע"י זה. ויש שלא מדעתו שהדבר לא עולה בדעתו והוא לא מתחשב במה שקורה, כשבאה גביית החוב, הוא מחפש סיבות אחרות. אבל הפנקס פתוח והגבאים מחזירים תדיר.

כשהיינו ברוסיה היה המשטר הקומוניסטי שם, ואנשים שיום לפני עליית המשטר היו בעלי רכוש, בא הגבאי, הפקיד של המדינה. והודיע להם שמחיום המפעל לא שלכם, הרכוש שייך למדינה. זה נקרא 'הלאמה', וזה שייך ללאום דהיינו לכולם. הממשלה תחלק שווה בשווה בין כולם. הוא הפסיד ביום אחד את כל מה שהיה לו. אבא זצ"ל אמר אז, אלה הגבאים שלא מדעתו. הוא היה חייב, היה רשום בפנקס שהאדם הזה חייב משהו ונגזר עליו, ואולי לטובתו, שעני חשוב כמות, וזה תחליף לאיזה דבר שהוא חייב עליו מיתה בידי שמיים. והוא הביא הרבה דוגמאות של חייבי מיתות בידי שמים. 'הגבאים גובים תדיר'. ולעתים ביסורי גוף ומאסר.

ויש 'מדעתו' היה פעם יהודי שקובע עתים לתורה, יליד סלונים, שלמד פעם אצל ר' שבתאי יגל זצ"ל, בעיר סלונים. הוא הספיק ללמוד חצי שנה בחז"ל בסלבודקא. שאלו אותו מדוע אתה מחזיק את הפרה הזו שכל פעם שאתה בא לחלוב אותה היא בועטת בך, והיה מקבל מכות ממנה. הוא אמר שהמכות זה בשביל 'אוף קומען',² אני מחזיק את זה בשביל לפרוע בעולם הזה. כשהיו לו יסורים מיד אמר 'זה ירד מהחשבון שאני חייב'.

על זה אומרים חז"ל 'משל למדינה' זה ממש פשוטו כמשמעו. המדינה זה הציבור של עם ישראל והמדינה זה גם כל אדם ואדם שהוא כמו מדינה. עולם קטן. בערה"ש זה יום של התעוררות - הקב"ה מוחק שלישי. בעשי"ת

מיום ליום, המרחק מצטמצם לקראת ראש השנה. אנו כבר [לקראת] סוף אלול. הטור"ם מביא את המדרש, משל למלך שהיתה מדינה שמרדה בו ולא העלו לו מיסים. החליט המלך לעלות בכוח על המדינה הזו ולהעניש אותה במכות יסורים והרג. שמעו שהמלך כועס מאוד והם הקדימו לפני צאת המלך למלחמה. בתחילה באו הזקנים אל המלך, הביאו לו מתנות וביקשו מחילה. אמר המלך שהוא מוכן למחוק שלישי מהחוב. אח"כ באו הבינוניים והוא אמר שהוא מוותר על עוד שלישי מהחוב. אחריהם הגיעו כל הנתינים וצעקו יחי המלך ורק אתה המלך הרחמן ולפקודת המלך אנו שומעים. אמר המלך, אם כך אני מוחק את כל החוב. בכל פעם מחק שלישי. כך בערה"ש הגדולים מתענים עושים צומות. בעשרת ימי תשובה עושים ימי צום הבינוניים. וביום הכיפורים כולם ונמחל כל החוב.

"החנות פתוחה, והחנותי מקיף, והפנקס פתוח, והיד פותקת, וכל הרוצה ללוות יבא וילנה, והגבאים מחזירים תדיר בכל יום, ונפרעין מן האדם מדעתו ושללא מדעתו" (אבות ג, טז)

'החנות פתוחה' והחנותי מקיף, דהיינו החנות פתוחה שהפירוש שהאדם יכול לקחת מהחנות מה שהוא רוצה, פירוש, שהקב"ה פתח לאדם לעשות עבירות - החנות פתוחה. אבל שידע שאם הוא קונה צריך לשלם. אם האדם נדבק מדי בעולם הזה... החנותי מקיף והפנקס פתוח... עוד כתוב "והפנקס פתוח, והיד פותקת, וכל הרוצה ללוות יבא וילנה". אבל המשנה ממשיכה: "והגבאים מחזירים תדיר

"רק מי שהשכל שלו פגום אינו מתעורר באלול..." | "המציאות של הסכנה היא כ"כ מוחשית בדיוק אותה הסכנה שהיתה ליהודים בהונגריה כשהובילו אותם ברכבת לאושוויץ"

³ נדרים ל"ב, ע"ב

² באדיש - פירעון

⁴ טור או"ח סי' תקפ"א

עצמו הוא מדינה שלמה. זה אחר זה בהדרגה, כי אם יש ראש השנה, יש ערב ראש השנה. אם יש שבת לאדם, אז הגיהנם שובת בשבת. החיי אדם הכניס את זה בתוך ההלכות וזהו ספר של דינים לא ספר מוסר כמסילת ישרים. והוא בכל זאת כותב בספרו שאפשר לתקן בערב ראש השנה. וכותב שם בדיוק מה לעשות בערב ראש השנה.

הבא ליטור מסייעין אותו, לבני תורה יש סיוע מיוחד, ומנגד יצה"ר מיוחד. וכתוב בגמ' שהוא מתגרה יותר בת"ח, שהוא מפריע להם ללמוד ולעשות להם בעיות של דמיונות שיפריעו ללמוד, דמיונות של מידות. אבל מצד השני הסיעתא דשמיא, ההצלחה והזיכוי הרבים של בן תורה שמתחזק, זה מליוני פעמים יותר מאשר של כל (א' בעלכת'ישר איד) יהודי ששייך לסוג של עיסוק אחר. זה שאדם עיסוקו כבן תורה, זה כבוד התורה שאדם יודע שהחיים שלו הם תורה, ודאי שהזכות שלו הרבה יותר גדולה. אם כן, זה ממש זיכוי הרבים. נבקש מכם גם כן מחילה, וכולכם לשנה טובה תכתבו ותחתמו.

"בעקבי תשובה"

[לקט לאלול - מתוך שיחות שנתפרסמו בגלינות קודמים]

שמעתי פעם מהצדיק המשגיח רבי אבא גרוסברד זצ"ל שזוכר שבילדותו בעיירה שבה היה גר, שבחודש אלול כל העיירה, הגברים והנשים דיברו יותר בשקט, ללא מריכות, לא קיללו, היו ממש מרגישים שיום הדין קרב אז התנהגותם של האנשים בחודש אלול היתה אחרת.

הוא תאר לי ביידיש: 'הריבוננו של עולם, גייט שפאצירט אין די גאסן', כאילו ש'הריבוננו של עולם היה מטייל ברחובות' הרגישו שם שהקב"ה מטייל פה, כך היתה ההרגשה של בני אדם שם באלול.¹

לפי ההלכה יהודי כי נולד לאמא יהודיה, אז אנחנו צריכים להראות שאנו בעלים על הערבים. אלה שטויות! אנו בגלות כמו שהיהודים היו בגלות כל השנים, בימי האמוראים - בפומפדיא, ובימי רבינו תם - בצרפת, וכמו שהיו בורשה וכמו שהיו בגלות בכל המקומות. כך אנו בגלות בירושלים ובתל אביב. אנו נמצאים במצב שהמציאות של החיים שלנו זו מציאות של גלות הגוף ושיעבוד הגוף, וזהו הזיקוק והצירוף (של יסורי הגוף ופחד הגוף) כמו שאמר דניאל "וַתִּכְרְבוּ וַתִּלְכְּבוּ וַיִּצְרְפוּ" זה הצירוף והזיקוק של החלק הרוחני של האדם כדי להביא אותו לתכלית שלו.

אם אנו עומדים לפני יום הדין, אנו צריכים לתאר לעצמנו שאנו כבר נמצאים בסכנה כזו. כמו אדם שעובר את הנהר על חבל דק, וכל רגע ורגע יכול החבל להתנתק ויכול להשטט החבל מידו וליפול לנהר. כך אנו חיים בארץ ישראל. כי הגויים שנמצאים בעבר הירדן או במצרים יש בידם את כל כלי המשחית, ואורונים שיכולים לטוס בשמים אם ירצו. זה ממש רק מחסום רוחני שעוצר אותם כי הקב"ה רוצה שנוכל ללמוד תורה ולעבוד את הקב"ה. אבל המציאות של הסכנה היא כ"כ מוחשית בדיוק אותה הסכנה שהיתה ליהודים בהונגריה כשהובילו אותם ברכבת לאושוויץ, והרגו יום יום שנים עשר אלף יהודים. כי גוי אחד רצה כך. הגויים האלה קיימים גם היום ובכל מדינה ומדינה והם מסוגלים לעשות זאת ברגע אחד. זו היא המציאות של הסכנה שאנו נמצאים בה. הסכנה הזו שאנו נמצאים בה אם אנו מתעמקים ומרגישים את זה, ויודעים את זה. מה התכלית של זה? כדי שיהיה קל יותר לעמוד בראש השנה מתוך אימת הדין. צריך לקבל את ראש השנה יותר בכוונה. הבריסקר רב לא היה נרדם כליל ראש השנה. כליל שבועות היה עייף ונרדם. אבל כליל ראש השנה לא, ושאלוהו אם יש איזה דין שלא לישון כליל ראש השנה? הוא אמר שהוא רוצה לישון אבל המשפט מפריע לו לישון, יש מחר משפט, כשעומדים לפני משפט העצבים מתוחים, והוא מתוח ולא יכול להרדם. המשפט על כל דבר.

אם כן החלק של 'הרוח טובה', כמו שכתוב במבול "וַיַּעֲבֹר אֱלֹקִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ" רוח תנחומים, רוח רצון השם לטובה. אז בהתחלה בערב ראש השנה, וכמו שכתוב במדרש 'שליש מהמדינה' זה שלישי מהאדם כי האדם

ידוע מה שאמר ר' ישראל סלנטר על הקושית המפורסמת, הרי הקב"ה בעל הרחמים. באים ימי הדין ושופטים אותנו, אחר ראש השנה בא יום כיפור, ולכאורה יום הכיפורים זה יום שהקב"ה מוחל על כל העבירות, היה מתאים שיעשו את המשפט אחרי יום הכיפורים ונהיה בלי עבירות ויכתבו אותנו בספר חיים, הרבה יותר בטוח כך. אמר ר' ישראל להיפך, מה פתאום שהאדם יהיה בלי עבירות, וכי איך האדם יתהפך פתאום? צריך להטיל עליו את פחד הדין ולעשות ראש השנה עם השופר ועם כל סדר התפילה של ראש השנה, והחרדה של ר"ה, ואלול לפני כן, ממילא מפחד הדין הוא יפרוש מהעבירות. כי לטובת האדם הוא שישבור את ליבו ויעשה תשובה וזה רצון הקב"ה. וזה גם החסד, שיש יום הדין ואימת הדין שהיא מחסד הקב"ה. כשיש אימת הדין - אז ביום הכיפורים ראוי שיעשה סליחה, ויכניס בו לב חדש. יום הכיפורים צריך הכנה, וההכנה של יום כיפורים זה שיתקרב אל הקב"ה עד יום הכיפורים. וזה הטוב לאדם וחסד הקב"ה עמו.

הזכרתי את זה כבר, שדברים שקורים בבריאה, כל אדם ואדם יש לו ללמוד מה יש לי מזה. מה זה נוגע לי... ולהשתמש בזה בתור סיעתא דשמיא למען הרוחניות שלו. וביחוד בארץ ישראל, שהחסד השם גדול יותר מאשר בחו"ל, לא חשוב היכן, אם בלוס אנג'לס או באנטוורפן, מעולם לא הייתי שם אבל מספרים ששם יושבים בשלווה. לא נמצאים בטווח הסקאדים. אבל האמת היא שאנחנו לא צריכים לחיות בגן עדן של שוטים², לא צריכים להיות טפשים. וחשוב לדעת בדיוק את המציאות של כל רגע ורגע, כשהיתה מלחמת המפרץ שגוי רשע, מפעיל תותח בלי משתיק וזה נופל ברמת גן או חיפה. זה דבר שקרוב מאוד למציאות. ואם שומעים כבר עשרות שנים ולא לומדים לקח, אז באו מטעני חבלה, סכינים! רובים! ורימונים! ונעשים כל כך קרובים³.

וזו לא דרך הטבע כשהגויים לא עושים את זה. כיוון שהגויים שונאים את היהודים ויותר מכך הם שונאים את היהודים אם הם מרגישים שהיהודים משיגים את הגבול שלהם. ויש יהודים שעושים פעולות כאלה שמגבירים את השנאה של הגויים ליהודים. אנו בגלות ויש יהודים שחושבים שאם ראש הממשלה הוא

¹ וכחיום אחר הפיגועים הגדולים באירופא ברורים יותר דברי מו"ר זצלה"ה [נ.ש.].

² מו"ר זצלה"ה אמר בהזדמנויות שונות שהפורעות באה מארץ רחוקה וכשלא לומדים הלכה הסכנה מתקרבת, טילים ממרחק, ואז פיגועים ומתקרבת יותר, בקבוקי תבערה, רימונים ואז סכינים פנים אל פנים. [נ.ש.].

³ גליון מ"ז, פ' וילך, ה'תשע"ה

¹ דניאל יב,
² בראשית ח, א'

**ברור הוא ומוכרח להיות שכל אדם מישראל
תעורר באלול.**

כמו שר' חיים וואלז'ינר דיבר באלול בפני
הציבור ואמר את הפסוק 'סמר מפחדך בשרי
וממשפטיך יראתי' כשאמר את המשפט
התעלף מרוב פחד. ומי שאינו מפחד סימן
שהוא לא בסדר.

סיפר לי אבי מורי זצ"ל על הסבא שלי, שהיה
מעשרת התלמידים המצוינים בוולאז'ין בימי
ר' חיים בריסקר והנציב מוולאז'ין. ובוולאז'ין
לא היה אז סדר מוסר בתור לימוד בסדרי
השיבה. היה זה עוד לפני שר' ישראל סלנטר
זצ"ל הנהיג את לימוד המוסר בשיבות. אמר
לי אבי מורי זצ"ל שהוא זוכר שהסבא שלי
היה יוצא לדרך לנסוע לפעמים, היה גם בימי
אלול שהיה יוצא למרחקים לקנות אתרוג
לסוכות, נסיעות של כמה ימים. ברוסיה הכל
היה בנסיעות למרחקים. והיה לוקח עמו טלית
ותפילין וספר שער תשובה. הישערי תשובה
היה כמו הלחם שאוכלים בכל יום באלול.

'קול דודי דופק'

וכשאנו עומדים כעת באלול, כל בר דעת
רועד מפחד הדין. הקב"ה נותן סיעתא דשמיא
והקב"ה מדבר אלינו כדי שנשמע את קולו.
"קול דודי דופק פתחי לי", דודי זה הקב"ה
והוא דופק על הלב שלנו, מה הוא דופק.
הקב"ה אומר פתחי לי אחותי רעיתי יונתי
תמתי, כל הלשונות של חיבה. הקב"ה דופק
פעם עם פיצוצים מהדרום, פעם עם טילים
מהצפון ופעם עם הפחדים האחרים שהוא
מטיל עלינו. הוא דופק בזה שמדי פעם אנחנו
שומעים דפיקות קשות מאוד.

הקב"ה דופק בהרבה מאוד אמצעים ומכות,
כל מיני כלי התעוררות. פעם רח"ל המעורר זה
סרטן הדם, ואם זה קורה אצל אדם אחד
הקב"ה מדבר בכך אל כל עם ישראל – תראו
מה זה. ופעם הקב"ה מדבר ע"י גוי שהורג
יהודי אם זה ברחוב או בבית. ופעם זה ע"י
כביכול תאונה. זה קול השם שמדבר, הקב"ה
מדבר... קול דודי דופק ואומר, דע כי עוה"ז
לא דבר בטוח.

מה אומר לנו הקב"ה - 'פתחי לי'. ומה הפתח
הראשון שאדם צריך לפתוח כדי להגיע
להכרה הזו? הפתח הראשון הוא מה
שהמשנה אומרת 'כל חותמי ברכות שבמקדש
אומרים מן העולם'. כשמברכים במקדש כל

ש"ש ה', ב'
ברכות פ"ט, ה"ה

"והימת ח"ו סכנה ממשית להמשך הפצת התורה והצלת הנפשות ברמת השרון"

מרנן ורבנן שליט"א במגבית הצלה למען "המרכז התורני רמת השרון" מיסודו של מרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל

"חובה גמורה להחזיק מקום קדוש זה"

בכינוס חירום שהתקיים בשבוע שעבר במעונו של מרן הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א
נערכה פתיחת מגבית ההצלה למוסדות "מרכז תורני רמת השרון" מיסודו של מרן הגאון רבי יעקב
אדלשטיין זצוק"ל, במטרה להציל ולהחזיק את מפעל חייו הקדוש ללימוד תורה, קירוב רחוקים
ולהפצת אור התורה ברמת השרון.

בכינוס השתתפו ונשאו דברים מרן ראש ישיבת פוניבז' הגר"ג אדלשטיין שליט"א, הגאון הגדול רבי
דב לנדו שליט"א, הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א, והגאון הגדול רבי משה הלל הירש
שליט"א. כמו כן השתתפו הגאון רבי ירחמיאל אונגרשיר שליט"א, הגאון רבי חזקיהו משקובסקי
שליט"א, בנו הגאון רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א, בנו הגאון רבי צבי יהודה אדלשטיין
שליט"א, בנו הגאון רבי שאול אדלשטיין שליט"א וחתנו הגאון רבי משה ראם שליט"א ובניו הרבנים
הגאונים שליט"א.

בחרדת קודש נשמעו דבריו של מרן ראש ישיבת פוניבז', הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין שליט"א:
"אין לשער את הזכות הגדולה שיש בזיוני הרבים לתורה ולמעשים טובים, בעיקר ע"י סיוע בחינוך
ילדים במוסדות חינוך על טהרת הקודש". בדברו על אחיו זצוק"ל, אמר יבדלח"א מרן הגר"ג שליט"א
כי אפילו שרבי יעקב זצ"ל כבר בעולם האמת, הרי הוא 'במתים חופשי', כבר פטור ממצוות, אבל ודאי
שכל ההשפעות שממשיכות מכוחו - זה לזכותו. לכן מאד חשוב ובפרט עכשיו בחודש אלול, שיהיו לנו
הרבה זכויות ליום הדין. הזכות הגדולה - אלו הזכויות הללו, שכל אחד ואחד יקח חלק בזה, יתן ויעשה
מה שבכוחו לעשות, להוסיף ולסייע למוסדות הרבים הקיימים שם ברמת השרון, ואחי זצוק"ל ודאי
יהיה מליץ יושר על כל התורמים לכתובה וחתומה טובה.

הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א : הדברים שנאמרים לכבודו של מורנו רבי יעקב זצ"ל, גדולים
וחשובים הם עד מאוד, וגדולה המצווה וחשובה להמשיך את כל המפעלים הגדולים שיתקיימו הלאה
והלאה.

ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א הפליג בדבריו לימים רחוקים. אנחנו זוכרים
את ההתחלה ברמת השרון, לא היה שם כלום. רבי יעקב זצ"ל הפך את המקום למקום תורה. ומאחר
ושכר לומדי התורה במקום שאין הרבה לומדים פי כמה מלומדי תורה במקום שכולו תורה, לכן, כל מי
שעוזר למקום הזה – זוהו בפנים ושכרו כפול ומכופל".

הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א עמד בדבריו על רגש הערכות שפעם בלבו של הגר"י זצ"ל.
הייתי כמה פעמים בביתו של הרב זצ"ל, ראו את האכפתיות שלו לכלל ישראל שהייתה לו, והמשך
קיום המרכז התורני יהיה לעילוי נשמתו של רבי יעקב זצ"ל.

בסיום האסיפה חתמו מרנן ורבנן שליט"א על "קריאת קודש" (הובאה במלואה בעמ' הבא) לציבור
יראי ה' להירתם ולסייע למוסדות "המרכז התורני רמת השרון" וכדבריהם ש"הנשיאה בעול כבדה היא
מאד, וקיימת סכנה ממשית להמשך הפצת התורה, הצלת הנפשות וקירוב הלבבות ברמת השרון, וכיצד
נחשה בראותנו מעשי ידי טובעים בים". ובקריאתם כותבים ומרנן ורבנן שליט"א, "זכות וברכה גדולה
להחזיק מקום קדוש זה, בתחומה חודשית למרכז תורני רמת השרון, ויתרום כל אחד ואחד כפי יכולתו
וכל המרבה הרי זה משוכח".

לתרומות להצלת מפעלו של מרן הגר"י אדלשטיין זצוק"ל

077-3141010

ח' באלול ה'תשע"ז

בס"ד

קריאת קודש

הן בעונותינו הרבים בכ"ז בשבט השתא, עלה בסערה השמימה ליבם של ישראל, מרן הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל אשר כיהן פאר כמרא דאתרא ברמת השרון במשך למעלה מ-60 שנה.

בשנים אלו, ברמת השרון, ארץ לא זרועה, ארץ ציה ושממה רוחנית, הקים, התייגע ומסר את נפשו הרב זצוק"ל, בהקמת ובהחזקת "המרכז התורני רמת השרון", המאגד בתוכו כוללי אברכים, מדרשות קירוב לנוער, למבוגרים ולנשים, רשת עניפה של שיעורי תורה, תגבור לימודי יהדות בת"ת ובית יעקב הרמב"ם שע"י החינוך העצמאי, מעונות יום, גני ילדים, מפעלי קירוב, מפעלי חסד, מתן בסתר ועוד. ואכן רבים מאחינו זכו להתקרב לבורא יתברך מתוך אמונה טהורה ובניהם מתחנכים במוסדותיו על טהרת הקודש ומקימים בתים לתפארה.

אולם הנשיאה בעול כבדה היא מאוד, וקיימת ח"ו סכנה ממשית להמשך הפצת התורה, הצלת הנפשות וקירוב הלבבות ברמת השרון, וכיצד נחשה בראותנו מעשי ידיו טובעים בים?

פונים אנו בקריאה וזעקה נרגשת, לכל תלמידיו ושומעי לקחו, לכל מי שנהנה ממנו עצה ותושיה, לכל מי שנושע ע"י תפילותיו הזכות, ולכל אחד מישראל, "חושו לעזרת ד' בגיבורים", החזיקו טובה לרב זצוק"ל, היו שותפים בהחזקת מפעליו הכבירים, "לבלתי ידח ממנו נידח".

זכות וברכה גדולה להחזיק מקום קדוש זה, בתרומה חודשית ל"מרכז תורני רמת השרון" ויתרום כל אחד ואחד ככל יכולתו וכל המרבה הרי זה משובה.

"גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייתן" (חולין ז' ב'), בטוחים אנו כי כמו שהרב הכיר טובה וברך את התורמים בחייו, ימשיך ויהא הרב זצוק"ל מליץ יושר לכל מי שיכיר לו טובה ויסייע להמשך פריחת ושגשוג מפעליו היחידי אשר ברמת השרון.

וכל העוזרים והמסייעים למוסדות "מרכז תורני רמת השרון", יזכו להנצל מכל צרה וצוקה ויזכו לבני, חיי ומזוני רוויחי וסייעתא דשמיא, שפע ברכה והצלחה וימלא ד' משאלות ליבם לטובה, לכתובה וחתימה טובה.

י. גרשון אדלשטיין
חיים קניבסקי
דוב לנדו
ברוך דב פוברסקי
משה הלל הירש
שמעון בעדני
ירחמיאל אונגרישר

וטרחה בשביל זה. יש צדיק אחד בירושלים, אורי זהר. הוא עבר לגור בדירה קטנה שיש שם רק חדר אחד עם עוד פינה איפה שהוא אוכל, הוא אומר לעצמו שזה כמו בקבר, זה מזכיר לו את יום המיתה. הוא עשה את זה כי את כל הכסף שהרוויח וכל העושר שהיה לו מלפני כן, לא רצה ליהנות מזה והיה צריך לפרנסה ובשביל הדרשות שלו הוא לא לוקח כסף. לכן הוא מכר את הבית וקנה לעצמו מקום שהוא קורא לו קבר קטן, ודירה אחת. הוא משכיר את הדירה ההיא שקנה ביתרה ומתפרנס כן. **הקב"ה עושה אתנו חסד והוא מזכיר לנו את יום המיתה בארץ ישראל.** ננצל את זה שהקב"ה עושה אתנו חסד כ"כ גדול.

בראש השנה אומרים את הבקשה 'זכרנו לחיים'. אמר לי חברי ר' ברל פוברסקי שליט"א כשהרב דסלר היה בישיבה, והיינו צעירים, אמר לי תראה את הכח של הרב דסלר. פלוני חברנו כשאמר 'זכרנו לחיים' מה הוא ביקש? הוא ביקש שבראש השנה אם זה לטובתי הנכונה שלא אחיה עד שנה הבאה, אז שהקב"ה יקח את נשמתו. כי אלה חיים אמיתיים. כך שמענו מהרב דסלר וצ"ל ששוחח על "ביטול היש" של עוה"ז.

והכוונה של 'זכרנו לחיים', היא שאנו מבקשים תן לנו סיעתא דשמיא לעשות רצון ה', ואז נהיה ראויים לחיות גם בעוה"ז...

דברים (פרק יד כג); "לִיְיָאָה אֶת הַשֵּׁם אֱלֹהֵינוּ כָּל הַיָּמִים", הנה התורה מחייבת את עם ישראל להיות ביראת ה' כל הזמן, ואם כן למה חכמי המוסר עושים "עסק" גדול מחודש אלול.

שמעתי מהג"ר יהושע חנן טורצ'ין ז"ל, ששאלו זאת לר' ישראל סלנטר, ויען להם, אמנם, ראוי שיהיו כל ימות השנה כמו באלול, אבל אלול "איז דאך אלול" (בהגיגיו של העברית בימינו הוגים "דוך אלול") כלומר, אעפ"כ, אלול זה בכל זאת "אלול".

ביאור הדברים, שהרי אלול הם ימי רצון ומסוגלים יותר לקנות מדת היראה מתוך פחד של יום הדין המתקרב, וא"כ רק מי שהשכל שלו פגום אינו מתעורר באלול.

וכתוב בתהלים ב' - "עֲבָדוּ אֶת ה' בְּיִרְאָה", ובפרק ק' כתוב - "עֲבָדוּ אֶת ה' בְּשִׂמְחָה", ושני הדברים אין בהם סתירה, אדרבה כאשר בימים אלו יש יותר קרבת אלוקים, זה הכי משמח, כתינוק בחיק אמו, ככתוב תהלים קל"א, "אִם לֹא שְׂוִיִּיתִי וְדוֹמְמִיתִי נַפְשִׁי בְּגִמְלָל עָלִי אָמוּ".

והשי"ת יעזרנו להכנה נכונה לקראת ר"ה, וכן יה"ר.⁷

ברכה, 'ברוך אתה השם מגן אברהם', או 'מברך השנים' היו אומרים נוסח ברכה ארוך יותר, 'ברוך אתה השם אלוקי ישראל מן העולם. וכשקילקלו הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד, התקינו שיאמרו מן העולם ועד העולם'. כשהתחזקה ההשפעה של הצדוקים שחשבו רק על עולם אחד, רק על העוה"ז, ושכחו שהעוה"ז הוא עולם חולף, התקינו שיאמרו בחתימת הברכות 'מן העולם ועד העולם'.

מלחמת מוסר

אנו מסיימים במאמר הגמרא:⁷ לעולם ירגיז אדם יצר טוב על היצה"ר. 'לעולם' - אומרים המפרשים שלא יאמר לעצמו אדם שכבר עבר את גיל שלושים ושש של רוב שנותיו שלא יחשוב שישאר צדיק לכל החיים, לא. 'לעולם' כל החיים ועד זקנה ושיבה. כמו שאומר רש"י, יעשה מלחמה, ילמד מוסר כדי להתעורר כנגד היצר הרע.

"רָגַזְנוּ וְאֵל תִּתְּנוּ" אמרו בלְבָבְכֶם עַל מִשְׁפָּכֶם וְדַמּוּ סֵלָה⁸ - 'ודמו סלה', יזכיר לו יום המיתה⁹... **הקב"ה ריחם עלי** וכל שבוע אני הולך לשיקום בבית החולים, ושם בכל פעם מזהירים אותי, תדע לך שאם לא תעשה כך וכך... מזכירים לי מה שמזכירים. **אני רואה כזה מתנה מהקב"ה.** כמו כן הקב"ה עושה חסד עם כל יושבי ארץ ישראל. אין מדינה בעולם שהחיים בה כ"כ בסכנה כמו בארץ ישראל. אין שום מקום כזה. אנחנו נמצאים בבית סוהר. אם רוצים לנסוע מעיר לעיר אי אפשר.

כשהייתי ילד הייתי גר במת השרון, השכן שלנו רצה לקנות פרה מעזה. לשם כך הוא נסע באוטובוס של חברה ערבית לשוק בעזה והביא את הפרה לרמת השרון, בשקט בלי הפרעות. היום אנחנו כמו בבית סוהר ולא בית סוהר רגיל, **אלא עם סכנה של אקדח לראש באיומים של סכנת מוות.**

יזכיר לו יום המיתה

החפץ חיים רצה לקיים את המאמר הזה 'ודמו סלה', אז הלך מחוץ לעיר למקום בית הקברות, חפר בור באורך של קבר נכנס לבור ואמר, אני צריך להרגיש את יום המיתה. רואים שהח"ח היה צריך לעשות עבודה קשה

⁷ ברכות ה', ע"א

⁸ תהלים ד', ה'

⁹ ברכות, שם

⁷ גליון צ"ט פ' ראה ה'תשע"ו

נפשו גחלים תלהט

גליון 154 כי תבוא תשע"ז

shneiderav1@gmail.com

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מננים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל

דבר המערכת

ממשיכים במאמרי ראש השנה הפותחים צוהר בנפש לעבודת ימי התשובה.

בשורה טובה. בזמן האחרון הושק קו טלפוני להחדרת לימוד הספר הקדוש נפש החיים לפי חלוקה יומית [כדוגמת ח"ח היומית]. במסגרת המדורים הנפלאים יש מדור של תמצית הלימוד היומי עם הוראות למעשה היוצאות מדברי נפש החיים [שכתב ספרו כספר הדרכה עיין בפרקים] עפ"י משנת רבינו הגר"א וינטרויב זצ"ל [כל שיעור כ-5 דקות] מספר הקו 0772263941 שלוחה 4 ואח"כ 2. כמו כן בשלוחה 1 לקראת סוף השבוע ימסרו עיקרי העלון השבועי של נפשו באדיבות מנהל הקו. שמעו ותחי נפשכם

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתנו שרבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.

שמחה על כל הערה והארה.

המערכת

באור פניך יהלכון – מצוות הבחירה

א. מצוות הבחירה – כיוון הרצון

בסוף פ' ניצבים נמצאים הפסוקים העוסקים במצוות הבחירה **רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַחַמָּוֶת וְאֶת הָרָע: אֲשֶׁר אֲנִי מֵצֶוֶךְ הַיּוֹם לֹאֲהַבָהּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּיתָ וְרַבִּיתָ וּבִרְכָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְאִם יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדְחִיתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַּדְתָּם: הִגַּדְתִּי לָכֵם הַיּוֹם כִּי אֲבֵד תֵּאבְדוּן לֹא תֵאָרִיכֶן יָמִים עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אָתָּה עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן לְבָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְעַיִן בְּרַשׁ"י ש'ב' הדרכים "טוב ורע", לא הוגדרו כעשית מצוות או להיפך אלא הוגדרו "לאהבה" מצד א' ומצד שני "ואם יפנה לבבך ולא תשמע", ומבחירה זאת נובעת עשיית המצוות היינו ללכת בדרכיו כו' ופרי דרך זו "חיים וברכה וכל טוב". ובהיפך אם יבחר בדרך של "אם יפנה לבבך ולא תשמע" התוצאה ונדחת כו', ופריה כי אבד תאבדון כו'. ויש להבין מדוע הגדרת מצות הבחירה היא בחלק עבודת הלבבות "לאהבה" או "אם יפנה לבבכם". ולא בעצם קיום המצוות או עבירות.**

ב. רצונינו לעשות רצונך

אמרו חז"ל (ברכות יז) רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות. היינו שגם אם נכשלים אין זו ראייה שבוחרים בדרך אחרת, אלא שהיה מכשול הנובע מחמת המעכבים. יוצא שהאדם והחטא הם ב' דברים נפרדים. ועל זה אמר הנביא "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוניך", היינו שהחטא הוא רק מכשול ואינו נפילה בעצם. ונדייק שחז"ל נקטו הלשון "רצונינו" כי הרצון הוא הכח היותר עמוק וקרוב לעצמיות האדם [רמז לדבר אם יש את נפשכם ובתרגום רצונכם]. ביאורו כי באמת שאיפת האדם היא לעשות רצונו של מקום, אלא שאין אדם צדיק כו'. לכן רואים את האדם והחטא כדברים נפרדים, וכבר יכול להפרד לגמרי מן החטא, וכלשון המקראות "כבסי מרעה לבך" וכד', "יכפר עליכם לטהר אתכם", וכן כיפור

הוא לשון נקיון, כי נקיון הוא רק כשהכתם הוא על הבגד, ולא אם נעשה חלק מעצם הבגד. אבל אם עצם השאיפה של האדם היא לחטוא ח"ו או אי אפשר להפריד את החטא ממנו ולנקותו, עד שיעמיק וימצא בעצמו נקודה עמוקה שבה מסתתר רצונו לעשות רצונו של מקום.

אחר כל זאת נבין מדוע בפרשת הבחירה המדידה היא "לאהבה" או "אם יפנה לבבך", ואף שלא עשה עדיין שום מצוה ולא עבר עדיין עבירה ח"ו, כי אכן מבחן האדם הוא לברר היכן נמצא ה"רצוננו", מה שאיפתו, האם לדרך טוב או להיפך ח"ו. "אהבה" היא ההגדרה של שאיפת הטוב, כי דבר שאוהבים שואפים להשיג, ו"יפנה לבבך" זו שאיפה לרע. זוהי סוגית הבחירה בין הטוב לרע בעצם.

ג. האדם אחר החטא

שלמה המלך בקהלת הגדיר את מהות אדה"ר לפני החטא, אשר עשה האלקים את האדם ישר, וכמ"ש הרמב"ן נצבים שלא היתה בו נטיה לרע כלל. אבל אחרי החטא נהיה "יודע טו"ר" והרגיש הכשלון ונחבא תוך עץ הגן. אמר לו הקב"ה אִיכָּה ופִּירִשׁ"י לפתוח עמו בדברים, אבל חז"ל הוסיפו בזה ששאלו הקב"ה היכן אתה **אתמול היית לדעתי היום לדעתו של נחש**, המן העץ אשר צויתך כו'. והשיב אדה"ר אכלתי, פשוטו של דבר שהודה על חטאו, אבל גם כאן הוסיפו חז"ל מילה, שאמר "אכלתי ואוכל עוד", ופי' המפרשים שהיה זה וידוי, שמעתה ירדתי

למצב של הרע וממילא אוכל עוד, כיון שירד לדעתו של נחש ויש לו מעתה סוג אחר של חיים, שיש בו גם שאיפה לרע אף אם לא יעשה הרע בפועל, וזה נקרא בלשון המקרא "יודע טוב ורע", ולכן נקרא "ואוכל עוד" שבדרך כלל אדם עושה מה שבדעתו, ומעתה הרע נמצא בדעתו.

ד. האפשרות אחרי חטא אדה"ר לשוב לישרות

והנה אנו עומדים בר"ה אחר החטא ההוא, ובתוספת כל הכשלונות שהתווספו במשך הדורות, א"כ איך אנו אומרים זה היום תחלת מעשיך זכרון כו' שהוא זכרון לאדה"ר לפני דחטא, מעשי ידיו של הבוי"ת, אתמהה. התשובה שלכן באה אמירת המלכויות בר"ה. במלכויות האדם המקבל מרות שהרי הוא מתכוון לקיים כל מה שיצטוו, ואם יאמר העבד כל מה שתצוני אקיים מלבד דבר אחד, כבר כתב רבינו יונה שאין זה קבלת עול כלל, וכבר פרק עול אדוניו מעליו, וכל מה שיקיים מעתה הוא בלי עול, ובלי עול אי"ז קבלת מלכות. כפי שיעור קבלת העול מלכות כך עומד במצב של "לעשות רצונך אלקי חפצתי", ואז מסתכלים אחרת על כל עונותיו כי נתגלה ה"רצוננו לעשות רצונך" והעונות נגרמו רק מן השאור שבעיסה, והם רק בבחינת כתם, וכתם אפשר לכבסו.

ה. בקבלת עול – מתיצב על דרך טוב

קבלת מלכות שמים היא להעמיד את האדם במצב של בוחר בטוב, כי המקבל על עצמו מלכויות שואף לעשות רצונו ית', וזו האפשרות שלנו גם אחרי החטא לשוב למצב הדומה מעט למצבו של אדה"ר לפני החטא, אלא שאז לא היה בו כלל חפץ לחטא כמ"ש הרמב"ן, וכהיום אחר החטא כבר יש בו החפץ לחטא. אך מ"מ עדיין נשאר כאן הרצון שקודם לחטא והוא לעשות רצונו ית' וזוכים לרצון זה בקבלת עומ"ש, כיון שנהיה כמוכרח למלכות שמים ולא לחטא. זו עיקר עבודת הקבלת מלכות שמים, לבנות את ההפרדה בין האדם לה'דעתו של נחש' המעורב בו. אפשרות זו נמסרת לכלל ישראל כל ר"ה [א.ה בדברי רבינו זצ"ל מבואר היטב שלא שייך לבטל לגמרי את הנטייה לרע שהרי אנו כבר אחרי חטא אדה"ר והרע מעורב באדם. והוא אור גדול לאלו שרפו ידיהם מחמת שאלה זו בגישתם לעבודת התשובה]. וזו עצם סוגית הבחירה שניתן לאדם כנ"ל, להעמיד

עצמו על דרך טוב, ע"י ההפרדה מד"דעתו של נחש".

והו גם ענין ספרי חיים והיפוכן שנפתחים בכל ר"ה, שהוא יום ברוא אדם שהיה הנברא הראשון שניתנה לו הבחירה, וצריך הוא. להעמיד עצמו על בחירה בחיים, ועל זד דוא הדיון של ר"ה, האם עומד על דרך טוב או להיפך, ומה היא שאיפתו הפנימית חוץ מן העיכובים המעכבים בעדו [א.ה מקור דברי רבינו מהמאירי בחיבור התשובה], וקבלת מלכותו ית' היא העמדת הבחירה בטוב ביום הבראו. ובזה יובן גם מה שנתבאר במקום אחר שיהיה"כ הוא המשך הר"ה, שבו נטהרים לגמרי מן החטא, שנאמר בו "לטהר אתכם". כי מדת הרחמים שופעת ועולה מר"ה עד יוה"כ, כיון שהחטא נפרד מן האדם מתחיל להתנקות ממנו וביוה"כ הוא גמר הנקיון וטהרה גמורה, ובמשך ימי התשובה בונה האדם התנגדות לכל העיכובים המעכבים את האדם מה"רצונו לעשות רצון קונו", ועד כמה שמבין שכל המניעות הם רק עיכובים חיצוניים, כך יכול לעמוד יותר בתוקף להתנגד להם, וזהו "שב בינתיים" בימים שבין כסא לעשור. וזהו כל ענין החרטה שהיא ההתנגדות לעבירה, ולפי עומק החרטה כן הוא עומק התנגדותו למעשה שעשה, וסוף הענין שיעזרהו משמים ויטהרוהו ביוה"כ, כי יעזור ה' לשבים אשר אין יד טבעם משגת (לשון רבינו יונה).

על הפסוק [תהלים פ"ט ט"ז] אֲשֶׁר־יָעֵץ יוֹדְעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר־פְּנִיךָ יְהַלְכֹן כתב רש"י יודעי תרועה – שיודעין לרצות את בוראם בראש השנר בתרועה שמסדרים עליה מלכויות זכרונות ושופרות: כוונת רש"י שזהו הציור של "יודעי תרועה", שהרי באדה"ר נכנס הרע בדעתו ובר"ה אנו בונים אדם ישר כפי שהיה לפני שנכנס בו הרע, זה נקרא "יודעי תרועה", כי ע"י השופר היא ההמלכה. וכמה שמכניסים ידיעה – שזה המיוחד באדם – בתרועה כל אחד לפי ערכו, כך הוא יונק מהסוגיא הכללית שכל כלל ישראל עוסק בר"ה שהיא בנין קומת אדם וזוכה להנהגת י"ג מדה"ר כנ"ל, וכלליות ישראל בכל שנה זוכים להנהגה זו. כ ע"י תקיעת השופר נפתח באדם עומק "רצונו" לדעתו של מקום, ואף שיש בו אפשרות לרע כיון שהרע עדיין מעורב בו, מ"מ חפצו ורצונו לעשות רצון קונו. ואז באור פניך יהלכון, דאדם ישר דינו ג"כ בישרות.

קטעים מפנקס קבלות [שכתב לעצמו בשנת תשכ"ו]

צריך לכל בעל תשובה לעשות הגדרות בנקודות מסוימות ועקריים בכדי לבסס שמירת דרכי תשובתו. וכיון שפגע במקום החטא הרי ממילא עד שיעקרנו לגמרי מהלב וישרפנו ע"י אש החרטה קיימת הסכנה חלילה לשוב לכסלה.

– טבע האדם הוא להיות משוחד מצד עצמו כי הרבה תערובת רע בקרבו המקושרים בחוש התענוג שלו והם מושכי [את] הדעת להכריע כמותם. אבל הזולת אין לו נגיעותיו וממילא לא יטעה על כן צריך לשמוע תוכחת דרכיו מאחרים. ומפני זה צריך לילך עכ"פ ב"פ בשבוע לשמוע מי שיוכיח דרכיו על פניו ויזכירו מתכליתו בעולמו.

– באם אפשר לסדר סדר קבוע ביום לענינים פנימיים. התועלת שימשך מזה הוא השקעת הדעת לתוך מצב של הפשטה מעוה"ז ותוצאותיו מרובות כל היום כאשר כבר הראה החוש בעבר. הסדר הזה יהיה בהתחלת היום ולא בסופו. הגם שענינים אלו יעלו זמן מסויים בכל יום אין לותר עליהם כי תדע שכל עתידך תלוי בזה ומעשה יצר הוא ההפרעה.

– לראות להקדיש הרגעים בשבת קודש בכל האפשרי אך לעלויות והרגשת טעם שבת קודש בתוה"ק.

– מחיובי האדם להיות נזכר שלא לעולם יחיה וסו"ס הכל נשמע, והכל נכתב, והכל במשפט, על כן צריך עכ"פ לעשות קביעות לעניני מחשבות אלו. והשי"ת יעזור לסדר ענין זה.

– התאווה שאתה נכשל בה ביותר תראה עכ"פ להתחיל לרכך אותה ולא להיות בה כסוס כפרד אין הבין וד"ל. ותזכור שעלולה להשחית הכל ואיזה שוטה זה המאבד מה שנותנין לו.

סוף דבר תזכור שאין ליהידי להתיאש וכל זמן "אז די ליכטעלע ברענט קען מען נאך עפעס מתקן זיין".

ערב יוהכ"פ הוספות להקבלות הנ"ל: לקרא זה אחר הצעטיל הנ"ל.

לנכון להתחיל לימוד עם ספר א' שיהא זה העיקרי ויהיה המורה דרך בכל סדר עבודתך. שני ספרים נמצאים בסוג זה המבארים כל הדרך בית א–ל בהדרגה והם חובת הלבבות וגם המסילת ישרים. השי"ת יעזור להתדבק עם אותו שקרוב לתכונת נפשך.

הגם שלא כל הרגעים שוים, והאדם עומד בציור רצא ושוב, ובעת הירידה הוא מרגיש לפעמים סלידה נפשית מענינים רוחניים שתובעים אז יותר מגבולה, אבל האמת שהסלידה והזעזועים הם רק משום שיש כאן הפכיים. ורק לנקודות הבהמית הם הפכיים, אבל להצורת אדם שבך הם נוחים וחיי החיים ממש. וזהו מעצת היצר לערב בתוך הבחנת האנכיות חלקי הפחיתות ולהעמיד על"ז א' מב' מצבים, או יאוש חלילה או חלילה נקודה של קשיות ערף. אבל צריכים אז להתחזק ולזכור דהפנימיות שייך אל הכל וחיי נועם ותענוג שלה מתחילין רק במיתת הבהמיות הזו.

אופי ומהות הקבלות

[עיני ישראל ח"ב מאמר הכרת המשפט]

הגר"י סלנטר זצ"ל חידש כידוע את שיטת לימוד המוסר בהתפעלות הנפש, והרבה התלוננו שלומדים ברגש ובהתפעלות, וכשעובר הרגש נשארים כמו מקודם, ומה הרווח? אמר להם הגר"י, משל למה"ד, לא' שטעה ביער ולא מצא את הדרך לצאת ממנו, והיה בצרה גדולה וסכנת מוות, ואח"כ החשיך הלילה ונעשתה צרה גדולה יותר, ושוב החלו לירד גשמים עזים, והוכפלה צרתו, לפתע הבריק ברק, והאיר את כל השטח, וראה את הדרך לצאת מן היער. למרות שהברק האיר לרגע אחד קטן בלבד, ושוב החשיך כבתחילה, כבר הספיק להכיר את הדרך לצאת מן היער, וניצל מן המוות. גם לימוד המוסר בהתפעלות נותן לאדם ברק של הכרה ברוממות הבורא ושפלות האדם, ונותן לו את הכיוון בחיים, וגם כשדועך רגש ההתפעלות, יודע כבר את הדרך הנכונה.

כן בעניניו ימי הרחמים של אלול הם כמו "אור הברק", הפותח את ההבחנה של השכל, להבחין בין הטעות והדמיון שחי בו כל השנה, ובר"ה מקבל מבט נכון על מלכות שמים ודרכי משפטו ית', וביוה"כ שנתחים שערי הרחמים כפתחו של אולם, זוכה להכרה שבכל מצב יכול לשוב לבוראו ויש תקוה לאחריתו. "אור" זה נותן לאדם את הכוון הנכון שידע איך לילך כל השנה, ומעתה הוא איש אחר כמש"כ הרמב"ם פ"ב מתשובה ה"ד, ששינה את כוון החיים שלו.

באופן כללי צריך לחפש עצות בר"ה ויוה"כ כיצד לתפוס את אור הברק שקיבל בהם, ולהכניסו לחיים הרגילים שלו. כל א' מכיר את כחותיו, את כשלונותיו, ואת הדברים המחזקים אותו, וצריך עין פקוחה להתחזק בדברים הצריכים חזק

ישנה בעיה שכולם מתלוננים עליה. הנה בימים הנוראים יש חיזוק גדול בתורה ויר"ש, וכעבור זמן קצר אחרי יום יומיים, הכל מתמוגג, ולא נשאר כמעט רושם. כמדומה שהענין נובע מטעות בכל הגישה לעבודת הימים הק' האלו. בדרך כלל ההרגשה היא שעבודת האלול היא להגיע למדרגה נעלה בראש השנה, וכן עבודת עשי"ת היא להגיע ליוה"כ במצב של חיזוק, וכשמוריד דמעה ביוה"כ הנה הגיע לתכלית המכוונת, וע"כ כשהגיע כבר לתכלית אחרי שעברו עליו ימי אלול ר"ה ויוה"כ בחיזוק נפלא, יכול כבר להתרפות קצת, ובקלות מאבד כמעט את כל מה שרכש בימים אלו. אבל האמת היא שימים נשגבים אינם התכלית, אלא הם ימים המסוגלים ל"בנין הנפש", היינו להכיר מלכותו מתוך אהבה ויראה נכונה [שהם ב' הכחות העיקריים בנפש]. וממילא כאשר זכה לבנות את חלקי הנפש שוב לא נאבדים מהר וילך כל השנה עפ"י יסוד זה.

זאת ועוד שה"רגש" וההתלהבות של האדם, דומים לנר. בעוד שיש שמן בנר הרי הוא לוהט ודולק, וכשנגמר דועך. כן הוא הרגש של האדם, בעוד שהסיבה המרגשת אותו קיימת, הרי הוא מתרגש ומתלהב, אבל כשנפסקת הסיבה נדעך הרגש, והיה כלא היה. ולכן האדם המתייחס לרגשי האהבה והיראה בר"ה כתכלית ימים אלו, ומסתפק בזה צפוי למפח נפש שהרי הימים הקדושים ואוירת החיזוק שגורמים יחלפו, ממילא רגשותיו ידעכו, ולא ישאר כמעט שום רושם להרגשות של הימים הנעלים.

החכם משתמש בהכרה הבהירה שזכה לה בזמן הרגש, להגיע להחלטות חזקות, היינו להתנהג תמיד עפ"י הכרה

אצלו באמת, שבאם יפגש שוב באותו מצב שעלול להכשל, יהא מחוזק יותר. מעידים על הגר"ס זצ"ל שזה היה עיקר עבודתו ביוה"כ, שהיה מכונס בעצמו זמן רב, והתבונן היטב בכחות נפשו, באופן נורא מאוד, וטיכס עצות במה יוכל

קבלת עול מלכות שמים באמת [קובץ יסודות כרך כ"ד]

לחזק את עצמו, שלא יכשל שוב במצבים הרפויים אצלו, ואף אנו בקטנותנו נוכל לתפוס דברים מסוימים לחיזוק שישארו גם בימי החנוכה למשל.

ו. לא רק אמירת מלכיות אלא קבלת עול מלכות – הכיצד?

הכל יודעים שעיקר העיקרים של ראש השנה הוא "קבלת עול מלכות שמים". או בר"ה הקב"ה מגלה שהוא מלך העולם, הוא אומר לכלל ישראל "אמרו לפניי מלכויות כדי שתמליכוני עליכם". זאת אומרת שאין האמירה עיקר, אלא אמירה מביאה לידי תמליכוני עליכם.

מה זה "תמליכוני עליכם". הכל אומרים כשעומדים בר"ה בתפילה "אני ממליך את הקב"ה עליי". שואלים את האדם אתה יודע מה שאתה אומר בפה, מה שאתה חושב? מה הפירוש שהוא המלך שלך? האם ה מחייב משהוא, או רק מילולי, או נטיה שהיום לזרוק ככה. תמליכוני עליכם פירושו **קבלת עול** מלכות שמים, לא מלכות שמים. מה זה עול? יש ציור בהלכה שקולע היטב להגדיר מהות העול.

ז. ציור לקבלת עול מהרמב"ן

יש מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן במלאכת חורש ע"י בהמה בשבת, איך להגדיר מלאכה זו. האם זה מלאכת מחמר, שיש אסור מחמר שהבהמה תעשה עבורי מלאכה בשבת. או שה נחשב לגמרי מלאכת האדם ולא מלאכת בהמה, הגם שהוא אינו חורש אלא הבהמה. שיטת הרמב"ם שזו מלאכת מחמר והרמב"ן [בחידושויו סוף שבת] צועק שאין זה מלאכת הבהמה אלא **זו מלאכת האדם עצמו**. ואע"פ שהבהמה היא זו שחורשת סו"ס כיון שהאדם הניח עליה את העול והיא מרגישה שמונח עליה העול כל מה שהיא עושה, הוא בלי דעה עצמית, רק מחמת שהיא כגרון ביד האדם, וממילא זה נחשב לגמרי כמלאכת האדם ולא מלאכת הבהמה. היינו שלא הבהמה עושה בשבילי, שהרי איבדה את הדעת שלה ועכשיו היא כגרון בידי משום שמרגישה שיש עליה עול לצייט לאדם החורש.

רבותי, זה נקרא עול!! עול פירושו שהאדם נמצא במצב שאינו יכול לזוז לכאן ולכאן, הוא נמצא לגמרי תחת רשות אחרת, עד כדי כך שאיבד את הדעה הפרטית שלו, אינו יכול אחרת. עול פירושו שהאדם מקבל עול מלכות שמים, שהוא מסכים להניח על עצמו תחת עולו של הקב"ה. מעתה לא יחשב אצלו הדעה הפרטית שלו לעשות כך או כך, רק מה הקב"ה רוצה ממנו. זה הכל! שום אחר אין לו בחיים. על פי ציור זה נראה איך אנחנו ניגשים לר"ה.

בכל התפילות צועקים מלך, מלך, מלך! אבל צריך להיות לכך משמעות, "כדי שתמליכוני עליכם", היינו שנהיה תחת המלך לגמרי, להשתעבד אליו לגמרי בכל

החושים, שיעבוד גמור. זאת אומרת שהחושים שלי כבר לא שלי, הם שלו. נתתי לו כבר כל החושים שלי וממילא הצייתנות אליו מוחלטת, בלי דעה עצמית. זו תמונה של קבלת עול מלכות שמים. אבל אנו רחוקים מזה מאוד מאוד. ולכן צריכים לחפש עיצה איך עכ"פ להכנס למסגרת של עול מלכות שמים, להשתייך לעסק הזה.

ח. מה מפריע לקבל עול מלכות שמים באמת

מה באמת מפריע להכנס לעסק זה. אנו יודעים שכאשר הדורות מתרחקים הכל נעשה קשה יותר. מה שהיה קל בדור הקודם קשה בדור הבא. כל דור והבעיות שלו, עם המצבים שלו, החולשות שלו, הנקודות שהוא מתחזק גם כן. אין דומה דור לדור שלפניו. אבל יש דבר שדורנו לצערנו מצטיין בו. כשהיינו צעירים לא הכרנו מהמחלה הזו, לא ראינו כלל תופעה זו. היום לדאבון מתרבות הבעיות אצל בחורי הישיבות, בפרט אצל הצעירים, בעיות מבעיות שונות. יש משברים, יש מצבים שאומר "לא יכול". התחדשו דברים שבנעורנו אף פעם לא ראינו דבר כזה כלל. מה קורה כאן? צריך לדעת דבר אחד, הבעיה הכללית של הדורות האחרונים ניבאו בחז"ל ברוח קדשם במשנה סוף סוטה. בדורות האחרונים של כלל ישראל יהיה נגע שנקרא חוצפה "חוצפא יסגא". חושבים שנגע זה של חוצפה זה להתחצף, זה נכון. אבל אין זו ההגדרה של מהות החוצפה.

ט. עומק מידת החוצפה

היסוד של חוצפה הוא שהחצוף לא מתחשב בשום דבר רק רצונו קובע. מלבד רצונו אין לו בחיים כלום, וממילא הוא מתחצף!! אבל החוצפה היא לא החפצא של הבעיה, החוצפה היא בטוי לתחושה הפנימית שנקראת "אני ואפסי עוד", שום דבר לא יתנגד לרצוני. כשאדם כזה מגיע למצב שבו אינו יכול להתמודד, הוא עומד לאבד את ה"אני ואפסי עוד", לאבד את הרצון שהכל יהיה כרצונו, אין לו כלים להתמודד עם זה כי זהו המצב חדש שהוא אף פעם לא נפגש עמו.

ומה קורה אח"כ. הוא נשבר. אבל ממה נשבר? משום שהרצון שלו שהכל יהיה כרצונו לא התקיים. זה המשבר שלו. בלשון נקיה קוראים לזה "פינוק". הכל צריך להיות לפי מה שאני רוצה ואם לא הולך זה האסון הכי גדול. כאן נמצא הרקבון שמרקיב ממש את כל העול שיכול להיות באדם. כי עול פירושו בדיוק להיפך מפינוק. את הרצון שלי אני משעבד לאחרים.

כיצד משתעבדים אליו ית' ? **יתבאר בשבוע הבא בעזר ה' בחלקו השני של המאמר.**

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת כי תבוא תשע"ז -

א. הוכחה שיכול להשאל

הנה מבואר במחצית השקל (הלכות זימון סי' קצ"ו ס"ב) דאינו יכול להשאל.

אמנם שאלו זאת להגאון בעל אבן ישראל זצ"ל, והשיב שיכול להשאל.

וטעמא דהנה קיימא לן (נדרים שם) דישאל שירש טבל מאבי אמו כהן, אינו חייב ליתן תרומה לכהן, דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי, ואם כן אבי אמו כבר זכה בהם והוא ירש ממנו.

והנה בכהאי גוונא ודאי יכול להשאל, דהאי תרומה שהפריש לא הגיעה ליד כהן, אלא שאבי אמו זכה בה בהיותו טבל.

ואם כן גם כשהפריש הכהן בעצמו, לא גרע מנכד של כהן שכבר זכה קודם שהפריש, ואם כן יוכל להשאל.

ב. ביאור דבריו

ביאור דבריו, דהא דאמרינן דאי אפשר להשאל, היינו דוקא מכיון שכבר נתקיימה מצות נתינה, אבל מה שביד כהן בלא מצות נתינה, כגון שהקנה לו בקנין סודר, [כמבואר בגמרא בבא מציעא (י"א ב') דמתנות כהונה נתינה כתיבא בהו משא"כ חליפין דרך מקח וממכר הוא], יוכלו אחר כך להשאל.

והכי נמי דכוותה כשהוא כהן, כיון שיש לו המתנות מכח הא דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין, הרי לא נתקיימה מצות נתינה ואם כן יוכל להשאל.

ג. ירשו בקבר

יש לעיין בהיה של ישראל ומת וירשו כהן בקבר, כגון שהישראל היה חלל ומת, ואחיו היה כהן וירש את אחיו בקבר, ובן אחיו היה ישראל וירש את אביו הכהן, האם אמרינן לגבי ירושה בקבר דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי וזכה בה כהן בקבר.

אחד מארבעים

הנה קיימא לן בתרומה דצריך לתת לכהן אחד מחמישים לבינוני, ואחד מארבעים לעין יפה, ואחד מששים לעין רעה.

ויש לדון האם הני שיעורין הם גם בכהן שמפריש לעצמו, או דילמא איירי דוקא בישראל שנותן לכהן, אבל כהן שמפריש לעצמו, חטה אחת פוטרת את כל הכרי.

א. מחלוקת

הנה דעת הנודע ביהודה (תניינא סי' ר"א בהג"ה) כהצד הראשון, דהני שיעורין הוה דוקא בישראל שנותן לכהן, אבל כהן שמפריש לעצמו, חטה אחת פוטרת את כל הכרי, דלא שייך לומר שיתן בעין יפה לעצמו. וכך כתב בפתחא זוטא (הלכות חלה כלל א' סק"י).

אך בדרך אמונה (פי"ג הל' תרומות סק"י) פליג דאף במפריש לעצמו בעינן אחד מארבעים. ויש לבאר דטעמא דמכל מקום מרבה תרומה בעולם שיש לה קדושת תרומה.

ב. ספק שקול

יש לעיין בספק שקול אם חייב בתרומה, דחייב להפריש תרומה מספק, האם בעינן אחד מארבעים.

והנה לדעת נודע ביהודה ופתחא זוטא ודאי דלא בעינן, דהרי מכיון דהוה ספק אם חייב להפריש, נמצא דמפריש רק כדי שלא יהא ספק טבל, אמנם אינו חייב לתתו לכהן אלא לוקחה לעצמו, והרי לדעתם כשאינו נותן לכהן אינו חייב באחד מארבעים אלא חטה אחת

ראיית פני הבית

ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית וגו' (כ"ז י"ג)
הנה אמרינן בגמרא מכות (י"ט ב') אמר רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו, משיראה פני הבית.

וכתבו תוספות (שם ד"ה אמר) דהיינו דוקא שבאכילתו קודם לראיית פני הבית אינו עובר בלאו, אבל איסור עשה איכא, דכתיב 'וצרת הכסף בידך' אבל בלא פדייה איסור לאוכלו.

א. אנסוהו לאכול מעשר שני חוץ לירושלים

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' תרנ"ו סעי' א) דמי שאין לו אתרוג, או שאר מצוות עשה עוברת, אין צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, משא"כ לענין לא תעשה, חייב ליתן כל ממנו כדי שלא יעבור. [ועי' בשולחן ערוך יו"ד סי' קנ"ז סעי' א].

ויסוד החילוק הוא דבלא תעשה שעובר בקום ועשה, חייב להוציא כל ממנו, משא"כ בביטול עשה דאינו עובר אלא בשב ואל תעשה, אינו חייב להוציא אלא חומש ממנו.

ודן באור שמח (ט"ו מהל' מאכלות אסורות ה"י ד"ה ולכן, ועי' פ"ה מהל' שבועות י"ח) מהו אם אנסוהו לאכול מעשר שני חוץ לירושלים, האם צריך להוציא כל ממנו, או דילמא רק חומש. [ועי' שם באור שמח בהל' שבועות מה שדן לפי זה בדברי המחנה אפרים בהל' שבועות סי' ח].

ב. צדדי הספק

וצדדי הספק, דלחד גיסא יש לומר דחייב לבזבז כל ממנו, דהרי אע"פ דאינו אלא מצות עשה מכל מקום הרי באכילתו חוץ לירושלים עובר בקום ועשה.

אמנם לאידך גיסא יש לומר דאינו חייב לבזבז כל ממנו, דאע"פ דעובר על ידי מעשה אכילה בקום ועשה, מכל מקום תכלית התורה הוא הבאת המעשר או דמיו לירושלים, וזה עובר בהא שאינו מעלה לירושלים ואינו פודה דהוה בשב ואל תעשה, נמצא דהקום ועשה אינו עבירה מחודשת רק שלילת העשה. [והרי גם כשאינו עושה מעשה אלא רק אינו פודה בירושלים גם כן עובר על העשה].

ג. אנסוהו לאכול מחוץ לסוכה

לכאורה תליא בזה נמי באנסוהו לאכול מחוץ לסוכה, האם צריך להוציא כל ממנו מכיון דעושה מעשה בידים, או דילמא אינו חייב להוציא אלא חומש ממנו, דהרי העבירה היא מה שמבטל המצוה דישבה בסוכה, וזה עובר בשב ואל תעשה בהא שאינו אוכל בסוכה. ומסתפק בזה בפרי מגדים (סי' תר"מ בא"א סקט"ו) ומצדד כהצד דחשיב קום ועשה, וחייב להוציא כל ממנו, [א"ה, ועי' שם מה שכתב עוד], אך בבכורי יעקב (סי' תר"מ סקכ"ה) מבואר דחשיב שב ואל תעשה, ומביא ראיה מהא דחזינן דהעוסק במצוה פטור מן הסוכה ומותר לו לאכול חוץ לסוכה, חזינן מזה דחשיבא רק כמצות עשה. [ועוד עי' במה שכתבנו בפרשת בא תשע"ג].

כהן שהפריש ונשאל

הנה המפריש תרומה יכול להשאל על הפרשתו. אמנם קיימא לן (נדרים נ"ט א') דאם התרומה הגיע ליד כהן, מכיון דזכה בה כהן שוב אינו יכול לישאל עליה.

מעשה יש לעיין בכהן עצמו שהפריש תרומה, ועכשיו רוצה להשאל, כגון שנפלה לתבשיל ואוסרת התבשיל, האם יוכל להשאל.

פוטרט.

אלא כל הנידון לדרך אמונה, דלחד גיסא יש לומר דבעינן אחד מארבעים, דהרי גם בכהן שמפריש לעצמו בעי להפריש אחד מארבעים, אמנם לאידך גיסא יש לומר דסגי בחטה אחת, דהרי יש לומר דמכל מקום האי דינא דאחד מארבעים הוה רק מדרבנן, והכא דהוי ספק, נימא ספיקא דרבנן לקולא.

ג. יותר נוטה שמפריש אחד מארבעים

כמדומה דיותר נוטה שגם בספק מפריש אחד מארבעים, והרי בספק אם בירך ברכת המזון באכל כדי שביעה, חוזר ומברך ברכת המזון, וגם חוזר ואומר ברכה רביעית, אע"פ דברכת רביעית אינו אלא מדרבנן.

וכמו כן למאן דאמר דברכת המזון טעונה כוס, לכאורה בספק אם בירך ברכת המזון דחוזר ומברך, הכי נמי טעונה כוס, אע"פ דדינא דכוס רק מדרבנן וספיקו לקולא, אלא דמכיון דחייב לחזור ולברך, מברך באופן שחכמים תיקנו לברך.

והכי נמי נימא בהנ"ל בספק אם חייב להפריש תרומה, שמכיון שחייב לחזור ולהפריש, מפריש כמו שתיקנו חכמים.

ד. לפי זה יש לבאר המשנה בריש ברכות

הנה איתא במשנה בריש מסכת ברכות, מאימתי קורין את שמע בערבית, משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, והיינו בכהן טבול יום דמותר לאכול בתרומה רק בצאת הכוכבים.

והקשה מהרש"א (שם ב' ב' תוד"ה משעה) האידך יאכלו תרומה מיד בצאת הכוכבים, הרי אסור להתחיל בסעודה לפני קריאת שמע, כמו שמבואר בגמרא סוכה (ל"ח א') שלפני נטילת לולב אסור לאכול.

[יש ליישב, דאיירי שהתחיל לאכול חולין מבעוד יום, וממשיך עכשיו בתרומה, דהרי אם התחילו אין מפסיקין. עוד יש ליישב, להסוברים דמהני שומר. עוד יש ליישב, דאוכל פירות תרומה, דזה מותר לפני קריאת שמע גם בכמות רבה, אך מתניתין סתמא קתני בכל האופנים, ומשמע דאיירי גם בפת. ועוד עיין מה שכתבנו בזה בפרשת קרח תשע"ד].

ומיישב הגרע"א (תוס' על המשניות) דהרי נחלקו תרומת הדשן (סי' ק"ט) ומגן אברהם (סי' רל"ה סק"ד) אם מותר רק טעימה בעלמא לפני קיום מצוה, ולדעת המגן אברהם דשרי, יש ליישב דאיירי המשנה בטעימה.

ובספר פתחא זוטא (שם) מביא בשם הגרע"א תוספת ביאור בדרך הנ"ל, דלכאורה תיקשי אמאי אינו אוכל כל צרכו, הרי למצוות תרומה צריך לתת לכהן אחד מחמישים לבינוני, ואחד מארבעים לעין יפה, ואחד מששים לעין רעה, ואם כן הרי יש לו כדי קביעת סעודה, ואמאי רק טועם. [ויש לדחות, דאיירי בגוונא דטועם, ואחר כך יקרא קריאת שמע, ואחר כך ימשיך אכילתו, אלא יש לעיין אם זה מקרי טעימה בעלמא, או דילמא מיקרי דהוה כבר חלק מהסעודה].

אלא הרי הבאנו דעת הנודע ביהודה ופתחא זוטא דכהן המפריש לעצמו, סגי בחטה אחת ולא בעינן אחד מארבעים. ונמצא דזהו מה שהמשנה אומרת משעה שהכהנים נכנסים לאכול 'בתרומתן', ויש לדייק אמאי לא כתוב 'בתרומה', אלא יש לבאר דאיירי בתרומה שהפריש הכהן עצמו ממה שצמח בשדהו, וזה רק חטה אחת, ואם כן אתי שפיר דאיכא רק טעימה בעלמא. [והעירו דאמרינן בגמרא ברכות (מ"ו א') בוצע בעין יפה, ומשמע גם כשבוצע לעצמו, ויש לעיין בדיני בציעה].

לרוב, דהשתא תרוייהו דרבנן.

א. פחות משוה פרוטה אין לו מתירין

הנה אמרינן בגמרא בבא מציעא (נ"ג א') דמעשר שני בטל ברוב, ומקשינן בגמרא הרי הוה דבר שיש לו מתירין, שהרי יכול לחללו. ומשני דאיירי במעשר שני שאין בו שוה פרוטה שאי אפשר לחללו.

תו מקשינן שאכתי יכול לחללו, דהרי יכול לצרף לו מעשר שני אחר שאין בו שוה פרוטה ונצרפם ביחד ויחלל, ומשני דהמעשר שני שנתערב, מדאורייתא בטל ברוב, ורק מדרבנן אמרינן דדבר שיש לו מתירין אינו בטל ברוב, נמצא דחויבו במעשר אינו אלא מדרבנן, ואם כן אי אפשר לחלל חצי פרוטה אחרת עם חצי הפרוטה הזה, דהחצי האחר הוא דאורייתא והחצי הזה הוא רק מדרבנן.

ומקשינן שיביא דמאי שגם כן רק אסור מדרבנן, ויצטרף האי חצי עם האי חצי, ומשני גזירה שמא יביא מעשר ודאי.

ולכאורה קשה, דהנה מן התורה חייב במעשר שני רק דגן ותירוש ויצהר, אבל ירק הוי דרבנן, ואם כן שיביא מעשר שני של ירק בחצי פרוטה ויצטרף עם החצי פרוטה של הדגן תירוש ויצהר ששניהם הוי דרבנן. ויש לומר דגם בזה יש גזירה שלא יביא מעשר ירק ויצרף אלא יביא דגן תירוש ויצהר ויצרף, ולכן אי אפשר לחללו, ואם כן הוי דבר שאין לו מתירין ובטל ברוב.

ב. חצי פרוטה מעשר שני של ירק לא תתבטל

מעתה אם נימא דחצי פרוטה ירק שנתבטל ברוב מצטרף עם חצי פרוטה ירק שלא נתבטל ברוב, אם כן נימא דחצי פרוטה מעשר ירק אינו בטל ברוב, דהרי הוה דבר שיש לו מתירין מכיון שבאמת יכול לצרפו ולחללו.

[א"ה, נראה דכוונת רבינו, דהא דמבואר בגמרא הנ"ל דחיישינן שיצרף חצי פרוטה של חיוב דאורייתא, היינו דוקא בכגון דגן שנתערב ברוב חולין, דחיישינן שיצרפו לדגן דכוותיה והרי איכא דגן דחייב מדאורייתא, משא"כ בירק שנתבטל, לא חיישינן שיביא דגן תירוש ויצהר אלא ירק דכוותיה, והרי כל ירק חייב רק מדרבנן, ולהנ"ל מצטרפין אהדדי].

ולפי זה ייצא חידוש דין, שחצי פרוטה של מעשר ירק הקל לא תתבטל ברוב, וחצי פרוטה של דגן תירוש ויצהר החמור תתבטל ברוב. [אע"פ דמעשר דגן תירוש ויצהר הוה מדאורייתא].

ג. תרי דרבנן אינו מצטרף לחד דרבנן

אבל יש לפשוט האי נידון, דהנה במשנה במסכת מגילה (נ"ט ב') מבואר דקטן אינו יכול להוציא גדול בקריאת המגילה.

ותיקשי הרי קריאת המגילה אינה מן התורה אלא רק מדרבנן, וגם קטן חייב במגילה רק מדרבנן מדין חינוך, ואם כן שיבוא דרבנן ויוציא דרבנן.

ולכן צריך לומר דכמו שדרבנן אינו מוציא דאורייתא, הכי נמי תרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן. והרי גדול הוה רק חדא דרבנן מצד עיקר חיוב קריאת מגילה, משא"כ קטן הוה תרי דרבנן, מצד עיקר חיוב קריאת המגילה וכן מצד היותו קטן.

ואם כן מעשר שני של ירק שנפל לרוב הוה תרי דרבנן ואינו יכול להצטרף לירק אחר דהוה רק חד דרבנן.

לעקור למפרע

כָּכָל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתִי וְגו' (כ"ז י"ג)

איתא בקרא וידוי מעשרות, וביאר רש"י דהא דאמרינן בידוי 'ככל מצותך', היינו דנתן כסדרן, ולא הקדים תרומה לבכורים, ולא מעשר לתרומה, ולא מעשר שני למעשר ראשון, דהרי ילפינן מקרא ד'מלאתך ודמעך לא תאחר' (שמות כ"ב כ"ח) דאסור לשנות סדר המעשרות.

וכתב בחזון איש (דמאי סי' ד' סק"א) דאם הקדים מעשר לתרומה, דקעבר על מלאך ודמעך לא תאחר, מצוה להשאל. וכך כתב במנחת חינוך (מצוה ע"ב אות ד').

חזינן דאדם חייב להפקיע האיסור שעשה אתמול. ויש לדון בהאי

תרי דרבנן

הנה מעשר שני מחלל על מטבע והמעשר שני יוצא לחולין. ואמרינן בגמרא בבא מציעא (נ"ג א') דמעשר שני שאין בה שוה פרוטה, אינו יכול לחללו. אבל אם מצרפו לעוד חצי פרוטה מעשר שני יכול לחללו.

אמנם אינו יכול לצרף חצי פרוטה מעשר שני דאורייתא כגון מעשר דגן תירוש ויצהר, עם חצי פרוטה מעשר שני דרבנן כגון מעשר ירק.

ויש לעיין מהו אם המעשר שני של ירק נפל לרוב, דמן התורה בטל ברוב, [ואע"פ דהוה דבר שיש לו מתירין, מכל מקום דינא דדבר שיש לו מתירין הוה רק מדרבנן], האם יצטרף למעשר שני של ירק שלא נפל

א. דברי הגרע"א

הנה כעין זה כתב הגרע"א (בתשובות שבסוף ספר דרו"ח לבבא מציעא) לענין הא דאסור מדאורייתא לתרום מן הרע על היפה, נוכדילפיין בגמרא יבמות פ"ט ב', וכתב הגרע"א שאם עבר ותרם מן הרע על היפה, מצוה לאתשולי ולתקן איסורו.

ולפי זה כתב דבכהאי גוונא התרומה הוה דומיא דקונמות דהוא דבר שיש לו מתירין ולא יתבטל אף באלף, דהנה מקשינן בגמרא נדרים (נ"ט א') דכמו שקונם לא בטל באלף מפאת דהוה דבר שיש לו מתירין דהרי איתא בשאלה, אם כן תרומה נמי נימא דלא בטיל דהרי איתא בשאלה, ומשני דשאני תרומה דליכא בה מצוה להשאל.

ולפי זה בכהאי גוונא דבאמת איכא מצוה להשאל, כגון באופן הנ"ל שהפריש מן הרעה על היפה, אם כן הוה דבר שיש לו מתירין ולא יתבטל.

ב. אם אכל קונם מצוה להשאל

כעין זה מצאנו דאדם חייב להפקיע האיסור שעשה אתמול, שהרי כתב בתשובות הרשב"א (נח"ג סי' ל"ה, מובא במשנה למלך פ"ו משבועות ה"ח) דמי שאכל קונם, מצוה להשאל, ולכן כתב דאפילו נדר על דעת רבים דלא מהני שאלה, מכל מקום אם עבר על הנדר, יוכל להשאל, דכיון דהוה מצוה להשאל אגן סחדי דהרבים מסכימים.

[וקשה מהסוגיא בגיטין (ל"ו א') דמשיבטין לאלמנה על דעת רבים, שלא תוכל להשאל, והא אכתי תוכל להשאל אם תעבור על השבועה, כך הקשה בתורת גיטין (שם), ואולי דוקא בעבר בשוגג אבל במזיד לא מזדקקין, וצריך עיון].

ג. באונס

הנה יש לעיין בהמשל חבירו בדבר איסור וחבירו אנוס, כגון הלוקח כהן ומניחו על כרחו בבית הקברות, האם איכא בזה לפני עור. ובפשוטו יש כאן לפני עור.

[והיכא דיש היתר של פיקוח נפש, כגון שיש חולה שיש בו סכנה, ומוכרח לאכול, ואיכא מאכל היתר לפניו, ובא אדם ומערב בו דבר אסור שמוותר מפאת פיקוח נפש, יש לדון דיש נמי לפני עור אע"פ שיש היתר לאוכלו, וצריך עיון].

ומעתה יש לעיין היכא דעבר באונס על הנדר, האם איכא מצוה לאתשולי, כגון בנדר על דעת רבים ואכל באונס. ושמעתי מגאון אחד דכשם שיש לפני עור כמו כן יש גם מצוה להפקיע.

ד. חצי שיעור

הנה בעבר והפריש מן הרע על היפה, מצוה להשאל כדי לתקן איסורו, והנה אם כבר אכל כזית מהשיריים, אם כן אינו יכול להשאל, דהרי אם ישאל יתברר שאכל טבל, והרי איסור טבל שהוא במיתה הוא יותר חמור מהאיסור לא תעשה להפריש מן הרע על היפה.

אלא יש לחקור מהו אם אכל רק חצי שיעור. ולכאורה בכהאי גוונא הלאו להפריש מן הרע על היפה הוא יותר חמור מאיסור חצי שיעור דטבל. ואם כן באופן זה מצוה להשאל. [ונמצא שלא יתבטל ברוב כיון דמצוה להשאל].

ה. מסופק

אם מסופק אם אכל כזית או לא, ואם אכל כזית הרי זה חמור יותר מהלאו, דמי שאכל כזית טבל הרי חייב מיתה וזה חמור יותר מהלאו של מהרע על היפה, ועכשיו מסופק אם אכל, ובזה יהא הדין שישאל, דודאי לאו חמור יותר מספק מיתה.

[וכך כתב במחנה חיים (בקונטרס קול סופר שבתוך ספר המקנה) דודאי קל חמירא מספק חמור, אך בראש יוסף (שבת ע"ב ב') משמע דספק חמור חמירא מודאי קל].

ו. נטל אתרוג למצור

יש לעיין במי שהפריש מן הרע על היפה, ומן השיריים נטל אתרוג למצוה, ועכשיו כבר נמצא לאחר יום טוב, מה יעשה, דאם ישאל, להפוסקים (נר"י סוכה ל"ה א' ד"ה ומאן, ותוספות שם ד"ה אתאי, ודלא כהרמב"ן השגות להל' לולב, מובא בריטב"א סוכה ל"ד ב') דטבל פסול לאתרוג יפסיד המצוה, ואם לא ישאל, יהא לו הלאו דהפרשה מן הרע על היפה.

והנה בעלמא לאו חמירא מעשה, ואם כן נימא דישאל, אך הכא דהנידון על העבר, יש לומר דלא ישאל כדי לתקן לאו של העבר.

על ידי שליח

הנה במפריש תרומות ומעשרות מן הרע על היפה, אמרינן דחייל בדיעבד אע"פ דעבר על לאו. ויש לעיין מהו בתרם על ידי שליח, והשליח תרם מן הרע על היפה.

א. פקע השליחות

הנה בפשוטו בעינן למימר דאין שליח לדבר עבירה ולא חייל הפרשתו. וכמו כן בשינה השליח סדר מעשרות, כגון בהקדים תרומה לביכורים, לא חייל השליחות.

והיינו לדעת הנודע ביהודה (אה"ע סי' ע"ו) דבאין שליח לדבר עבירה פקע השליחות.

[ויעיין בהמקנה (קידושין מ"ב ב') דאייתי ראיא דבטל השליחות, מהא דאמרינן (תוספתא מעילה פ"ב ה"ב) דבנתערב איסור אחר במעילה פטור, אע"ג דיש שליחות במעילה מכל מקום באיסורא אחרינא ליכא שליחות, ואם כן מוכחא מזה דפקעה שליחות].

ב. משנה למלך

אך יש לעיין בזה למה שכתב במשנה למלך (פ"ג מגניבה ה"ו), דהנה הגונב בהמה ועשה שליח לשוחטו, חייב המשלח ד' וה', דילפינן מקרא דשאני טביחה ומכירה דאמרינן ביה דייש שליח לדבר עבירה. ומכל מקום איכא חילוק אם עשה שליח שישחוט דוקא בשבת, או אם עשה שליח שישחט באיזה יום שהשליח ירצה, דבגוונא דעשה שליח שישחוט דוקא בשבת, הרי מלבד איסור טביחה איכא איסור שבת, ולגבי איסור שבת פשיטא דאין שליח לדבר עבירה, אם כן הכי נמי לענין הטביחה לא נעשה שלוחו, אמנם בגוונא דלא אמר להשליח שישחוט דוקא בשבת, רק השליח החליט לשחוט בשבת, בהא קיימא השליחות וחייב המשלח, שהרי שליחותו לא היה אלא לשחוט, ואם השליח מדנפשיה עבר על איסור שחיטה בשבת אין זה מעלה ומוריד כלל לענין השליחות, שהרי בעיקר השליחות לא הצטרף עמו איסור אחר.

[ומשום הכי כתב בקצות החושן (סי' קפ"ב סק"ב) לענין נידון הנודע ביהודה (שם) במי ששלח לגרש אשה בעל כרחו, דכתב בנודע ביהודה דכיון דאין שליח לדבר עבירה בטלה השליחות. ואהא כתב בקצות החושן דכיון דעשאו שליח בסתמא, הא דגרש השליח בעל כרחו דידה לא מפקע להשליחות].

ואם כן יש לומר דבכהאי גוונא דיכל השליח להפריש כהוגן בלא לשנות סדר המעשרות, וכן היה יכול להפריש מן הרע על הרע או מן היפה על היפה, תחול השליחות.

ג. שליחות לכל דבר בפני עצמו

אבל אכתי יש לעיין בתורם מן הרע על היפה, דהנה מסתברא דכהן ששלח שליח לקדש לו אשה סתם, והשליח קידש לו גרושה, ודאי נימא דאין שליח לדבר עבירה, ולא נימא דיכל לקדש אשה אחרת שאינה גרושה, דמכל מקום לענין הך גרושה השליחות בטילה, דחשבינן ליה כשליח לכל אשה בפני עצמה אלא שמינהו שליח בבת אחת לכל השליחות.

ואם כן הכי נמי לענין לתרום מהרע על היפה, לא מהני הא דיכל לתרום מרע על רע ומיפה על יפה דמכל מקום לענין האי גוונא דמהרע על היפה בטלה השליחות.

ד. שינה סדר מעשרות

ואכתי יש לעיין לענין שינה בסדר המעשרות על ידי שליח מהו.

והנה כהן שעשה שליח לקדש אשה פלונית, בגוונא שאם תהא בעיר פלונית תהא גרושה ואם בעיר אחרת תהא פנויה, [כגון שנתקדשה על תנאי שלא תהא בעיר פלונית], וקידשה השליח בעיר זו שדינה גרושה.

מי אמרינן דהשליחות היא בסתמא והשליח הוא דקא עבר שקידש גרושה לכהן, וכך דהמשנה למלך והקצות החושן.

אמנם שפיר יש לומר לא כך, דמכל מקום כיון דנתקדשה גרושה לכהן על ידי שליח לא חייל.

ואם כן בהאי נידון דשינה בסדר המעשרות, יש לומר דהכי נמי לא חיילא שליחות, ולא דמי לדינא דמשנה למלך.

אך אכתי יש לחלק, דהתם העבירה היא היות גרושה לכהן וזה לא

יתכן על ידי שליח, משא"כ כאן העבירה בשנוי הסדר מתייחסת לשליח ולא למשלח. אבל אין החילוק ברור.

והנה שורש הספק, אם דינא דהמשנה למלך והקצות החושן רק היכא דשינך לומר דהעבירה שלא היתה עליה שליחות מתייחסת רק לשליח, או אף היכא דאינה מתחלקת בין גוף המעשה.

ונפקא מינה נמי במי שעשה שליח להעביר בעלות לנכרי, ויכול למכור או ליתן במתנה, ואין למשלח נפקותא, ואם במתנה יש לאו דלא תחנם ובמכר שרי ונתן במתנה. וכן נפקא מינה בשליח שהפריש תרומות ומעשרות שלא מן המוקף.

עניני שבת

- ה. ד' דרגות
- העולה מזה ד' דרגות המה:
- א. כחן השולח לקדש אשה איזה שירצה, והשליח קידש גרושה.
- ב. שלח לקדש אשה פלונית ויכולה להיות גרושה או לא.
- ג. שלח להפריש והפריש על ידי קדימת מעשר תרומה.
- ד. שלח לגרש וגירש בעל כרחא.
- והנה דרגה א' ודאי בטל השליחות, [דהוה שליחות אחרת על כל אשה]. ודרגה ד' כתב בקצות החושן דשליחות קיים, וכדינא דהמשנה למלך. ודרגה ב' הדעת נוטה דבטל. ודרגה ג' צריך תלמוד. [וכדלעיל באות הקודם].

נוטע וקוצר בעציץ

הנה להרים עציץ נקוב בשבת, אסירא מפאת מלאכת קוצר. ולהניחו בחזרה על הקרקע, אסירא משום מלאכת זורע או נוטע. [ובשביעית שרי להרימו, אבל להניחו בחזרה אסירא גם בשביעית].

ויש לדון בהאי דינא בכמה נדונים:

א. להניחו על גבי יתידות

הנה בעציץ נקוב, מן התורה שרינן להגביהו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתידות, וכן ליטלו מעל גבי יתידות ולהניחו על גבי קרקע, [כן דעת רוב הפוסקים בסוגיא בשבת פ"א ב'], אבל מדרבנן מיתסר.

ויש לעיין בעציץ שמונח על גבי יתידות, ומנמיק היתידות, האם מיתסר מדרבנן.

ונפקא מינה בקומה שניה אם מותר להגביה עציץ מהרצפה או להורידו, דהרי היניקה רק מהקרקע ולא מהרצפות. [אך עי' לקמן באות ד']. ולכאורה בכל עציץ נקוב הרי אין השורש על הקרקע דהחרס מפריד אלא יונק דרך הנקב. וצריך תלמוד. [נ"ה, והרי בכל זאת אסור מדרבנן להגביהו, ואם כן הכי נמי במנמיק היתידות].

ב. עציץ שאינו נקוב

אבל בעציץ שאינו נקוב שרי להגביהו. ואם העלים בולטים החוצה, זה תליא בעציץ נקוב המונח על גבי יתידות, האם שרי להגביהו. ויש לדון דשרי. [נ"ה, ובסוף אות הקודם כתב לדון דאסור, והוא משתי מהדורות שכתב רבינו בעין זה].

ויש לומר דשמא אסור להגביהו מתוך עשרה ללמעלה מעשרה, דניחוש לדעת הריטב"א [עיין ז' ב' בלישנא אחרינא, ועיין בחזון איש ערלה סי' א' סי"ק ט"ז אות ד'] דכי אמרינן דעציץ נקוב המונח על גבי יתדות יונק, הוא דוקא כשאין הפסק של עשרה טפחים, אבל למעלה מעשרה טפחים אינו יונק, נמצא דכשמגביהו למעלה מעשרה, מפסיק היניקה וחשיב קוצר. [נ"ה, והכי נמי נימא הכי באות הקודם לענין עציץ נקוב].

אמנם אם הניח פלסטיק למטה, ודאי יוכל להרים, דהפלסטיק מפסיק בין העלים להרצפה. [הנה עציץ מעץ או זכוכית או ברזל חשיבא אינו נקוב. וכל זה כשאין העשב יוצאת החוצה].

ג. עציץ נקוב עם הפסק

הנה עציץ נקוב שמניח תחתיו הפסק בינו לבין הקרקע, כגון שמניח תחתיו עץ, [דקיימא לן דעץ חשיבא אינו נקוב], או פלסטיק עבה, או ברזל, הנה עכשיו מיקרי עציץ שאינו נקוב, ואם כן לכאורה שרי להגביהו אף בלא שיגביה גם ההפסק מתחת, דבין כך לא יהא יניקה, דהרי ההפסק נשאר על הרצפה.

אך יש לדון דיניקות השורש הוה גם באלכסון, ואם כן אם יגביהו, עכשיו יונק מהאלכסון, והוה ליה זורע או נוטע. [וכך כתב בדרך אמונה ה' תרומות פ"א סוף סי"ק רכ"א דהיניקה באחסון].

אמנם אם יניח צלחת [שמפסיקה כגון שאינה של חרט] תחת העציץ, ויגביהו את הצלחת, הרי אין לחוש שיניק מהאלכסון, דהרי הצלחת מפסיקה כל יניקה, ומצד העלים היוצאים החוצה, המה יונקים ישר [כך כתב בדרך אמונה שם] ויש פלסטיק תחתם.

ד. קומה שניה

יש לדון מהו בעציץ נקב המונח בקומה שניה, ואין תחתיו הפסק מעץ וכדומה, אבל מתחת העציץ בקומה ראשונה יש הפסק מעץ, האם יהא שרי להגביהו.

וכי תימא דיש לחוש שהשרשים יניקו באלכסון, אבל לפי זה אם מגביה העציץ בצלחת אין לחוש מפאת השרשים, ומפאת העלים שיונקים ישר הרי בקומה למטה יש עץ שמפסיק.

אבל יש לדון מילתא חדתא, דאסירא מחמת שהעלים יונקים מהרצפה של הקומה שניה, דהרי כיון דהרצפה אינה מפסקת יניקה וחשובה כקרקע, אם כן גם יונק מהרצפה, ואם כן האזי קרקע עצמה נחשבת כקרקע גמורה ולא כעפר בתוך עציץ, שהרי עפר שתוך עציץ אינה מחובר לארץ ישראל, אבל האזי רצפה מחוברת מהצד לארץ ישראל.

ונפקא מינה נמי במי שימכור רק את הרצפה של הקומה השניה לנכרי, הוה ליה כמכור קרקע לנכרי בארץ ישראל לענין לא תחנם. וזה מילתא חדתא.

ובאמת יש להוכיח שבאמת בקומה שניה העציץ יונק לא רק מהאדמה שתחת הבנין אלא מהקומה שניה גופא, דהרי אם לא כן אמאי אסרינן להגביה העציץ שבקומה השניה הא בלאו הכי מוגבה מהקרקע, כד נימא דמותר להגביה דבר המוגבה. [וכספק הנ"ל באות א'].]

ה. להזיז שולחן

הנה להזיז עציץ בחדר ממקום למקום שרי בין בנקוב ובין בשאינו נקוב.

והעירו היאך שרי לטלטלו, הרי דילמא בקומה שתחתיו יש שולחן, ואם כן מוציא ממקום שיש שולחן למקום שאין שולחן. וכמו כן היאך נוטל השולחן ממקום למקום כאשר מעליו יש עציץ.

אמנם למה שכתבנו באות הקדום מילתא חדתא, הרי היניקה מהרצפה של קומה שניה ולא מהקרקע שתחת הקומה ראשונה, ואם כן השולחן שבקומה ראשונה אינו מפסיק היניקה. [ועוד עיין במה שכתב רבינו בספר גינת אגוז סי' י"ט].

ו. הולך תחת עציץ

הנה בשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ה סי' כ"ה) דן באדם ההולך תחת עציץ או פרחים, שיש לאסור מכיון שמפסיק היניקה.

וכתב דאין לאסור מכיון דבזמן מועט אין הפסקת יניקה. אך האזי הקשו האחרונים בהא דאיתא בגמרא שבת (פ"א ב') שאין תולש מן התורה כשנוטל עציץ נקוב מהקרקע ומניחו על גבי יתידות, והרי בשעת התנועה פסקה היניקה, כדאמרינן בגיטין (ז' ב') בספינה שאין הקרקע שבה כמחובר מפאת שעשויה לברוח, עיין בדבר אברהם (ח"א סי' כ"ה סי"ק ט"ז), ובחזון איש (ערלה סי' א' סי"ק ט"ז), חזינן דלא חילקו בין הפסקה לזמן קצר או זמן מרובה.

אמנם להאמור אין לאסור מחמת שמפסיק היניקה, שהרי עדיין יונק באלכסון.

ז. נוטר צרור לקנח

הנה איתא בגמרא שבת (שם) דנוטל צרור לקנח אין בזה משום תולש מן התורה. ותיקשי הרי כשלוקח הצרור ביד, אם מחזיק מלמטה, הרי יש הפסקת יניקה.

וכך הקשה בחוט שני (ה'ל' שבת פ"י ה"א) וכתב ליישב דבין האצבעות עדיין יונק, דאי אפשר שלא ישאר ממנו בכדי שורש קטן שיהיה רואה הקרקע. וצריך עיון דהא אכתי החלק שעל האצבע ועל כף היד אינו יונק. אמנם להאמור יתיישב, דהרי גם בזה אכתי יונק מן הצד ואחר כך באלכסון.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בחלכה ובאגדה מתורתו של מדרג ורבנו
הגאון הגדול רבי שלו' בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת כי תבוא

מקרא ביכורים במוכר שדהו בשנות היובל

"ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה' וכו'". (פרק כ"ו פסוק י').

והרי היא בגדר "האדמה אשר נתת לי" ועל כן כשמיא ממנה ביכורים הוא מביא וקורא. אלא אומרת הגמרא שבאמת גם זה אינו פשוט שהרי בדיני ברירה דעת רבי יוחנן שאין ברירה, וסובר רבי יוחנן ששני אחין שירשו שדה מאביהם וחילקה ביניהם כיון שאין ברירה הרי אי אפשר לומר שהוברר הדבר שכל אחד חלקו שלקח הרי הוא שלו, אלא לפי דיני הירושה כל השדה שייכת לשניהם בשווה, והחלוקה הזו שחילקו ביניהם מוגדרת כמכירה שכל אחד מכר את חלקו לחברו. ועל כן אומר רבי יוחנן שכאשר מגיע היובל כדי לקיים מצוות יובל, צריך כל אחד להחזיר לאחיו את חלקו בשדה שלקח בעת החלוקה, ואז לחלוק שוב מחדש את השדה ביניהם. ולפי זה יוצא שכיון שהאחין שחלקו מוגדרים כלקוחות שכל אחד קנה מאחיו את חלקו בשדה, אם כן הקנין של כל אחד ואחד בשדה הוא כדין מוכר שדהו בזמן היובל שזהו רק קנין פירות ולא קנין הגוף. ואם קנין פירות לאו כקנין הגוף, אם כן לענין ביכורים הרי הם מביאים ואינם קורין.

ומעתה אומר רב יוסף שאם אין ברירה והאחין שחלקו לקוחות הן, והקנין של כל אחד ואחד בשדה שירש מאביו וחלק עם אחיו היא רק קנין פירות, אם כן לגבי ביכורים כל אחד ואחד שירש שדה מאביו וחלק עם אחיו אינו יכול לקרוא את הפרשה אלא הרי הוא מביא ואינו קורא. והאפשרות היחידה שיהיה אפשר להביא ביכורים ולקרוא היא רק במשפחה שבכל הדורות עד יהושע בן נון היה בהם רק בן אחד בלבד, שאז אותו בן כשירש מאביו את השדה ירשה כולה בלא לחלוק עם אף אחד, וממילא הקנין שלו בה היא קנין הגוף ויכול להביא ביכורים ולקרוא. אבל משפחה שהיו בה באחד מהדורות שני אחין וחלקו את השדות ביניהם, הרי הקנין הוא רק קנין פירות וכשמיא ביכורים מביאים ואינם קוראים. וזהו דבר תמוה שבטלה כל פרשת קריאת ביכורים, ואומר רב יוסף שבאמת אילו כך היה הדין, לא מצא רבי יוחנן ידיו ורגליו בבית המדרש.

אבל כיון שרבי יוחנן סובר שקנין פירות כקנין הגוף, אם כן לשיטתו הקושיא לא קשה כלל, שבאמת אין ברירה והאחין שחלקו לקוחות הן והקנין שלהם בשדה הוא רק קנין פירות, אלא שקנין פירות כקנין הגוף וממילא לגבי ביכורים מביאים וקוראים, משום שקנין פירות כקנין הגוף.

ואנו איך מצאנו ידינו ורגלנו

והקשה התוספות (ד"ה אי לאו), "הקשה רבנו תם, ואנו איך מצאנו ידינו ורגלנו דקיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי וכו', וקיימא לן נמי דבדאורייתא אין ברירה וכו'". והיינו, שלפי מה שאנו פוסקים כריש לקיש שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ומצד שני אנו פוסקים שאין ברירה, תמוהה מאוד קושיתו של רב יוסף שלא מצאנו ידינו ורגלנו, שאם אין ברירה מוכרחים לומר שהאחין שירשו שדה וחלקה ביניהם שהם נחשבים כלקוחות שכל אחד קונה מאחיו את חלקו בשדה שקיבל לעצמו, ואם כן כיון שביובל בטלה המכירה / החלוקה, אם כן הקנין שיש לכל אחד בשדה הוא רק קנין פירות, וכיון שאנו פוסקים שקנין פירות לאו כקנין הגוף אם כן כמעט ואין מציאות בעולם שאדם מביא ביכורים וקורא, שכל קרקע שיש לכל אחד שקיבל בירושה מאביו, כיון שחלק את הקרקע הזו עם אחיו אם כן קנינו בשדה הוא בגדר לקוחות והקנין הוא רק קנין פירות, וכיון שקנין פירות לאו כקנין הגוף ממילא אינו יכול לקרוא את הפרשה בעת הבאת ביכורים שאינו יכול לומר "פרי האדמה אשר נתת לי".

ומיישב התוספות, "וי"ל, דדווקא בההיא לחודה בהכותב לבנו מהיום ולאחר מיתה קיימא לן כריש לקיש דלאו כקנין הגוף דמי וכו', אבל

הנה חז"ל דורשים מהפסוק "פרי האדמה אשר נתת לי", שלא די במה שהפירות שייכים לבעלים, אלא צריך שגם השדה שבו גדלו הפירות יהיו שייכים לבעלים. ולכן מי שרק הפירות שלו אבל הקרקע אינה שלו, הרי כשמיא ביכורים אינו יכול לקרוא את הפרשה הזו לפני הכהן, שכיון שהאדמה אינה שלו הרי אינו יכול לומר "פרי האדמה אשר נתת לי", וחז"ל דורשים שההלכה של קריאת הפרשה לפני הכהן נוגעת רק במי שיכול לומר את כל הפרשה כמות שהיא, אבל מי שחלק מהפרשה לא נוגעת בו אינו בכלל אמירת הפרשה, וכשמיא את הביכורים לפני הכהן, הוא מביא ואינו קורא.

וזהו מה שכתוב במשנה בביכורים (פרק א' משנה ה') "האפטרופוס והשליח והעבד והאשה וטומטום ואנדרוגינוס, מביאין ולא קורין, שאינן יכולין לומר אשר נתת לי", שכיון שאין הקרקע שלהם ממילא אינם יכולים לומר את הפסוק "אשר נתת לי", ובמקום שאי אפשר לומר את הפרשה כצורתה אי אפשר לקרוא את הפרשה כלל, אלא מביאים ביכורים ולא קורין.

המוכר שדהו לפירות

בגמרא בגיטין (דף מ"ז ב') איתא, "איתמר, המוכר שדהו לפירות (שיאכל הלוקח פירות עד עשר שנים ותחזור הקרקע לבעליה, רש"י), רבי יוחנן אמר מביא וקורא, ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא. רבי יוחנן אמר מביא וקורא, קנין פירות כקנין הגוף דמי (ויכול לומר מראשית פרי האדמה אשר נתת לי, רש"י). ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא, קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי". ובהמשך הגמרא מביאה שהמחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש, היא גם במוכר שדהו בזמן שהיובל נוגע, שבזמן היובל כל מכירת שדה מוגדרת כמכירה לפירות כיון שהשדה חוזרת ביובל, ולרבי יוחנן שקנין פירות כקנין הגוף מביא ביכורים וקורא, ולריש לקיש שקנין פירות לאו כקנין הגוף נחשב הדבר שאין לקונה בשדה הזו קנין הגוף ועל כן אינו יכול לומר "פרי האדמה אשר נתת לי" ועל כן מביא ביכורים ואינו קורא.

ואיתא בגמרא (דף מ"ח א') "אמר רב יוסף, אי לאו דאמר רבי יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי, לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש. דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן (דאין ברירה והיו כמו שהחליפו חלקיהם, רש"י) ומחזירין זה לזה ביובל (משום מצות יובל, וכיון דאמר ירושה המתחלקת הויה לקיחה אם אית ליה קנין פירות דהיינו כל לקיחה שבשעת יובל לאו כקנין הגוף דמי ואין מביא וקורא, רש"י), ואי סלקא דעתך לאו כקנין הגוף דמי, לא משכחת דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון (לא משכחת, מביא וקורא אלא בירושה שלא נחלקה משנפלה בימי יהושע דהיינו חד בר חד שלא היו לו ולאביו לכלל הדורות למפרע עד יהושע שני בנים לאיש אחד שיחלקו ירושה)".

וביאור הדברים הוא דהנה מוכר שדהו בזמן היובל מבוואר בגמרא שהמכירה הזו מוגדרת כמוכר שדהו לפירות, שכיון שגוף השדה חוזרת ביובל לבעלים ממילא הקנין שיש לקונה בשדה הוא קנין פירות. (ואם הקנין הוא רק קנין פירות, הרי לגבי ביכורים כשהקונה הזה מביא ביכורים מהפירות שגדלו לו בקרקע הזו, הדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, ולרבי יוחנן שקנין פירות כקנין הגוף מביא וקורא, ולריש לקיש שקנין פירות לאו כקנין הגוף מביא ואינו קורא).

והנה אם קנין פירות לאו כקנין הגוף והקונה שדה בזמן שהיובל נוגע מביא ביכורים ואינו קורא, הרי האפשרות שאדם מביא וקורא שייכת רק בירושה, ששדה שאדם ירש מאביו הקנין שיש לו בה הוא קנין הגוף

בעלמא קיימא לן דקנין הגוף דמי וכו'. ועוד י"ל דדווקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין זה לזה ביוכל, אבל שאר אמוראים סברי אע"ג דלקוחות הן אין מחזירין, דמכר הוא דאמר רחמנא דליהדר ירושה ומתנה לא, והשתא אתי שפיר וכו'.

תוספות מיישב בשתי דרכים, בתירוצו הראשון מיישב שכל מה שאנו פוסקים להלכה כריש לקיש שקנין פירות לאו כקנין הגוף, לא נאמר כלפי כל הדינים רק כלפי דין אחד מסויים בלבד, אבל לגבי כל שאר הדינים ההלכה היא שקנין פירות קנין הגוף. וממילא לענין ביכורים כיון שקנין פירות קנין הגוף, על כן מביאים ביכורים וקוראים, שאפילו שאין ברירה והאחין שחלקו לקוחות הן, וקנינם בשדה הוא רק קנין פירות, בכל זאת מביאים וקוראים מאחר שקנין פירות הוא קנין הגוף. ובתירוצו השני מיישב התוספות, שבאמת כלפי ההלכה שקנין פירות לאו כקנין הגוף אנו פוסקים כך לגבי כל הדינים, אבל בהלכה הזו שאין ברירה, אנו סוברים שאע"פ שאין ברירה מכל מקום כלפי ירושה אפילו שהאחים הם בגדר לקוחות בכל זאת הירושא אינה חוזרת ביוכל. וממילא אם הירושא אינה חוזרת, הרי הקנין של היורשים בשדה הוא קנין הגוף, ועל כן בביכורים מביאים וקוראים.

אולם התמיהה הגדולה היא בדעת הרמב"ם, שהרמב"ם פוסק שקנין פירות לאו כקנין הגוף, שכתב (הלכות ביכורים, פרק ד' הלכה ז') "המוכר שדהו או שמכר אילנות וקרקע, בזמן שהיוכל נוהג הרי זה מביא וקורא ביוכל ראשון בלבד, שעדיין לא סמכה דעתו של מוכר שתחזור לו הקרקע. אבל אם חזר ומכרה ביוכל שני, הרי זה מביא ואינו קורא שהרי סמכה דעתו שאין לו אלא הפירות, וקנין פירות אינו כקנין הגוף". מבואר ברמב"ם שפוסק כריש לקיש שקנין פירות לאו כקנין הגוף לגבי כל דיני מכירה ולא רק באופן מסויים בלבד (כתירוצו הראשון של התוספות). ומצד שני פוסק הרמב"ם (הלכות שמיטה

ויובל, פרק י"א הלכה כ') שאין ברירה והאחין שחלקו לקוחות, שכתב "האחין שחלקו כלקוחות הן, ומחזירין זה לזה חלקו ביוכל וכו'". מבואר ברמב"ם שפוסק שהאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה את חלקו ביוכל, ולא כתב כתירוצו השני של התוספות שאע"פ שכלקוחות הן בכל זאת לא מחזירין זה לזה את חלקו ביוכל, אלא הרמב"ם סובר שביובל החלוקה בטלה וחוזרת.

ומעתה תמה בלחם משנה (הלכות זכיה, פרק י"ב הלכה י"ג) בדעת הרמב"ם אין מצא את ידיו ורגליו בבית המדרש, שכיון שפסק שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ומצד שני פסק שהאחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה את חלקו ביוכל, אם כן כמעט ולא יתכן מציאות כזו בעולם שאדם יביא ביכורים ויקרא את הפרשה, שכיון שדינו בשדה שירש מאבותיו וחלקה עם אחיו רק כדין לוקח, והחלוקה בטלה ביוכל אם קנינו הוא רק קנין פירות, וההלכה היא שלא כקנין הגוף ואם אין לו קנין הגוף בשדה הרי לענין ביכורים מביא ואינו קורא. וע"ש במה שכתב ליישב.

אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין

ונראה לומר דהנה נחלקו רש"י ותוספות בגדר הדין שאין ברירה, כאשר שני אחין או שותפים חלקו ביניהם את הירושא והשותפות, הרי אם יש ברירה אנו אומרים שהובר הדבר שכל אחד קיבל את חלקו בירושא ובשותפות, ואנו אומרים שמעיקרא כשירשו ונשתתפו זה היה חלקו האמיתי. אבל אם אין ברירה אנו אומרים שכל אחד מעורב לו בחלקו גם חלק חברו, ומהו גדר הדבר שמעורב בזה חלקו של חברו, כמה אחוזים מתוך חלק של כל אחד ואחד מעורב בזה את חלקו של חברו. ודעת רש"י שבחלק של כל אחד ואחד מעורב חצי חלקו של חברו, שהרי בתחילה בירושא ובשותפות היה לכל אחד ואחד חצי בהכל, וממילא גם עתה כשחלקו נשאר הדבר כן, ובחלק שכל אחד קיבל חצי מזה הוא שלו וחצי מזה הוא של חברו. אבל תוספות נחלק וסובר, שאם אין ברירה יתכן שכל אחד קיבל את חלק חברו בשלמות, שבתחילה היה לכל אחד חצי בקרקע ובשותפות, ועתה כשחלקו יתכן שהחלק שכל אחד קיבל הוא חלקו של חברו.

ורש"י ותוספות נחלקו בגיטין (דף מ"ז ב') דמובא בגמרא "ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות, טבל וחולין מעורבין זה בזה, דברי רבי". וביאור הדבר הוא שחייב מעשרות הוא רק בפירות של ישראל ולא בפירות של גוי, וממילא כשלקחו שדה בשותפות וגדלים בהם פירות שהם שייכים בשותפות לישראל ולגוי, נחשב הדבר שטבל וחולין מעורבין זה בזה, שהחלק של ישראל הוא טבל והחלק של הגוי הוא חולין, ושניהם מעורבין זה בזה. ומבואר בגמרא שרבי סובר שאין ברירה, ואפילו לאחר שהישראל והגוי חלקו את הפירות ביניהם עדיין

טבל וחולין מעורבין זה בזה.

ופרש"י, "טבל וחולין מעורבין, אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין, שחלק העובד כוכבים פטור. ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העובד כוכבים צריך לעשר, וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו, מפני שמפריש מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור, אבל כי מעשר מיניה וביה מעשר שלם נמצא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו". מבואר ברש"י שהפשט "טבל וחולין מעורבין זה בזה" הוא שבכל חטה וחטה מעורב חצי של הישראל וחצי של הגוי, וכיון שאין ברירה ממילא גם לאחר שחלקו את החיטין ביניהם הרי בחלק של כל אחד ואחד מעורב וחצי מחלקו של השני, ובחצי של הישראל מעורב חצי מחלקו של הגוי ובחלק של הגוי מעורב חצי מחלקו של הישראל. מבואר ברש"י שגדר הדין "אין ברירה" הוא שבכל חלק וחלק מעורב חצי מחלקו של השני, שכשם שלפני החלוקה היה לכל אחד ואחד זכות של חצי בהכל, כך גם לאחר החלוקה בכל חלק וחלק חצי ממנו שייך לשני.

ובתוספות (ד"ה טבל וחולין) הקשה על רש"י, "וקשה דאמר לקמן דאי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והאחים שחלקו לקוחות הן, לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד, הא אפילו למ"ד אי ברירה יש לו בודאי חלק בו דמחייב בבכורים והמותר שהוא חולין מצי מקדיש ליה וכו'". תוספות מקשה שאם ההגדרה של "אין ברירה" הוא כדברי רש"י שכל אחד מעורב לו בחלקו חצי מחלקו של חברו, אם כן יוצא מזה שכל אחד בחלק שקיבל הרי בחצי מזה הוא הבעלים האמיתי ובחצי מזה הבעלים האמיתי הוא חברו שהיה שותף עימו, אם כן תמוה מדוע לענין ביכורים הגמרא אומרת שאם אין ברירה וקנין פירות לאו כקנין הגוף כמעט ואין מציאות שאדם יביא ביכורים ויקרא את הפרשה, משום שכדי לקרוא את הפרשה צריך שהקרקע תהא שייכת לבעל הפירות, ואם אין ברירה אנו אומרים שיתכן שהקרקע הזו לא שייכת לבעל הפירות, שכאשר ירש את השדה הזו מאביו וחלקה עם אחיו כיון שאין ברירה אם כן יתכן שהחלק שקיבל אינו שלו אלא של אחיו, ועתה הוא רק בבחינת לוקח על השדה והקנין שלו רק בגדר קנין פירות שהוא לאו כקנין הגוף וממילא אינו יכול לקרוא את הפרשה בעת הבאת הביכורים. ולדעת רש"י תמוה מאוד מה הקושיא, הרי כל החיסרון באין ברירה הוא שאנו אומרים שחצי שכל אחד קיבל שייך לאחיו, אבל חצי מזה שייך בוודאות לו עצמו שזהו חלקו שירשה מאביו, שבדין אין ברירה נאמר רק שבחלק של כל אחד ואחד מעורב בחצי מזה חלקו של אחיו, אבל חצי מזה בוודאי שייך לו מצד חלקו בירושא. ומעתה כיון שחצי שייך לו אם כן שייך להביא ביכורים ולקרוא את הפרשה, כיון שחצי מהקרקע שייך לו בתור קנין הגוף שזהו חלקו שירשה מאביו, והוא קורא את הפרשה על הפירות שגדלו בחלק הזה, שהרי הוא מביא עתה פירות שגדלו מכל השדה ובתוכם יש חלק שגדל בחלק שלו שקיבלה בירושא, ועליהם הוא יכול לומר "פרי האדמה אשר נתת לי".

שמא הגיע לו כל חלקו של הגוי

ולכן תוספות חולק וכתב, "לכך נראה דאין תקנה לטבל זה, דכיון דאין ברירה שמא הגיע לו כל חלקו של עובד כוכבים או חציו ולא ידעין כמה, ואי מעשר מיניה וביה שמא מעשר מחלקו והשאר חלקו של עובד כוכבים או איפכא או מקצתו וכו'". מבואר בדבריו שחולק וסובר שאם אין ברירה ההגדרה היא שיתכן שכל אחד קיבל את כל חלקו של חברו, וממילא אחין ושותפין שחלקו הרי לפני החלוקה היה לכל אחד ואחד זכות של חצי, ועתה כשחלקו אם אין ברירה החשש הוא אולי כל אחד לקח את כל חלקו של חברו. ולפי זה מובן מאוד תמיהת הגמרא לגבי ביכורים, שאם אין ברירה אם כן יתכן שהחלק שכל אחד קיבל לאחר חלוקת הירושא הוא שייך בשלמותו לאחיו, וממילא מצד בעלותו בחלק הירושא בחלק שקיבל אין לו בעלות על כלום, והוא בגדר לוקח על כל חלקו. ומעתה דין האחין שחלקו לקוחות הן חל כלפיו על כל חלקו בירושא, וממילא אם קנין פירות לאו כקנין הגוף צריך להיות שלא יוכל לקרוא את הפרשה בעת הבאת הביכורים, שאינו יכול לומר "את האדמה אשר נתת לי", מאחר שאין לו בעלות על הקרקע.

פלוגתא רבי יוחנן ורבי אליעזר בירושלמי

והנה בתוספות רעק"א במסכת דמאי (פרק ו' משנה ד', אות ס"ו) כותב שלפי המבואר ברע"ב ובר"ש שם, הרי המחלוקת של רש"י ותוספות היא מחלוקת אמוראים בירושלמי, ורבי יוחנן סובר כדעת רש"י שאם אין ברירה מעורב לכל אחד ואחד בחלקו חצי חלקו של חברו, ואין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין, ורבי אליעזר סובר כדעת

התוספות, שאם אין ברירה יתכן שהחלק שכל אחד קיבל שייך בשלמותו לחברו.

הרמב"ם פסק כדעת רבי יוחנן בירושלמי

ומעתה אם עיקר המחלוקת בין רש"י ותוספות הוא מחלוקת אמוראים בירושלמי, יש ליישב את דעת הרמב"ם בפשיטות, שהרי תוספות כותב שלפי דעת רש"י לא קשה קושיית שרב יוסף שאם אין ברירה ושקנין פירות שקנין הגוף, הרי לא מצאנו ידינו ורגלינו בבית המדרש, משום שכמעט ואין מציאות שאדם יביא ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון, שכיון שלכל אחד מעורב בחלקו חצי שייך לו מצד הירושה שירש מאביו, וכשמביא ביכורים כלול בזה גם הפירות שגדלו בחלקו שקיבל בירושה, ובזה קנינו בשדה הוא קנין הגוף שיכול להביאם בתור ביכורים ולקרוא עליהם את הפרשה של מקרא ביכורים ולומר "את האדמה אשר נתתי לי ה'". ואם כן לשיטת רבי יוחנן בירושלמי ששיטתו היא כדעת רש"י הקושיה של רב יוסף לא קשה, ורק לדעת רבי אליעזר בירושלמי שסובר כדעת התוספות שאם אין ברירה יתכן שכל אחד קיבל את חלקו של חברו, אז קשה שהאחין שחלקו יתכן שכל אחד קיבל את חלקו של אחיו בשלמותו, ויש לו דין של לוקח על כל השדה שקיבל בחלקו,

* * *

ובאו כל הברכות האלה והשיגוך

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלוך". (פרק כ"ח פסוק ב').

וממילא קנינו בה הוא כדין לוקח שהוא רק קנין הגוף, ואז קשה שאם קנין פירות לאו כקנין הגוף כמעט ולא שייך מציאות שאדם יביא ביכורים ויקרא את הפרשה של מקרא ביכורים. וי"ל שסובר הרמב"ם שלהלכה נפסק כדעת רבי יוחנן בירושלמי, שדעתו בדין אין ברירה כשיטת רש"י, וממילא לא קשה את הקושיה של רב יוסף, ולכן אפשר לפסוק מצד אחד שאין ברירה והאחין שחלקו לקוחות הן, ומצד שני אפשר לפסוק שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ואין שום קושיה בין שתי ההלכות הללו. משום שהדין שהאחין שחלקו לקוחות הן נאמר רק כלפי החצי ששייך לאח השני, שאם אין ברירה כאשר האחין חלקו ביניהם את הירושה כל אחד מקבל חצי ששייך לו מצד הירושה וחצי ששייך לאחיו, וכלפי החצי הזה ששייך לאחיו נאמר הדין שכיון שאין ברירה הרי דינו בזה הוא כלוקח, ולגבי זה נאמר הדין שכיון שהוא כלוקח ממילא קנין פירות לאו כקנין הגוף, וכלפי ביכורים אינו יכול לקרוא את הפרשה של מקרא ביכורים. אבל כלפי החצי ששייך לו מצד הירושה, בזה קנינו בשדה הוא קנין הגוף, וכשמביא את הפירות לביכורים מעורב בזה גם הפירות שגדלו בחלקו שיש לו בזה קנין הגוף, ועליהם הוא קורא את הפרשה של מקרא ביכורים.

* * *

שהסייעתא דשמיא שיוסף זכה להיות בבחינה כזו של "כי ה' איתו" היה מכח זה ששם שמים שגור בפיו. והביאור בזה הוא שכאשר שם שמים שגור בפה האדם זה מראה על הפנימיות שלו שכולו חי עם הקב"ה, הכלל הוא שהאדם מדבר על מה שהוא חושב, ודברים שאדם לא חושב עליהם הרי אינו מדבר עליהם. וממילא אם בכל הדיבורים של יוסף היה שם שמים שגור בפיו, זה מראה שה' עימו וה' איתו - שעיקר מחשבתו דבוקה בה', שהוא חי באמונה שלמה שכל מעשה ומעשה שנעשה בעולם בכלל ובפרט נעשה רק מידו יתברך, ומתוך כך בכל דיבוריו שם שמים שגור בפיו שידע ומבין שרק על ידי השגחת ה' יכול להצליח כל דבר.

בפסוק בירמיה (פרק ד' פסוק כ"ח) כתוב, "ואמרת אליהם זה הגוי אשר לוא שמעו בקול ה' אלוך וגו', אבדה האמונה ונכרתה מפיהם". הפסוק מודגיש את הענין הזה שאבדה האמונה בכך שנכרתה מפיהם, שכאשר רואים שהפסוק לדבר בפיהם דברי אמונה, זה ההוכחה הגדולה שאבדה האמונה. שאם יש דיבורים על אמונה, זה מראה שהאדם בפנימיותו חושב ומאמין, ומתוך כך הוא דבר על האמונה, אבל אם האמונה "נכרתה מפיהם" שאין בפיהם שום דיבור של אמונה, זהו מוכיח שהמצב כבר קשה מאוד והגיע עד כדי כך ש"אבדה האמונה".

ובאמת מצינו גם שהדיבור מועיל לחזק את האמונה, שכאשר אדם מדבר דברי אמונה, זה גורם לו לחזק את הפנימיות באמונה, שהדיבור מועיל הרבה לחזק ולעורר את הלב לאמונה. ובפסוק בירמיה (פרק ל"א פסוק י"ט) כתוב, "הבן יקר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'", והפסוק מדבר על השכינה שמתעוררת לרחם על כלל ישראל ועל אלו שחזרו בתשובה, ולשון הפסוק "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד" ומכאן שאפילו אצל הקב"ה ההנהגה היא שכאשר מתעורר לדבר על כלל ישראל הרי כביכול הוא זוכר אותם ומרחם עליהם ומשפיע טובה וברכה. וראים מזה את עיקר ההנהגה שהדיבור מועיל לעורר את הפנימיות לזכור ולהתעלות, וממילא דיבורי אמונה, מלבד עצם הדיבור בעצמו, הרי הוא גם מעורר את פנימיות הלב לאמונה, וכשהלב מתעורר זוכים לסייעתא דשמיא עד כדי כך שנאמר "כי ה' איתו", שבכל מעשה ומעשה ה' איתו ולא עוזב את האדם הזה אפילו לרגע. ומעתה כאשר הפסוק אומר "אבדה האמונה ונכרתה מפיהם", נאמר בזה גם הוכחה לצד השני, שבזה האמונה נכרתה מפיהם זה הסיבה שאבדה האמונה, שאם לא מדברים ומתחזקים בפה בדיבורי אמונה, אי אפשר לעורר את הלב לאמונה, ומגיעים לידי מצב של "אבדה האמונה".

ובפסוק בחבקוק (פרק ב' פסוק ד') נאמר, "וצדיק באמונתו יחיה", ומשמעות הדבר שהצורה של האמונה צריכה להיות אצל האדם בבחינה כזו של "באמונתו יחיה" שכל החיות הפנימית שלו תהא מכח האמונה. שהאמונה היא לא דבר חיצוני מהאדם, אלא כל הפנימיות וכל החיות צריכה להיות באמונה. ושמעתי בשם מרן החזון איש זצ"ל שאמר, שהלואי שהיתה לנו אמונה פשוטה כמו אשה זקנה מהדור הקודם, שכל תוכן חייהם היה באמונה פשוטה ואמיתית. והיסוד בזה שעיקר החיזוק באמונה הוא בדברים הפשוטים שרואים בכל יום ויום, לעורר את הלב שכל דבר אפילו הקל ביותר בא מידו יתברך, שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, שום דבר לא נעשה לבד, אלא יש מנהיג לבריאה והוא אמר ויהי בכל מעשה ומעשה. וכאשר זוכים להתחזק באמונה זוכים לסייעתא דשמיא, וכמו שרואים אצל יוסף הצדיק שכאשר שם שמים היה שגור בפיו זכה בזה לברכה ה' וכל הברכות האמורות בתורה, עד כדי כך שבעצמותו דבקה בו הברכה ונהפך להיות "איש מצליח".

לכאורה יש לעיין מה הפסוק מוסיף במילה "והשיגוך", איזה תוספת ברכה יש במילה הזו, הלא עיקר הפסוק בא לומר שכאשר נשמע בקול ה' יבואו עלינו כל הברכות, וא"כ היה די לכתוב "ובאו עליך כל הברכות האלה כי תשמע בקול ה' אלוך", ומהי תוספת הברכה שנוספה במילה "והשיגוך".

ונראה לומר דהנה בתרגום כתב "וייתן עלך כל ברכתא האלין וידבקונך", ומתרגם את המילה "והשיגוך" בלשון "ידבקונך". ונראה שבמשמעות הלשון "ידבקונך" נוספה עוד ברכה גדולה ועצומה, דהנה הרבה פעמים אדם זוכה לקבל ברכה משמים בשביל למלא את חסרונו, הוא נצרך לאיזה ענין או דבר והקב"ה שולח לו את ברכתו וממלא את משאלות לבו לטובה ולברכה, והכל מסתדר על הצד היותר טוב. אבל הברכה הזו מוגבלת וכל כוחה היא אך ורק למלא את חסרונו אשר יחסר לו, וכאשר נתמלא חסרונו מסתיים השפע של הברכה, ואינו מקבל עוד. אבל באמת יש עוד דרגה בברכה ה', שהקב"ה מבורך את האדם שהוא בעצמו ובעצמותו יהיה מבורך, ובכל מעשיו ובכל נכסיו תשרה הברכה ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח. ובאופן כזה הברכה היא לא באה רק כדי להשלים ולמלא את החסר, אלא הברכה הופכת את האדם למציאות של ברכה, וברכת ה' אינה עוזבת אותו לעולמים.

ומעתה נראה שזוהי הברכה שהתורה מוסיפה במילה "והשיגוך", שכאשר כתוב בפסוק רק "ובאו עליך כל הברכות האלה", המשמעות היא שהקב"ה יברך את האדם וימלא לו את חסרונו אשר יחסר לו, ובכל דבר שיצטרך יזכה שתחול עליו ברכת ה', אבל לא מונח בזה ברכה בעצמותו של האדם שהוא יהיה מבורך בעצמו. ולכן הפסוק מוסיף "והשיגוך - ידבקונך", לומר שהברכות שהתורה מדברת עליהם אלו ברכות שהם בדרגה אחרת לגמרי, שהברכה תדבק באדם בצורה כזו שהוא עצמו יהפך למבורך, שבכל דבר שיעשה, יראה שפע גדול ועצום של ברכה בלא די.

וזה מה שהפסוק מיד ממשיך ואומר "ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה. ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך וגו'. ברוך אתה כבואך וברוך אתה בצאתך". שבכל צד ופינה שהאדם ילך ויפנה הוא יהא מבורך, בעיר ובשדה, כבואו ובצאתו, שהברכה לא תעזוב את האדם אפילו לרגע אחד. ובכל זה אדם זוכה בשביל "כי תשמע בקול ה' אלוך", כאשר אדם מקבל על עצמו לשמוע בקול ה', הקב"ה פותח לו שערי ברכה והאדם הזה מבורך במלוא מובן המילה.

וידי איש מצליח

והנה בפרשת וישב נאמר בפסוק (בראשית, פרק ל"ט פסוק ב') "ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח", ומשמעות הלשון "ויהי איש מצליח" היא שההצלחה של יוסף היתה בבחינה כזו שבכל דבר שעסק והתעסק עימו היתה לו בזה הצלחה, וזהו "איש מצליח" שבכל מהותו היה מבורך ודבקה בו ההצלחה. והברכה שנאמר כאן בפסוק "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך" שהברכה תדבק באדם עד כדי כך שהוא בעצמו יעשה מבורך, כך היה אצל יוסף בחינה כזו של "איש מצליח" שהברכה חלה עליו עד כדי כך שהוא בעצמותו היה איש מצליח בכל מעשיו ועניניו. שהברכה לא היתה ברכה מסוימת על דבר מסוים, אלא ברכה על עצם מהותו ושהוא מבורך ואיש מצליח.

והנה הטעם שיוסף זכה לברכה הגדולה הזו נאמר בפסוק משום ש"ויהי ה' את יוסף", שזכה לסייעתא דשמיא, שהקב"ה היה עימו, וכאשר אדם במעשיו גורם לכך שהקב"ה עימו, בוודאי שחל עליו כל הברכות האמורות בתורה עד כדי כך שהברכה דבקה בו ואינה עוזבת אותו לעולמים.

ובהמשך הפסוק (פסוק ג') כתוב, "וירא אדוני כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו", ופרש"י "כי ה' איתו, שם שמים שגור בפיו". מכאן בזה

הרב הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין זצ"ל - נלב"ע כ' באלול תש"ח

החזון איש בעצמו, בכדי שיעשו בדיוק כמו ששמע מפיו של החזון איש ללא שום שינוי.

החזון איש נשאר בבית העלמין עד לאחר הקבורה, ולאחר מכן הוא לקח את מקלו, הצביע על חלקה הסמוכה למקומו של ר' יוסף, והביע את רצונו שזו תהיה לעצמו, כדי להיות בקרבת מקומו של ר' יוסף.

לאחר זמן פרצה שריפה באחד מבתי הכנסיות בבני ברק ונשרף ספר התורה. ובאו לשאול את החזון איש היכן לקבור את ספר התורה.

השיב להם החזון איש, "כתוב בגמרא ספר תורה שבלה גונזין אותה אצל תלמיד חכם, שקבורים את ספר התורה ליד תלמיד חכם. אם אתם מחפשים תלמיד חכם? הנה יש לכם את ר' יוסף קרלנשטיין, תקברו את ספר התורה לידו". ואכן כך עשו.

את נוסח מצבתו של ר' יוסף ניסח החזון איש, וכה נחקק עליה,

פ"ג, איש מורם מעם בר אורין ובר אבוהו ירא אלוקים באמת ובתמים, צדיק חונן ונותן עושה ומעשה, זוכה ומזכה, כספו פזר ונתן והיה מן הראשונים לכל דבר טוב ומועיל, לא חשך כל עמל להקים בתי תלמוד תורה לתשב"ר בכל מקום שידו מגעת, רחים ומוקיר רבנן ותלמידיהו מחזיק תורה בכל אונן והונו

ה"ה מוה"ר חזקיהו יוסף בן הרב הגאון מוה"ר דוב צבי קרלנשטיין זצ"ל

אשר שבק חיים לכל חי ביום כ' באלול תש"ח

קנה שם טוב קנה לעצמו, קנה לו דברי תורה ומצווה ומעשים טובים

קנה לו חיי העולם הבא

תנצב"ה ויעמוד לקף הימין

פיקוח נפש

הרבנית קרלנשטיין - אשתו של ר' יוסף, נפטרה בז' בתשרי תשי"ד, כאשר חלתה בסוף ימיה הרופא אמר שצריכים לנסוע לבית חולים, כי אי אפשר לתת את הטיפול הנצרך לחולי זה בבית. אבל היא סירבה ללכת לבית חולים, שהרגישה שלא תקום מחולי זה, ואמרה שאם נגזר עליה להסתלק מהעולם, טוב לה להסתלק ממנו כשהיא בבית ולא כשהיא בבית חולים.

משפחתה הלכה אל החזון איש לשאול אותו מה לעשות, הוא שמע את הפרטים ואמר שהוא בעצמו ילך לבקרה. החזון איש בעצמו כבר היה בסוף ימיו, כחודשיים לפני הסתלקותו לגנזי מרומים (ט"ו בחשוון תשי"ד), חולשתו היתה רבה ובכל זאת התאמץ לבש את החליפה והלך ברגל מביתו לביתה של הרבנית קרלנשטיין. ביתו של החזון איש היה ברחוב חזון איש במקום שהיום עומד ת"ת תשב"ר, וביתה של הרבנית קרלנשטיין היה באזור של רחוב ברטנורא פינת חזון איש, ואפילו דרך קצרה זו היתה קשה לחזון איש.

החזון איש נכנס לביתה, ואמר לה שהמצב הוא מצד של פיקוח נפש, ומשום כן היא חייבת לנסוע. וכשהיא טענה לו את טענותיה, אמר לה שאינה צריכה לדאוג שהיא תחזור לביתה בריאה. כששמעה כך, מיד הסכימה ונסעה לבית חולים. ובאמת הטיפול בבית חולים הצליח, ולאחר זמן קצר חזרה לביתה. לאחר כמה ימים שוב חלתה באותו בעיה שסבלה ממנו קודם, ולאחר דבריו של החזון איש מהפעם הקודמת לא היססה ומיד נסעה לבית חולים, אבל עתה כבר נגזרה הגזירה ובין ראש השנה ליום כיפור הסתלקה לבית עולמה.

כשישבו שבעה הגיע החזון איש לנחם את האבלים, ובנה הר"ר חיים קרלנשטיין זצ"ל שאל את החזון איש, מכיון שהוא גר בפתח תקווה, ובדעתו בערב יום כיפור לחזור לביתו, על כן ברצונו לברר מתי הזמן שצריך לקום מהשבעה בערב יום כיפור, כמה זמן לאחר חצות.

בתחילה הגיב החזון איש, שהלכות אבלות אלו הלכות שלא מתחשק לעסוק בהם. (כלשונו באידיש, "אס גלוסצך נישט לרערנן די הלכות"). כלומר, שהלכות אבלות שהם הלכות של צער, העסק והעיון בהם גורם צער.

אבל מיד המשיך לדון בשאלה שנשאל בה, וביקש שיביאו לו שו"ע אורח חיים, החזון איש פתח את השו"ע, עיין בדברי השו"ע והמשיך לחשוב בשתיקה. לאחר מכן ביקש שיביאו לו גמרא מועד קטן, עיין בגמרא ובמשך כמה דקות ישב וחשב. לאחר מכן ביקש שו"ע יורה דעה, עיין בשו"ע והמשיך לחשוב. אחר כמה דקות של מחשבה, פסק ואמר שיקומו מהשבעה שעה וחצי לפני השקיעה.

בכל פעם שהביאו לחזון איש את הספרים הוא מיד פתח אותם במקום הנצרך, שלא הוצרך לחפש היכן כתוב על הנושא הזה, אלא ידע בדיוק היכן צריך לפתוח ושם פתח. [נבשעת מעשה היתה התפעלות במקום, שכל ספר נפתח לחזון איש בדיוק במקום בו היה צריך, ולא הוצרך לפדף אפילו דף אחד כדי להגיע אל המקום שביקש. ובאמת הגרב"צ היה מספר שמי שהתבונן ראה שתמיד נפתח לחזון איש הספר בדיוק במקום שבו היה צריך].

לאחר מכן בנה הרה"ג ר' בנימין קרלנשטיין זצ"ל, שהיה קרוב מאוד לחזון איש שאלו, למה הוצרך לעיין בהלכה הזו כל כך הרבה. השיב לו החזון איש, "לא ביררנו את הענין הזה מספיק, אז חייבים לעיין בזה". (כלשונו באידיש, "מיר אבען ניט דורך גיטאן דעם ענין, מוזמען מעיין זיין").

ניתן להשיג את העלון בכל שבוע בטלפון 0527120854 או במייל

7120854@gmail.com

הרב הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלנשטיין זצ"ל, [חותנו של הגה"צ רבי אברהם יצחק רוסטשטיין זצ"ל (חמיו של הגר"פ שרייבר, הגרב"צ פלמן, והגר"ח"ש ליבוויץ זצ"ל) וזקנו של המגיד מישרים רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל ועוז], בנו של הגאון רבי דוב צבי קרלנשטיין זצ"ל מדיני הבד"ץ של העדה החרדית שעלה לארץ לבקשת מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל שביקשו לעלות כדי לכהן כדיין בבית הדין. בשנה שעברה (פרשת כי תצא, גליון 86) הובאו כמה עובדות ממנו, ועתה נביא עוד כמה דברים יקרים אודותיו.

ר' יוסף קרלנשטיין היה מהאנשים הקרובים ביותר למרן החזון איש זצ"ל, לא היה זו דבר וחצי דבר בלא להתייעץ עם החזון איש, אשר כל דבריו היו נר לרגליו ולא נטה מהם ימין ושמאל. ובהרבה דברים היה יד ימינו של החזון איש לקיים את רצונו ודבריו. בבחרותו למד בלומזא, שם התעלה והיה מהאריות שבחבורה. וכאשר אביו עלה לארץ עלה עימו. בתחילה חי חיי עוני וקיים את התורה מעוני, ובסוף זכה שתתקיים בו ברכת ה' וראה ברכה בעסקיו. אבל עם כל זה תורתו היתה עיקר ומלאכתו עראי, את עיקר יומו העביר בתורה ובעבודת ה'. וכאשר אביו נפטר (בשנת תר"צ) ביקשו ממנו בעדה החרדית לבוא ולמלא את מקום אביו, אבל הוא בענוותנותו סירב, וביקש להמשיך לשקוד על התורה בלא לקבל על עצמו את כתר הרבנות והדיונות.

מהלך חדש

פעם אחת הוצרך ר' יוסף לעבור ניתוח בבטן, וקבעו תור לניתוח אצל ד"ר מרכוס שהיה ידוע כפרופסור ממוחה בתחום. לפני הניתוח נכנס ר' יוסף אל החזון איש לספר לו על הניתוח המתוכנן ולקבל את ברכתו, החזון איש התעניין בפרטי הענין וכאשר כל הפרטים היו ברורים לו, לקח דף ועט ושרטט את המקום שבו צריך לנתח ואת הצורה בה צריך לבצע את הניתוח. וכשסיים הביא לו את הדף, ואמר לו תראה את זה לד"ר מרכוס ותאמר לו שיעשה את הניתוח בצורה כזאת, ויפתח את המקום מהצד הזה.

ר' יוסף לקח את הדף, וכאשר הגיע לבדיקה לפני הניתוח אצל ד"ר מרכוס הראה לו את הציור של החזון איש, ואמר לו את ההוראות של החזון איש איך יבצע את הניתוח והיכן יפתח את המקום. הרופא הביט בעיין בתוכנית של החזון איש, והתפעל מאוד כי הוא חשב לעשות את הניתוח בצורה שונה ולפתוח מצד אחר, וכשהתבונן במהלכו של החזון איש ראה שזהו מהלך חדש הרבה יותר טוב ממה שהוא חשב בתחילה. ואכן ביצע את הניתוח כפי דברי החזון איש, ובסייעתא דשמיא הניתוח הצליח מעל ומעבר למשוער.

כאשר ר' יוסף שאל בהזדמנות את החזון איש, מהיכן יש לו את הידע הגדול הזה ברפואה, ענה לו החזון איש שכל זה למד מתוך סוגיות הש"ס שמדברות על נושאים אלו.

צדקה אמיתית

בשנותיו הראשונות של החזון איש בבני ברק, היה גר בגבעת רוקח על יד ישיבת סלבודקא. כשהתקרב חג הסוכות ראה שהמקום היחידי שיכל לבנות בו את הסוכה היה בחצר שמעבר לחלון הבית, המקום הזה מצד עצמו היה טוב מאוד בשביל הסוכה, אבל הגישה לשם היתה מאוד קשה, כיון שמתוך הבית לא היה דרך להגיע לשם, והוצרכו לסובב את כל הרחוב כדי להגיע אל הסוכה מהצד האחורי של הכנין. וכדי לקצר את הדרך הארוכה הזו, העמיד החזון איש כסא ליד חלון הבית מבפנים ומבחוץ, וכך היה יוצא ונכנס לסוכה דרך החלון, שהיה חלון גדול שאפשר לצאת ולהכנס בו, והיה נעזר בכסאות שבשני הצדדים כשהוא עולה ויורד עליהם.

אבל גם קיצור הדרך הזה עלה לחזון איש בטרחה רבה, מכיון שהוא כבר לא היה צעיר ובנוסף לזה היה מאוד חלש, וכל הטיפוס הזה מהכסא לחלון ומהחלון לחוץ וחוזר חלילה הקשה עליו עד מאוד.

באחד מהימים של ערב סוכות ר' יוסף הגיע לבית החזון איש, ובדיוק החזון איש יצא אל החוצה למקום הסוכה, ור' יוסף ראה את צערו הגדול של החזון איש בהליכה הזו אל הסוכה. ומיד הצמין פועלים לבית שיעשו מדרגות משני צידי החלון, להקל על החזון איש את העליה והירידה מהבית לחלון ומהחלון לסוכה.

החזון איש נהנה מכך מאוד, והעזרה הזו היתה לו בדיוק במקום ובעיתוי הנכון, ובירכו שיזכה שכל הצדקות שיתן בחייו יגיעו לידים נכונות ונצרכות, ויקיים בהם מצוות צדקה אמיתית.

ובאמת לפי הידוע זכה ונתקיימה בו הברכה, וכל כספי הצדקה שהרבה לתת היו צדקות לדברים אמיתיים ונכונים.

מנהגי הטהרה

ר' יוסף נפטר בגיל ס"ה, והוא היה הנפטר הראשון שנקבר בבית העלמין "זכרון מאיר" בבני ברק, וכשעשו את הטהרה נכנס החזון איש לחדר טהרה ועל פיו נהגו את כל מנהגי הטהרה, והוא הכריע לחברה קדישא מה לעשות ומה לא לעשות, וכל מנהגי הח"ק בבני ברק עד היום הזה הם על פי הוראות החזון איש שהורה בזאת הטהרה. (למעשה היה אדם אחד שנקבר קודם בבית העלמין, אלא שהוא היה בחור שנהרג על קידוש ה', ושם כידיד לא עושים טהרה). יש לציין שבשעת הטהרה היה נוכח שם גם חתנו של ר' יוסף, הגרא"י רוסטשטיין זצ"ל, וכאשר החזון איש נפטר שלחו לקרוא לו להיות בטהרה של

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

התרוממות הרוח בתפילה

והנה יודעים אנו באיזה פרסום גדול הובאו הביכורים, כל בני העיירות היו מתכנסים לעיר של המעמד, עומדים ברחובה של עיר ואומרים: "קומה ונעלה ציון אל בית אלונינו", בדרך היו אומרים: "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך", כאשר הגיעו לירושלים היו אומרים "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", בבואם להר הבית היו אומרים "הללו א-ל בקדש" ובעזרה היו אומרים "כל הנשמה תהלל י-ה".

איזו שמחה זו היתה, איזה התרוממות רוח, איזו קדושה!

לפניהם היה הולך שור וקרניו מצופות זהב, כאשר התקרב לירושלים שלחו שליחים להודיע על בואם, וכל בעלי אומנות שבירושלים היו עומדים לפניו ושואלים לשלום, אפילו המלך, עליו נאמר "שום תשים עליך מלך - שתהא אימתו עליך", ו"מלך שמח על כבודו אין כבודו מחול" - אף הוא היה נושא את סל הביכורים על כתפו, אין שמשים, אין משרתים, הוא בעצמו היה מביא את הביכורים לבית המקדש, כפי שחז"ל מספרים על אגריפס המלך (ביכורים ג, ד), האם גם לנו יש כזו התרוממות רוח כאשר אנחנו הולכים להתפלל?

לו היינו מתבוננים קצת מהי משמעות התפילה, היתה ההליכה לתפילה נראית אחרת, אני זוכר שהלכתי פעם עם **האדמו"ר מסאטמר** זצ"ל בבני ברק, לא היו עדיין כבישים, מהבית בו התאכסן עד לשיכון סאטמר, היה צריך ללכת דרך חול, והוא הלך בשמחה באומרו באידיש: "הולכים להתפלל", איזו התרוממות רוח היתה לו בדרך, ישמע חכם ויוסף לקח.

תפילה מתחילתה עד סופה

אם מדברים על תפילה, מן הראוי לעורר שיגעון קודם תחילת התפילה, לדאבוננו, רבים הם המגיעים באמצע פסוקי דזמרה, ומפסידים את אמירת הקרבנות, כתוב בספרים שהתפילה מחולקת לארבעה חלקים: קרבנות, פסוקי דזמרה, קריאת שמע וברכותיה ושמונה עשרה, כנגד ארבעה עולמות, אמירת הקרבנות היא כנגד 'עולם העשייה', ומי שאינו אומר קרבנות חסר לו את 'עולם העשייה' והוא נכנס מיד ל'עולם היצירה'.

ידוע הסיפור על ה"חפץ חיים" זצ"ל, שהיה מתפלל בישיבה בראדן, ותמיד הגיע זמן רב לפני התפילה, פעם אחת מסיבה מסוימת, הוא נכנס לבית המדרש בדיוק לפני שהתחילו 'ברוך שאמר', חשש ה"חפץ חיים" מפני חילול ה', שחלילה ילמדו ממנו, לכן דפק על השולחן והכריז: "דעו נא רבותי, שכבר אמרתי קרבנות בבית", נתאר לעצמנו, הכהן הגדול הישיש, מכריז בהיכל הישיבה, לפני התלמידים הצעירים, שאמר קרבנות, כדי שלא יהיה מי שיחשוד בו שהוא 'דילג' באותו יום על אמירת קרבנות.

שמעתי פעם מרבי **יהודה יוספי שליט"א**, ווארט חזק מאוד: לעיתים רואים בבית הכנסת, בשעת התפילה, אדם שיושב כמו 'קפיץ', הוא נראה ממש בלחץ, או לו לחזן שיאריך מדי בתפילה, הוא מיד ידפוק על השולחן שיזדרז, לקראת סוף התפילה, הוא כבר בדרך החוצה, עוד לפני שגומרים, הוא כבר מעבר לדלת, נותרו עוד כמה 'קדישים', אבל אין לו זמן, הוא היה בקדושה, בברכת כהנים, אפילו הספיק עוד קדיש אחד, אז מה רוצים ממנו?

והנה לפתע פתאום, מוצאים אותו עומד בחוץ, מדבר במתינות עם מאן דהוא, בלבביות, בסבלנות, יש לו את כל הזמן שבעולם, שואלים אותו: "הרי אמרת שאתה ממנהר?" והוא משיב: "תשמעו, זהו ידיד נפש שכבר שנה שלמה לא פגשתי אותו..." אז לידיד נפש? יש לו זמן בשפע, ואילו לתפילה לפני השי"ת, אין לו פנאי? נורא נוראת!

רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, לשמו ולזכרו תאוות נפש, אמר אמירה חריפה מאוד: אומרים אנו בתפילה שהשי"ת הוא "בורא רפואות", היום בחסדי שמים יש מושג של "השתלת איברים", אנשים שמתקלקלים להם איברים מסוימים, אפשר לקחת אבר מאדם אחר ולהשתיל להם, אבל המושגים הללו, כל ימיהם צריכים לקחת תרופות חזקות מאוד שנועדו למנוע את דחיית האבר המושתל.

תפילה במקום ביכורים

וּלְקַחַת מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה (כו, ב)

ביכורים ותפילה - הכרת השוב

נאמר במדרש תנחומא: "צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד להיחרב והביכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שהיו מתפללין שלש פעמים בכל יום, לפי שחביבה תפלה לפני הקב"ה מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות".

למדנו מדברי המדרש דבר מחודש ביותר: משה רבינו תיקן שלש תפילות ביום בידעו כי עתידים הביכורים להיפסק לאחר חורבן בית המקדש.

צריך להבין, מה הקשר בין התפילות לבין הביכורים? מדוע התפילות מהוות כעין 'תחליף' לביכורים?

ההסבר פשוט ביותר: כולם מכירים את המדרש רבה תחילת פרשת בראשית על הפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", האומר כי העולם נברא בזכות התורה הנקראת 'ראשית' ובזכות ישראל הנקראים 'ראשית'.

אבל במדרש יש תוספת וכך נאמר שם: "בזכות ג' דברים נברא העולם: בזכות חלה ובזכות מעשרות ובזכות ביכורים... ואין ראשית אלא חלה... ואין ראשית אלא מעשרות... ואין ראשית אלא ביכורים שנאמר (שמות כג) 'ראשית ביכורי אדמתך'".

וצריך ביאור, שהרי לכאורה ביכורים זו אחת מתרי"ג המצוות שצוותה תורה, ומה נשתנו הביכורים שבזכותם נבראה הבריאה?

ברם, מה הם ביכורים? - הכרת השוב. "וענית השוב, - שאינך כפוי טובה", אדם חורש וזורע ומשקיע רבות עד שהוא רואה את פרי עמלו, רובנו לא עוסקים בחקלאות ולא יודעים כמה עמל ויגיעה מושקעים עד שרואים פירות, אני נמצא מדי שנה במושב יסודות, יש שם יהודי מבוגר, אטייערע ייד, יהודי יקר, שכבר אינו עוסק בחקלאות בפועל, אבל בגלל הפרקטיקה של עשרות שנים בהן עסק בעבודת האדמה, באים אליו מכל המושבים באזור כדי להתייעץ איתו בענייני חקלאות, צריך ידע גדול כדי להוציא פירות מובחרים. אנחנו לוקחים תפוח ואוכלים, ואין לנו מושג כמה השקעה הושקעה עד שהתפוח הזה הגיע אל שולחנו.

והנה אותו חקלאי מומחה, השקיע רבות, שרר ויגע ועמל, וברוך ה' זכה לראות פירות. סוף סוף יש שכן לעמלו והוא יוכל לעשות 'ביונס', אומרים לו: את הראשית עליך לתת לריבוננו של עולם, זה לא שלך, לא החכמה שלך, לא השכל שלך, הכל משלו יתברך.

והנה אותו אדם מביא ביכורים ומספר שבחו של מקום, הוא מתחיל לספר מ"ארמי אובד אבי", את כל חסדיו יתברך לכלל ישראל, זו הכרת השוב, הוא מכריז בקול רם שאין הוא כפוי טובה.

זו הרי מהות התפילה - כיון שידועים אנו כי הכל ממנו יתברך ואין עוד מלבדו, לכן אנחנו פונים אליו.

לפיכך, כאשר ראה משה רבינו כי עתידים הביכורים להתבטל, ושוב לא תהיה בידינו הדרך להכריז כי מכירים אנו שובה להשי"ת - התקין שלש תפילות ביום, כדי שאדם יכיר ויכריז שהכל ממנו, "השוב כי לא כלו רחמיך והמרחם כי לא תמו חסדיך, כי מעולם קווינו לך", כל מהות התפילה זו הכרה שהכל מהקב"ה.

הרמב"ם בסוף פרשת בא (שמות יג, טו) כותב: "וכונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם יודה לאלוקיו שבראו, וכונת רוממות הקול בתפילות וכונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו", הנה מבואר ברמב"ם כי תכלית המצוות זו הכרת השוב וזו משרת התפילה, לכן התפילה מהווה כעין תחליף לביכורים, שכל מהותם זו הכרת השוב להקב"ה.

הגוף של האדם אינו סובל גוף זה. הוא דוחה אותו. לכן יש צורך בנשילת תרופות מיוחדות, כדי למנוע את דחיית הגוף הזה.

אם רואים אדם שאין לו סבלנות לשבת בבית הכנסת וכל רצונו הוא לברוח משם, אות הוא כי הוא 'גוף זר' בבית הכנסת. נורא ואיום. זה אינו המקום שלו, הוא רק רוצה לדחות עצמו משם. מזעזע ממש.

אצלנו בכולל פרסמו, שיש עשיר מלונדון שעשה מבצע מיוחד: על כל אמירת "יהא שמיא רבא" הוא נותן מאה דולר! שמעתם על מבצע שכזה? לא שמעתם, גם אני לא שמעתי... אבל נניח שהיה מבצע כזה, האם יהיה וולו גם אחד מהמתפללים שיצא מבית הכנסת קודם שיגמרו את כל ה'קדישים'? האם משהו יאמר שהוא ממנה, ויפסיד מאה דולר ועוד מאה דולר ועוד מאה דולר? הוא כבר ימצא את הדרך שלא יהיה עליו למהר, כדי שלא להפסיד אפילו "יהא שמיא רבא" אחד. הרי מקבלים על כל אחד מאה דולר... ואתם יודעים? גם אם היו משלמים חמישים דולר, סביר להניח שאיש לא היה יוצא...

או מדוע בורחים לפני סוף התפילה? כי לא יודעים מה זה 'אמן יהא שמיא רבא', מהו ערכו של 'אמן יהא שמיא רבא' אחד. חז"ל אומרים (שבת ק"ט): ש'פותחים לו שערי גן עדן', מה זה 'שערי' בלשון רבים? אומר המהרש"א: לכל צדיק וצדיק יש את השער שלו, את העולם שלו. הרי כתוב 'הולך אדם אל בית עולמו', איש איש העולם שלו. אך מי שעונה 'אמן יהא שמיא רבא', פותחים לפניו 'שערי' גן עדן, את כל השערים ומכריזים 'פתחו שערים'. יגיע הזמן שגם עבור מיליארדים, לא ניתן יהיה להשיג אפילו 'אמן יהא שמיא רבא' אחד.

זו מעלת התפילה, אותה תיקן משה רבינו במקום ביכורים, כי תפילה חביבה לפני הקב"ה יותר מכל המעשים טובים, יותר מכל הקרבות וכמה צריך להתחזק בזה, ישמע חכם ויוסף לקח.

יודיו מעשרות

ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית (כ, יג)

האמירה שאומרים בעת ביעור מעשרות נקראת בלשון חז"ל 'יודיו מעשרות', כפי שאומרת המשנה במסכת ביכורים (ב, ב) "שהמעשר והביכורים טעונים יודיו".

ולכאורה, 'יודיו' משמעותו הכאה על חטא, וכיצד שייך לשון 'יודיו' לביעור מעשרות?

כתוב ב"ספורנו": "בערתי הקדש מן הבית - בחסאינו ובעונות אבותינו הוסרה העבודה מהבכורות אשר להם היו ראיות תרומות ומעשרות", היינו שוללי חטא העגל, היו נותנים את התרומות והמעשרות לבכורות, נמצא שכל אחד היה לו 'כהן' בבית, הוא הבכור, ולא היה צריך לבער את הקודש. אבל בגלל חטא העגל, ניסלה הכהונה מהבכורות וניתנה לכהנים, ולכן נוצר מצב בו יש צורך בביעור מעשרות. נמצא כי מבער המעשרות מתוודה על חטא העגל, לכן זה נקרא 'יודיו מעשרות'.

מסופר על האדמו"ר מסאטמר זצ"ל שבא לבקר את האדמו"ר מוויז'ניץ בעל ה"אהבת ישראל". אמר לו רבי ישראל וורט נפלא בשם הרבי מברדישוב זצ"ל: בתפילת ראש השנה אומרים על הקב"ה שהוא "זוכר כל הנשכחות", ובפשטות הכוונה שהקב"ה זוכר הכל.

אך באמת אין הדבר כן. אם יהודי עושה עבירה ושוכח ממנה - על זה נאמר "זוכר כל הנשכחות", אך אם הוא עושה עבירה וזוכר אותה כל העת, בבחינת "וחטאתי נגדי תמיד" - אזי הקב"ה שוכח את העבירה.

אם אתה שוכח - הוא זוכר, ואם אתה זוכר - הוא שוכח. כך גם במצווה: אם יהודי עושה מצוה וכל הזמן הוא זוכר אותה ומתפאר בה, הנה עשיתי כך וכך - הקב"ה שוכח אותה. לעומת זאת אם יהודי עושה מצווה ואינו מתפאר ומתגאה בכך אלא שוכח ממנה - השי"ת זוכר לו את המצווה.

אמר הרבי מסאטמר בדרך חידוד: עתה מבין אני מדוע האמירה בעת ביעור המעשרות קרויה 'יודיו מעשרות', שהרי הוא אומר "לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי", אני כל הזמן זוכר את המצווה, אם כך, באמת עליו להתוודות על כך...

הפה - קדש קדשים!

אָרוֹר מִפֶּה רַעְיוֹנוֹ בִּסְתָר וְאִמָּר כָּל הָעַם אָמֵן (כ, כד)

וברש"י: "על לשון הרע הוא אומר".

כדאי להתעכב קצת על עניין הדיבור. ידועים דברי הגר"א באיגרתו, וזה לשונו שם: "ועד יום מותו צריך האדם להתנייה, ולא בתעניתים וסיגופים רק ברסן פיו ובתאוותו, וזהו התשובה, ולזה כל פרי העולם הבא, כמו שכתוב (משלי י, כג): 'כי נר מצוה' וגו', אבל 'דרך חיים' תוכחות מוסר, וזהו יותר מכל התעניתים וסיגופים

בעולם. וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנו שאין מלאך ובריה יכולים לשער... ובהו יכופר לו כל עוון וניצול משאל תחתית".

מורידו!

לאחר מכן הוא ממשיך וכותב: "אבל העיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו, וזהו יותר מכל התורה והמעשים... כי הפה קדש קדשים".

בירושלים התגורר רבי חיים ברלין זצ"ל, בנו של הנצי"ב. הוא כתב בצוואה שלא יספידוהו, ולאחר פטירתו דנו חכמי ירושלים האם לקיים את צוואתו, או בכל זאת להספידו.

הגיע רבי איצ'לה פטרבורגר זצ"ל ואמר: נעשה פשרה, לצאת ידי כל הדעות. כתוב בתורה (בראשית כג, ב): "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבנותה", הרי ש'בניה' ו'הספד' שני דברים הם. אמנם הוא צווה שלא להספידו, אבל על 'בניה' הוא לא צווה, ולכן אומר דברי התעוררות שיביאו את העם לבכייה. ואכן כך עשה, הוא דיבר בבית הכנסת שעתיים, וגעו כל העם בבכייה.

כתב רבי איצ'לה בעצמו, שרבי חיים ברלין נגלה לו בחלום והודה לו על שני הדברים, גם על כך ששמע בקולו ולא הספידו, וגם על דברי התעוררות שהשמיע ופעלו רבות בעולם האמת.

שאל אותו רבי איצ'לה: מה קורה בעולם העליון?

השיבו ר' חיים ברלין: עומק הדין קשה מאוד, אם כי לתלמידי חכמים יש הקלה כי מתחשבים בתורתם. אבל חטא הלשון נורא מכל.

יש לכך שתי נוסחאות: האחת - עומק הדין נורא וחטא הלשון נורא, אבל לתלמידי חכמים ישנה הקלה. והשנייה - עומק הדין נורא ולתלמיד חכם יש הקלה, אבל לא בעונש הלשון.

חטא הלשון קשה בכפליים: ראשית - זהו עוון חמור מאוד, יותר מג' עבירות. ושנית - הניסיון קשה עד למאד. יש איסור לאכול בשר חזיר, וכי היכן ימצא האדם בשר חזיר? ילך ליפו, אל הנוצרים? הוא 'יהפוך את העולם' כדי להשיג בשר אסור? החטא אינו מזומן לפניו. לעומת זאת, חטא הלשון זמין כל העת, כי בתנועה קלה של הלשון, כבר עלולים להיכשל בחטא הנורא, שעליו נענשים ב'ארור' מבורא עולם.

שמחה - רק מתוך לימוד תורה!

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה (כח, יא)

עבודת ה' בשמחה - איך משיגים שמחה בעולם הזה? מה עושים כדי לעבוד את ה' בשמחה?

מסופר על רבי אהרן קוטלר זצ"ל, ששאל פעם את אחד העסקנים שמאד תמך בבניית הישיבה בליקוווד ובביסוסה - מגדולי אנשי העסקים ביהדות ארצות הברית ונדבן נכבד מאד:

"...ומה עם התורה שלך?"

שמע זאת הגביר והחוויה. הוא תמה מאד על רבי אהרן ושאל: "הלא אני תומך גדול, וידוע ששכרו של זבולון היה על התמיכה בתורתו של יששכר, אם כן למה מתכוון רבינו בשאלה - מה עם התורה שלי?"

השיבו רבי אהרן: "שמע נא, לעולם הבא אכן יש לך חלק עצום, הלא אתה מחזיק תורה גדולה ואפשר רק לקנאות בחלקך. אבל מה עם העולם הזה? הרי צריך גם קצת עולם הזה..."

ושבו הגביר לא הבין את כוונת רבי אהרן. פניו התמהות דרשו הסבך, וראש הישיבה הסביר: "בוא לישיבה, שב ולמד אתנו קצת, תהיה לך הנאה של העולם הזה. הרי כל היום אתה רץ ועוסק בעסקיך ובענייני הישיבה, ואינך מניח לעצמך לשמוח קצת. ללא תורה בעולם הזה, מה הנאה יש לך? איזו שמחה היא שמחתך... אתה מפסיד את השמחה מכל רגע של לימוד!"

הנה לפנינו עצה גדולה, כיצד להגיע לעבודת ה' בשמחה - על ידי לימוד דברי התורה הקדושה. "פקודי ה' ישרים משמחי לב".

מעשי ראובן

מרגלא בפומיה דרבי ראובן זצ"ל כי על הארץ מפוזרים יהלומים וצריך דעת כדי לאוספם באחד הימים בעת שצעד ברחוב, פגש רבי ראובן אחד ממכריו שעבד עבור העירייה ועסק בפניו אשפה מן הרחובות. הלה התבייש בעיסוקו, אך רבי ראובן שנוכח בכלימתו פייסו בדברים ואמר לו בוו הלשון: "דע לך, כי אתה עוסק ביהלומים, שהרי היאך היתה נראית העיר אם לא היו מפנים ממנה את האשפה. נמצא שאתה עוסק במצוות חסד בכל ימך!"

זכור זאת ליעקב

מחורו של רכינו הגדול
מון בעל ה"זאת ליעקב" זצוק"ל

פרשת כי תבא | שנת תשע"ז | גיליון 10

אני לדודי ודודי לי

כי ר"ה הולך וקרב. וידוע שהי' מרבה בתהילים בר"ה כי אמר שבר"ה נגמר כל הרכוש וצריך לקבל הכל מחדש. וכנ"ל שהקדמונים תקנו תקיעת שופר להחריד, כי עד כדי כך הלבבות בעצם היו קרובים להרגשה של פחד וחרדה מאימת הדין שדי בתקיעת שופר כדי להחריד (ושמעתי משל ע"ד שעת מלחמה שמתיראים ומפחדים מכל צפירה), ועוד נצרכים פסוקי בטחון כדי לחזק ולאמץ הלבבות. עד כמה נתרחקנו בעוה"ר מכל זה.

אבל יש ענין נוסף מלבד הענין הטבעי, כי ר"ה הוא זמן ביאת המלך הקדוש והמשפט, יש גילוי מלכות בר"ה, וכאשר המלך בא צריך לצאת לקראתו טרם בואו. וכמו שכתב הרמב"ם בהל' שבת בענין קבלת שבת, דמצוה שיהא יושב ומצפה ומיחל בקבלת ש"ק כמו שהיא יוצאת לקראת המלך. ועד"ז הוא בקבלת פני המלך כביכול ביום בואו ית', והיציאה היא ע"י ההרגשה של אימה ויראה, וזה שאנו אומרים בראשית ימי הסליחות: "זוחלים ורועדים מיום בואך חלים כמבכירה מעברת משאך", זו היא היציאה לקראת המלך. וככל שמקדימים יותר לצאת יציאה מן ההרגל והשיגרה והתרדמה, היא מעלה גדולה. וכד' הטור ריש הל' ר"ה בענין התענית של ער"ה, ולא ללמד על עצמו יצא רק ללמד על כל עבודת ההכנה לר"ה יצא, שכל תנועה של הכנה, של יראה ודאגה, ושל עבודה של תשובה הבאה בעקבות החרדה והפחד, היא יציאה לקראת המלך (ומען גייט ארויס פון זיך לקראת מלכו של עולם ית').

בין התוכחות של פ' כי תבא אומרת התורה "יככה ה' בשגעון ובעיוורון ובתמיהון לבב". וברש"י אוטם הלב. הלב סתום וחתום. אטימות ההרגשים. לכשנתבונן הלא זה הוא מצבנו. האם אפשר להגדיר את מצבנו באופן אחר. תרדמה מוחלטת. רואים משפטי ה' באופן מחרד כ"כ, כמה אסונות מחרדים אירעו בשנה האחרונה, יתומים ואלמנות, יסורים קשים ונוראים. נדמה שכבר שנים רבות לא אירעו בשנה אחת ריבוי גדול ונורא כזה של אסונות אימים ורובם באנשים צעירים ר"ל, מחלות נוראות תאונות וכל מיני צער ומכאובים, כי כל לבב דוי וכל ראש לחלי, והלא הכל הוכרע ונקבע ונגזר בר"ה, עומדים בפני השופט כל הארץ. ועל הכל יביאך אלוקים במשפט על כל נעלם. וחובתנו להתבונן איד להניע את הלב, להוציאו ולו במעט מן אטימותו. ראשית דבר מה שיעצונו חכמי המוסר רבותינו נ"ע ללמוד דברי מוסר בהתפעלות ובהתבוננות. אכן נתבונן עוד בדבר, ישנה נקודה שמסוגלת לעורר הלב, וכשהלב יהי' פתוח מעט נוכל להרעידו ע"י פחד ואימת הדין.

הנה יסדו הקדמונים דאלול ר"ת "אני לדודי ודודי לי", ועוד אמרו רמז נוסף דכתיב ומל ה' את לבבך ואת לבב וגו', "את לבבך ואת לבב" ר"ת אלול. והביאור כי שני הרמזים האלו אחד הם. ומלבד הפירוש הפשוט שכאשר מתקרב יותר ה"אני לדודי", ממילא ישנה גם סייעתא דשמיא גדולה בבחינת "דודי לי. ישנה בזה בחינה נוספת, כי כאשר אדם מתבונן ב"דודי לי", שאין לו מעצמינו כלום, הכל ממנו ית', בכל רגע ורגע השי"ת משפיע עליו טובה אין קץ, וכאשר אנו אומרים בנשמת - ואילו היינו זוכים לחיות את מה שאנו אומרים הלא ההרגשה של "דודי לי" היתה מפעמת ומקשקשת בקרבנו ללא

בגמ' (מגילה לא:): עזרא תיקן להם לישראל שיהיו קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת ושבתמשה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא אמר אביי ואיתמא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה. ויעוי"ש בתוס', דאין קורין קללות שבמשה תורה קודם ר"ה ממש, אלא מפסיקין שבת אחת, ובשבת שקודם ר"ה קורין בפרשה שלא תהא מדברת בקללות שלא להסמיך הקללות לר"ה, ועד"ז גבי עצרת שמפסיקין בין פרשת בחוקותי לעצרת בפרשת במדבר. אכן במהרש"א פ' באופן אחר, שהכונה היא שאחרי פרשת התוכחה ישנה עוד שבת שעוסקת בה"תכלה" של הקללות, והיינו פרשת ניצבים שעוסקת בתשובה, שזה הוא כליון הקללות ע"י שעושים ישראל תשובה. ויעוי"ש שביאר עפי"מ שייסד והשריש הרמב"ן דתוכחת בחוקותי מכוונת לחורבן בית ראשון וגלות בבל, ותוכחת כי תבא מכוונת לחורבן בית שני, והגלות הקשה והארוכה הזו שאנו שרוים בה עדיין עד היום הזה. ולפיכך בתוכחת הגלות של בית ראשון קוראים בפרשת במדבר על שם שישבו ישראל למספרם, ובתוכחת כי תבא קורין בפרשת ניצבים על שם שהפרשה עוסקת בתשובה ובגאולה הבאה על ידה, ושבת עד ה' אלוקיך וגו' ושב ה' אלוקיך את שבותך וריחמך וגו'. והיינו שעבודת ההכנה לר"ה היא להיכנס באימת הדין והדאגה מן התוכחה, שזוהי השבת הזו העומדת בפנינו, אבל המטרה היא שע"ז באים לתשובה, וזה מה שקוראים אח"כ את פרשת ניצבים - פרשת התשובה. וברש"י בריש פ' ניצבים "למה נסמכה פ' ניצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל צ"ח קללות, חוץ ממ"ט של תורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יכול לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם ניצבים היום הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפני", ולכאורה וכי משה רבינו בא ח"ו למעט בחרדת הקללות, אלא שעצם הדבר שהוריקו פניהם משמיעת הקללות ונחרדו ונתפחדו עד שהי' ניכר עליהם כל כך, כבר השיגה התוכחה הרבה מתכליתה ומעתה ראוים הם לפיוס. וכן הי' אומר מו"ר הגר"י סרנא זצלה"ה, שענין התקיעה הוא כמש"כ הטור כדי להחריד, וכדכתיב היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו. וכאשר נחרדים כפי שראוי בא הפרק תהלים של לדוד וגו' שכל ענינו בטחון וחיזוק, לא ירא לבי ובזאת אני בוטח וגו'.

ענין אימת הדין בעצם הוא דבר טבעי. כאשר מתבוננים בדבר המשפט של ר"ה ההולך וקרב, כאשר האמונה חיה ומורגשת בלב באופן של חוש, ישנה חרדה פשוטה וטבעית. וכאשר כ' הגרי"ס מלפנים כאשר ידעתי כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קודש אלול. הלא יכולים אנו לראות בעצמינו את מצבנו, איני מדבר ח"ו על אחרים רק מבשרי אחזה. אדם שמוזמן לחקירה משטרתית רגילה מאבד את עשתונותיו, ידע אני על אחד שאף נחלה מתוך כך, ואף שאין הסכנה גדולה מאוד. והרי לנו עד כמה אנו רחוקים מהרגשה של חוש באימת המשפט של ר"ה הקרב ובא. אנו מוצאים שאפי' התנאים הק' קירבו אל החוש, וכמעשה של ריב"ז שהמשיל למלך בוד', וזה בשביל לקרב הפחד מפני עומק הדין אל החוש. וכבר כ' בארחות חיים להרא"ש מטתך בדמעה תמסה בזכרך חרדת רבי יוחנן. וכן שמעתי שהי' מרן הגרי"ז זצוקלה"ה אומר באידיש: "עס באקומט מיר קיין זאך ניט אז איד דערמינאך אז עס גייט אר"ה", כלומר שאינו יכול להינות משום דבר בזכרי

נכתב על דעת הכותב בלבד

מנוח, ולעומת זאת ה' מעמיד את ה'אני לדודי', כלומר כמה כבוד שמים יוצא ממנו, כמה קידוש ה' הוא מביא בהנהגתו - ח"ו לב ידע מרת נפשו, איני מדבר לציבור הק' הזה, רק מעורר את המחשבה שכ"א ראוי לחשוב עם עצמו - הרי כאשר מגיעים למחשבה אמיתית וחיה בזה, יכולה מחשבה כזו להוציא את הלב מקפאוו ומתמהונו ואטימותו, ויש בזה בחינה מאימת של מילת הלב. ההכרה החיה של ה'אני לדודי ודודי לי' היא המביאה לידי ויאל ה' את לבבך ואת לבב וגו'.

ההרגשה של "אני לדודי" לעומת "דודי לי" יכולה לפתוח מעט את הלב. והנה בשע"ת בעיקר היגון, וז"ל: "יותר מהמה ראוי שיצטער ויאנח מי שהמרה את השי"ת והשחית והתעיב עלילה לפניו ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין וידו תנחהו בכל עת ושומר נפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו". והנה בעיקר החרטה האריך הרבה מאד, ולכאורה כל החשבונות ההם המעוררים לחרטה הם גם גורמים ליגון ולאנחה, וחזינו דכל החשבונות ההם הם רק "היכי תמצוי" לחרטה, ששיב אל לבו את כל המחשבות האלו עד שיאמר למה לי חיים, אבל אינם עיקר תשובה לעצמו ואינם ענין ליגון בתורת עיקר של תשובה בפ"ע, שהרי בכל מחשבות החרטה האדם מצטער על מצבו שלו ועל אסונו ואבדו ע"י חטאיו, אבל הרגש של היגון של כפיות טובה, שהאדם מרגיש כי כפוי טובה הוא לבוראו ית', כאשר הוא מרגיש כלפי יוצרו אשר בראו יש מאין, היינו את עצם בריאתו יש מאין בכל רגע ורגע, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב, בחסד וברחמים, וכי ידו תנחהו בכל עת ושומר נפשו בכל רגע, והוא מפנה שאלה לעצמו, שאלה הפורצת מקירות לבו: איך מלאו לבו להכעיס לפניו. הרגשה זו היא עיקר היגון, היגון הבא מטוהר זכות הנפש כאשר כ' הר"י, כאשר האדם מלא יגון ובתוה ואנחה לא מחמת פחד העונשים בלבד אלא על שהמרה רצונו כאשר הוא ית' עתה עמו חסד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ונוצר נפשו בכל רגע. הרי מחשבה זו אינה רק אמצעי לחרטה, אין זה רק חשבון שאדם עתה עם עצמו, אלא מעשה תשובה ועיקר תשובה לעצמו. ולפיכך רק זה בלבד הוא שנכלל בעיקר היגון. שזו היא הכרה עמוקה ביחס הנברא כלפי בוראו ית', וז"ל הוא מיסוד האדם מיסוד כל התורה. ככל שאדם מתעמק יותר במחשבה טובה זו נפתח לבו ומועיל מעט להסיר הארטס. וכשהלב פתוח מעט אפשר גם להרגיש את אימת הדין.

בפרשת השבת אנו קוראים פרשת הביכורים, זו היא הפרשה של הכרת טובה, "הגדתי היום וגו' שאינו כפוי טובה", ולכשנתבונן יש כאן הרגש נפלא. כאשר אדם זוכה לפרי הילולים תאנה שביכרה ענבים ורימונים שביכרו מביא ביכורים וקורא מקרא ביכורים. ומהו התוכן של מקרא בביכורים, קורא מארמי אובד אבי וירד מצרימה וגו', היינו שכאשר בא להודות על הפרי

ביכורים שזכה לו עליו להרגיש את כל עומק החסד שבו מתחילתו ועיקרו, לזכור ולהרגיש ולהודות על כל ההשתלשלות הארוכה שהביאה לפרי הביכורים הזה, כל עומק החסד המושקע בפרי הזה, הלא הפרי הזה זכה לו בא"י, ומניין בא לא"י הלא ה' זה אחרי השתלשלות ושרשרת ארוכה של הנהגה נסית מופלאה מארמי אובד אבי, וכל ההכנה ליצי"מ שהיתה שם כאשר כ' הגר"א שכל הבריחה של יעקב היתה בבחינת מעשה אבות סימן לבנים, הכנה ליצי"מ עיי"ש בדבריו הק'. ואח"כ כל הגבורות והנפלאות של יצי"מ, וניסי המדבר עד "ויביאנו לא המקום הזה". והלא מקרא פרשה זו הוא הסיפור שאנו מספרים ביצי"מ בליל פסח, ואם אינו מכיר כן עדיין לא יצא י"ח הודאה, עדיין אינו יכול לומר שאינו כפוי טובה. אולם להגיע לזה צריך להחיות את ההרגשה, להחיות מעט את הלב. וכל החיים יחד סלה. כאשר הלב חי ומרגיש הרי אז ההודאה היא תמידית בלא הפסק. "סלה" בכל יום ובכל עת ובכל שעה. וכאשר אי' במדרש תנחומא (סוף ברכה) כי רשע קרוי בחייו מת כי רואה חמה במזרח ואינו אומר יוצר אור חמה שוקעת במערב ואינו אומר המעריב ערבים. היינו שאינו מרגיש שפעת טובו ית' השופע בבריאה, משום שהלב מת אצלו לגמרי ובחייו קרוי הוא מת. הלומד מוסר, חי חי יקרא. ואז מרגשים את נסיד שבכל יום עמנו ונפלאותיו וטובותיו שבכל עת. ואכן לאחר שמתעוררים בקריאת פרשת הביכורים אפשר לשמוע התוכחה, אשר כאשר תהי' בבחינת הוריקו פניהם, יזעזעו את הלב ויחרידוהו, ועי"כ יהי' הלב פנוי ורך להרגיש אימת הדין, ומה נמשכת הדרך לתשובה ולגאולה.

ההרגשה לפני ר"ה כאשר ראה שנגמר כל הרכוש. הנה האדם הוא מחזיק עצמו שהוא "בחזקת", בחזקת עשיר, בחזקת בריא, בחזקת מוצלח, וכן בכל הענינים. בר"ה בטלים כל ה"בחזקות", הכל צריך לקבל מחדש, והענינים נשואות להשי"ת. אולם צריך לדעת כי הבריאה בנוי' על היסוד של כבוד שמים, כל הנברא בשמי לכבדי בראתי יצאתי אף עשיתי. כמה כבוד שמים יוצא ממנו, וכמה הרגשה יש לו בכבוד שמים, ואם ח"ו אין גורמים לחילול השם.

כל ההקדמה לסליחות הוא להשריש את היסוד של ההכנעה, ריבוי של פסוקים על גדולת וגבורת ה', לך ה' הכל, לך ה' הצדקה, פסוקים רבים של השתחואה, השתחואה היא מעשה של הודאה, בפ' חיי שרה וישתחו העבד, וברש"י מכאן שמודים על בשורה טובה. כריעה במודים, מלך כורע כל התפילה, כיון שכרע שוב אינו זוקף.

כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה (ור"ה ט"ז) וכ' מרן הגר"י יצוקללה"ה בח"מ דעת חו"מ (ח"ב ע' רנ"ט) דענין רשה הוא שיהי' האדם מדוכא ונשבר כולו מפחד הדין, שבזה זוכה הוא לר"ה. וכן ברש"י שישאל עושים עצמם רשים לדבר תחנונים ותפלה כענין שנא' תחנונים ידבר רש.

ימי ההכנה לימים הנוראים במחיצתו של רבינו הגדול זצוק"ל

שימסור להם ועד כהכנה ליום הדין, בתחילה סירב באומרו כי אין לו פנאי לכך, לאחמ"כ שלח לקרוא להם ואמר שהוא ימסור. לשאלתי מועיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, ענה לי באומרו "חשבתי לעצמי, אנו עוד מועט באים להקב"ה ומתפללים ומבקשים שירחם עלינו, והרי הקב"ה יכול להגיד לנו שזה לא מגיע לנו, אלא שהתפילה עצמה והבקשה היא סיבה שהקב"ה שומע לנו ועונה לנו. אם כך גם אנו צריכים לנהוג בדרכיו, וכאשר בחורים מובקשים צריכים להיענות". כל חייו חי בחשבון הנפש תמיד, אך בימים אלו עסק כל היום בחשבון הנפש ובתשובה שלימה. יה"ר שבזה ללכת בדרכיו ולהמשיך לצעוד לאורו הגדול, לעבוד את ה' ולדבקה בו.

"זוחלים ורועדים מיום בואך". קולו הרועד ונשנק מוכי של רבינו הגדול זצוק"ל עת זעק מקירות ליבו מילים אלו, עדיין מדהדה חזק באוזנינו, וחוקק בעצמותינו. מי שזכה לחוות את הימים הנוראים במחיצתו של רבינו זצוק"ל, וכל ימי ההכנה אליהם, חש והרגיש את הפחד ויראת ה' אשר הציפה את כל כולו. החל מתחילת חודש אלול נהג לקרוא בכל יום פרקי תהילים לאחר שחרית, וכל הוויתו והרגשתו באותם הימים, כל שיחתו והגיונו היו סביב הימים הנוראים הקרבים ובאים. בסעודות שבת חשו והרגישו כי בימים אלו ראשו וליבו מונחים שם, ולא איתנו כלל. לב מי לא ירעד בשמוע את רבינו מנגן ברגש רב ובדמועות שליש את המילים "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה אליך כי ימיך פשוטה לקבל

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

מצפה רמון אצל ידידינו ר' איבגני בוגוסלסקי הי"ו נצרת עלית הר יונה בביהכ"ס המרכזי נחליבות 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שכר שכי נתיבי רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (וייס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב) עפולה גבעת המורה פתח תקוה גני הדוד בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 צפת בביהכ"ס אוהל דב רח' האחד עשר קריית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 קריית גת בבתי הכנסת: ביהמ"ד קרעטשניף קהילת בני תורה רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים רמנים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 בביהכ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך בביהכ"ס היכל משה רמת השרון בביהכ"ס מאור חזקיהו בכולל הוד צבי חל ציון בבתי הכנסת: אבי עזרי המרכזי חסידי תפרח 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה	מגן אברהם תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) בית הכנסת בית ישראל קריית יובל 052-7639488 רובע היהודי ישיבת אש התורה רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) מרום הרים רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה בבתי הכנסת: המרכזי חזון אי"ש שערי חסד 054-8498969 (קירט) כרמיאל ישיבת רנה של תורה מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק בביהכ"ס המרכזי נאות הפסגה 052-7608620 קריית ספר בית הכנסת קהילת משך 053-3127555 בביהכ"ס קהילת קצוה"ח ברכפלד ישיבת מיר בביהכ"ס קהילת ר' עקיבא בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י גרין פארק ביהכ"ס בני הישיבות גבעה הדרומית בביהכ"ס זכרון משה מיצד בביהכ"ס מצודת דוד	ישיבת נחלת הלויים בביהכ"ס מקלט רח' פרל פינת מנדלה הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) בביהכ"ס צא"י סבעון בביהכ"ס קדושי השואה כולל איילת השחר סבריה קריית שמואל ביהכ"ס חניכי הישיבות- שערי דעת רח' המגנים 32 בביהמ"ד אהבת שלום סלז סטון 02-5335545 (כל בו אלן) יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת זאב בביהכ"ס ברכות שמואל רח' 054-8422492 גבעת שאול זופניק בביהכ"ס אוהל יונתן בכולל ישכר באוהליך גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה חניכי הישיבות- רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרס) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכ"ס היכל שמואל נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: בני הישיבות חניכי הישיבות מרכז	יזניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: אהבת חסד אוהל משה ורחל- רח' פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אהרון רח' רדק בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן הליכות חיים המרכזי - רמת אלחנן חניכי הישיבות רח' רמב"ם יד אהרון לדרמן משכנות יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קה"י שלייכר שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משך חכמה סלבודקא פוניבז' קהילות יעקב קריית מלך שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז- ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוחצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוחצירא 9) שכון ה' ביהכ"ס המרכזי בחי ים 052-7119064 כולל בית יעקב חדרה בביהכ"ס יד זאב חולון ביהכ"ס שערי ציון חיפה נוה שאנן 054-8454992 (גינויער)	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיווי שייטלי נחלת שמשון אצל הבחור חיים טיטלבוים זור עקיבא בביהכ"ס עץ חיים זלענד 054-8415551 (הופר) אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים מאור שרגא אחיעזר אשדוד רובע ג' - קריית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) יאר שבע 052-7628911 (היקלי) יבית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לישירים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו יביתר גבעה A בביהכ"ס אשכנז זכור לאברהם קרלין גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות בני תורה קהל חסידים דרכי תורה מנין אברכים יבית דגן אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו יבית חלקיה 050-4156578 (מן) ישיבת שערי שמועות יבית ברוך שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף)
---	---	--	---	---

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

